

כ"ה

גליון ע"ו // ז' - י"ג חסון ה'תשפ"ז

למשקד

על דלתתי יום יום

שעורי השבוע – נ"ך ומשניות
בתקנת מורנו ורבינו הרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבוע פרשת לך-לך תשפ"ז

נ"ך: שפטים י'-ט"ז

משנה: חולין פרק ט'

שיעור שבועי: יפיה של שרה

הוספות: חת"ת והפטרה // לוח הילולא דצדיקיא // סיפור חסידי

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומברך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, שבוע פרשת לך-לך, ז'-י"ג חשון, נלמד במסגרת הלימוד היומי: בנ"ך נמשיך בספר שופטים, בפרקים י'-ט"ז, העוסקים בהמשך תקופת השופטים – מתקופת תולע בן פואה ויאיר הגלעדי, דרך גבורת יפתח הגלעדי ומלחמתו בבני עמון, ועד לקורותיו ומעשי גבורתו של שמשון הניבור במאבקו בפלשתים. במשנה נמשיך במסכת חולין, ונלמד את פרק ט', העוסק העוסק בדיני טומאת אוכלין ונבלות.

בנוסף, תוכלו למצוא בגליון את הלימוד היומי בחת"ת והפטרה (עם הקריאה בצבור, עם אונקלוס ורש"י, עם הקריאה רצוף לקריאה בתורה), את השיעור השבועי – פירושים נפלאים על יפיה המופלא של שרה ומעשה אבימלך במצרים, לוח הילולא דצדיקא לשבוע זה, וסיפור חסידי על הרה"ק רבי מנחם נחום בעל ה"מאור עינים" מטשערנוביל – לסמוך על מושכל ראשון. אל תפספסו את הביאור המתוק על הספור!

בברכת לימוד תורה פורה ומרתק, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו תמיד, המערכת

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הקדשות, הערות והארות – lishcod@gmail.com

טבלת הלימוד לחדש חשון

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת-קדש
ל' תשרי שפטים ג'	א' חשון שפטים ד'	ב' חשון שפטים ה'	ג' חשון שפטים ו'	ד' חשון שפטים ז'	ה' חשון שפטים ח'	ו' חשון נח שפטים ט' חולין פ"ח
ז' חשון שפטים י'	ח' חשון שפטים י"א	ט' חשון שפטים י"ב	י' חשון שפטים י"ג	י"א חשון שפטים י"ד	י"ב חשון שפטים ט"ו ט"ז	י"ג חשון לך-לך שפטים ט"ז חולין פ"ט
י"ד חשון שפטים י"ז	ט"ו חשון שפטים י"ח	ט"ז חשון שפטים י"ט	י"ז חשון שפטים כ'	י"ח חשון שפטים כ"א	י"ט חשון שמו"א א'	כ' חשון וירא שמו"א ב' חולין פ"י
כ"א חשון שמו"א ג'	כ"ב חשון שמו"א ד'	כ"ג חשון שמו"א ה'	כ"ד חשון שמו"א ו'	כ"ה חשון שמו"א ז'	כ"ו חשון שמו"א ח'	כ"ז חשון חיי-שרה שמו"א ט' חולין פ"א
כ"ח חשון שמו"א י'	כ"ט חשון שמו"א י"א	ל' חשון שמו"א י"ב	א' כסלו שמו"א י"ג	ב' כסלו שמו"א י"ד	ג' כסלו שמו"א ט"ו	ד' כסלו תולדת שמו"א ט"ז חולין פ"ב

יום ראשון // ז' חשוון // שאילת גשמים

הומש - ראשון פרשת לך-לך

(פרק י"ב) (א) {פרשת לך לך} {פ} וַיֹּאמֶר יְיָ הוֹיָה אֶל-אַבְרָם לֵךְ-לְךָ מֵאֶרֶץ
וּמִמְּלַכְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָה:

וַאֲמַר יי לַאֲבָרָם אִיזִיל לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמְּלַכְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ לָאֶרֶץ דְּאֲחֻזְיָךְ.

לך לך - להנאתך, לטובתך, שם אעשך לגוי, וכאן אי אתה זוכה לבנים. ועוד שתודיע
טיבעך בעולם. ואעשך לגוי גדול וגו' - לפי שהדרך מגרמת לשלשה דברים: ממעטת
פריה ורביה, וממעטת את הממון, וממעטת את השם, הוזקק לשלש ברכות הללו:
שהבטיחו על הבנים, ועל הממון, ועל השם. ואברכך - בממון, בראשית רבא
(בראשית רבה ל"ט:א). והיה ברכה - הברכות נתונות בידך. עד עכשיו היו בידי,
ברכתי לנח ואדם, ומעכשיו אתה מברך את אשר תחפוץ, בראשית רבא (בראשית
רבה ל"ט:א). דבר אחר: ואעשך לגוי גדול - זה שאומרים: אלהי אברהם, ואברכך
- זה שאומרים: אלהי יצחק, ואגדלה שמך - זה שאומרים: אלהי יעקב. יכול יהו
חותמין בכולן, תלמוד לומר: והיה ברכה - כך חותמין ולא בהם. מארצך - והלא
כבר יצא משם עם אביו ובא עד חרן. אלא כך אמר לו: התרחק עוד וצא מבית אביך.
אל הארץ אשר אראך - ולא גלה לו מיד, כדי לחבבה בעיניו ולתת שכר על כל
דיבור. כיוצא בו: את בנך את יחידך אשר אהבת (בראשית כ"ב:ב). כיוצא בו: אחד
ההרים (בראשית כ"ב:ב). כיוצא בו: וקרא עליה את הקריאה אשר אני דובר אליך
(יונה ג':ב).

(ב) וַאֲעִשְׂךָ לְגוֹי גָדוֹל וְאֲבָרְכְךָ וְאֲגַדְלָה שְׁמִי וְהָיָה בְרָכָה:

ואעבדך לעם סג' ואברכך וארבי שמי ויהי מקבך.

(ג) וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אֲזַר וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל מְשַׁפְּחֹת הָאָדָמָה:

ואברך מברכך ומלמך אלז ויתברכוך בידך כל ורעית ארעא.

ונברכו בך - יש אגדות רבות, וזה פשוטו: אדם אומר לבנו: תהא כאברם. וכן כל
ונברכו בך שבמקרא, וזה מוכיח: בך יברך ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים
וכמנשה (בראשית מ"ח:כ).

(ד) וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְיָ הוֹיָה וַיֵּלֶךְ אֶתוֹ לֹט וַאֲבָרָם בֶּן-חָמִשׁ
שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן:

ואז אברם כמא דמליל עמיה יי ואזל עמיה לזט ואברם בר שבועין וחמיש שנין במפקיה מחרן.

(ה) וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לֹט בֶּן-אָחִיו וְאֶת-כָּל-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר
רָכְשׁוּ וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ
כְּנָעַן:

ודבר אברהם ית שרי אתחיה וית לזוט בר אחוהי וית כל קנניהון דקנו וית נפשתיא דשעכידו לאוריתא בחרן ונפקו למיזל לארעא דכנען ואתו לארעא דכנען.

אשר עשו - [שהכניסן תחת כנפי השכינה] אברהם מגייר האנשים, ושרה הנשים, ומעלה עליהם כאילו עשאו. ופשוטו של מקרא: עבדים ושפחות שקנו להם, כמו: עשה את כל הכבוד (בראשית ל"א:א'), וישראל עושה חיל (במדבר כ"ד:י"ח) - לשון קונה וכונס.

(ו) ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני אז בארץ: ועבר אברהם בארעא עד אתר שכם עד מישרי מורה וכנענאה בכן בארעא.

ויעבר אברהם בארץ - נכנס לתוכה. עד מקום שכם - להתפלל על בני יעקב כשיבאו בשכם. אלון מורה - הראהו הר גריזים והר עיבל, ששם קיבלו ישראל שבועת התורה. והכנעני אז בארץ - היה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם, שבחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו, שנאמר: ומלכי צדק מלך שלם (בראשית י"ד:י"ח). לפיכך ויאמר אל אברהם: לזרעך אתן - עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם.

(ז) וירא יי-הוה אל-אברהם ויאמר לזרעך אתן את-הארץ הזאת ויבן שם מזבח ליי-הוה הנראה אליו:

ואתגלי יי לאברהם ואמר לבנה אתין ית ארעא הדא וכןא תמן מדבחה קדם יי דאתגלי ליה.

ויבן שם מזבח - על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל.

(ח) ויעתק משם ההרה מקדם לבית-אל ויט אהלה בית-אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח ליי-הוה ויקרא בשם יי-הוה:

ואסתלק מתמן לטורא ממדנח לבית אל ופרסיה למשכניה בית אל ממערבא ועי ממדנחא וכןא תמן מדבחה קדם יי וצלי בשמא דיי.

ויעתק - את אהלו. מקדם לבית-אל - במזרחה של בית-אל, נמצאת בית-אל במערבו, הוא שנאמר: בית-אל מים. אהלו - אהלה כתיב, כתחלה נוטה את אהל אשתו ואחר כך את שלו, בראשית רבא (בראשית רבה ל"ט:ט"ו). ויבן מזבח - נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עכן, והתפלל עליהם.

(ט) ויסע אברהם הלך ונסוע הנגבה:

ונטל אברהם אזיל ונטיל לדרומא.

הלך ונסוע - לפרקים, יושב כאן חדש או יותר, ונסוע משם ונוטה אהלו במקום אחר. וכל מסעיו הנגבה - ללכת לדרומה של ארץ ישראל, והוא בחלקו של יהודה, שנטלו בדרומה של ארץ ישראל, והוא לצד ירושלם הר המוריה, בראשית רבה (בראשית רבה ל"ט:ט"ז).

(י) ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה לגור שם כי-כבד הרעב בארץ:

והיה כפנא בארעא ונחת אברהם למצרים לאתותבא תמן ארי תקיף כפנא בארעא.

רעב בארץ - באותה ארץ לבדה, לנסותו אם יהרהר אחר דבריו של מקום, שאמר לו ללכת לארץ כנען, ועכשיו משיאו לצאת הימנה.

(יא) וַיְהִי כִּי-בָאֵשֶׁר הֶקְרִיב לְבֹא מִצְרִימָה וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה-נָא יִרְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתַּח-מֶרְאֵה אֶתִּי:

והנה כד קריב למיעל למצרים ואמר לשרי אתמיה הא בען ידענא ארי אתמא שפירת חייו את.

הנה נא ידעתי - מדרש אגדה: שעד עכשיו לא הכיר בה מרוב צניעות שבשניהם, ועכשיו על ידי מעשה. דבר אחר: שעל ידי טורח הדרך אדם מתבזה, וזו עמדה ביופיה. ופשוטו: הנה נא - הגיעה שעה שיש לדאג על יופיך, ידעתי - זה ימים כי יפת מראה את - ועכשיו אנו באין בין אנשים שחורים ומכוערים, אחיהם של כושיים, ולא הורגלו באשה יפה. ודומה לו: הנה נא אדוני סורו נא (בראשית י"ט:ב').

(יב) וְהָיָה כִּי-יֵרְאוּ אֶתְךָ הַמִּצְרִים וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהִרְגֵנוּ אֹתִי וְאֶתְךָ יַחֲיוּ:

ויהי ארי יחיון ויתך מצרעא וימרון אתמיה דא ויקטלון יתי ויתיד וקיימון.

(יג) אֲמָרִי-נָא אַחֲתִי אֶתִּי לְמַעַן יֵיטֵב-לִי בַּעֲבוּרְךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי בַּגִּלְלָךְ: אִמְרִי כֵּעֵן דְּאַחַת אֶת בְּדִיל דְּיֵיטֵב לִי בְּדִילֵךְ וְתַתְּקִים נַפְשִׁי בַּפְתָּנְמְכִי. לְמַעַן יֵיטֵב לִי בַּעֲבוּרְךָ - יתנו לי מתנות.

התלכלך

הציווי הראשון ליהודי הראשון הוא "לך לך". אברהם כבר הכיר את ה', וכבר עסק בקירוב אנשים לדרך האמונה - כמו שנאמר "הנפש אשר עשו בחרן". אבל עכשיו אברהם צריך להיכנס עוד יותר לתוך המציאות, ללכת אל הארץ שבה יקום מזרעו העם הנבחר. לפעמים יש רתיעה מהעיסוק במציאות הממשית, אנחנו מפחדים להתלכלך. אבל ה' אומר לנו לך לך - אותיות התלכלך - אל תחשוש ללכלך את הידים.

תהלים - פרקים ל"ט-מ"ג

תניא - אגרת הקדש כ"ו

ומ"ש האריז"ל שהמשניות הן במלכות דיצירה ר"ל לבוש מלכות דיצירה שנתלבשה בה מלכות דאצילות ומלכות דיצירה נקרא שפחה לגבי מלכות דאצילות ומלכות דבריאה נקרא אמה ותדע ממ"ש האריז"ל דמקרא דהיינו תושב"כ הוא בעשי' והרי מפורש בזהר ובכתבי האריז"ל מקומות אין מספר שהיא תפארת שהוא ז"א דאצילות אלא שמתלבשת בעשי' וכן הוא בהדיא

בספר הכוונות שמקרא ומשנה ותלמוד וקבלה כולם באצילות אלא שמקרא מתלבש עד עשיה ומשנה עד היצירה ותלמוד בבריאה

לוח היום-יום

ז' חשוון

הסדר לאחר מתן תורה הוא: הסרת ערלת הגוף, הלשון, הלב - מעשה דיבור מחשבה. אברהם אבינו שהיה קודם מתן-תורה הרי בתחילה הכיר את בוראו - מחשבה, אחר כך פירסם אלוקותו, - דיבור, ואחר כך מילה - מעשה.

נ"ך יומי - שפטים פרק י'

(א) {פ} וַיָּקָם אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ לְהוֹשִׁיעַ אֶת-יִשְׂרָאֵל תּוֹלַע בֶּן-פּוּאָה בֶּן-דָּוִד אִישׁ יֹשֵׁב בְּהָרָא יֹשֵׁב בְּשִׁמְרֵי בְּהַר אֶפְרָיִם: בן דודו - כך שמו.

(ב) וַיִּשְׁפֹּט אֶת-יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה וַיָּמָת וַיָּקָבֵר בְּשִׁמְרֵי: (ג) {פ} וַיָּקָם אַחֲרָיו יֵאִיר הַגִּלְעָדִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת-יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְשֵׁשֶׁת שָׁנָה: (ד) וַיְהִי-לֹו שְׁלֹשִׁים בָּנִים רָכָבִים עַל-שְׁלֹשִׁים עֵיִרִים וְשְׁלֹשִׁים עֵיִרִים לָהֶם לָהֶם יִקְרָאוּ חֹת יֵאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר בָּאֵרֶץ הַגִּלְעָד:

עירים - עולין, סוסים בחורים. ושלשים עירים להם - ושלשים ערים בלא חומה להם, לכך נקראו עירים, לשון עירות.

(ה) וַיָּמָת יֵאִיר וַיָּקָבֵר בְּקֶמֶן: (ו) {פ} וַיְסִיפּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרָע בְּעֵינֵי י-הוָה וַיַּעֲבְדוּ אֶת-הַבְּעָלִים וְאֶת-הָעִשְׁתָּרוֹת וְאֶת-אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת-אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֶת אֱלֹהֵי בְנֵי-עַמּוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעֲזְבוּ אֶת-י-הוָה וְלֹא עֲבָדוּהוּ:

את הבעלים וגו' - שבע עבודות זרות נמנו כאן. ויעזבו את י"י ולא עבדוהו - אפילו בשותפות עם אלו.

(ז) וַיַּחֲרֹאֲף י-הוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמָּכְרֶם בְּיַד-פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד בְּנֵי עַמּוֹן: (ח) וַיִּרְעֲצוּ וַיִּרְצְצוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁנָה הַהִיא שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה אֶת-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בָּאֵרֶץ הָאֲמָרִי אֲשֶׁר בְּגִלְעָד:

בשנה ההיא - כשמת יאיר. אשר בעבר הירדן - ארץ ראובן וגד וחצי המנשה, שהיו שכניהם.

(ט) וַיַּעֲבְדוּ בְנֵי-עַמּוֹן אֶת-הַיַּרְדֵּן לְהִלָּחֶם גַּם-בִּיהוּדָה וּבְבִנְיָמִן וּבְבֵית אֶפְרָיִם וַתֵּצֵר לְיִשְׂרָאֵל מָאָד: (י) וַיִּזְעַקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-י-הוָה לֵאמֹר

חָטְאוּנוּ לָךְ וְכִי עֲזַבְנוּ אֶת-אֱלֹהֵינוּ וַנַּעֲבֹד אֶת-הַבְּעָלִים: (יא) {פ} וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא מִמְצָרִים וּמִן-הָאֱמֹרִי וּמִן-בְּנֵי עַמּוֹן וּמִן-
פְּלִשְׁתִּים:

הלא ממצרים - שבע תשועות יש כאן, כנגד שבע עבודות זרות שהיו עובדים.

(יב) וַצִּירוּנִים וַעֲמָלָק וּמַעֲזֵן לַחֲצוֹ אֶתְכֶם וַתַּצְעֲקוּ אֵלַי וַאֲשִׁיעָה אֶתְכֶם
מִיָּדָם:

ומעזן - שם אומה.

(יג) וְאַתֶּם עֲזַבְתֶּם אוֹתִי וַתַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְכֵן לֹא-אוֹסִיף לְהוֹשִׁיעַ
אֶתְכֶם: (יד) לָכוּ וַיַּעֲקוּ אֶל-הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם בָּם הִמָּה יוֹשִׁיעוּ לָכֶם
בְּעֵת צָרַתְכֶם: (טו) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-יְהוָה חָטָאנוּ עֲשֵׂה-אַתָּה לָנוּ
כְּכֹל-הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ אֲךָ הֲצִילָנוּ נָא הַיּוֹם הַזֶּה: (טז) וַיֹּסִירוּ אֶת-אֱלֹהֵי הַנֹּכַח
מִקֶּרְבָּם וַיַּעֲבְדוּ אֶת-יְהוָה וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ בַּעֲמַל יִשְׂרָאֵל:

ותקצר נפשו בעמל - כביכול לא היה רחבת מקום לסבול ולכנס שם צרה שהיה לו
בעמל ישראל.

(יז) {פ} וַיַּצְעֲקוּ בְנֵי עַמּוֹן וַיַּחֲנוּ בְּגִלְעָד וַיֹּאסְפוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּמִצְפָּה:
וַיַּצְעֲקוּ - נאספו על ידי כרוז.

(יח) וַיֹּאמְרוּ הָעָם שָׂרֵי גִלְעָד אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר יַחֲל לְהִלָּחֵם
בְּבְנֵי עַמּוֹן יִהְיֶה לְרֹאשׁ לְכָל יוֹשְׁבֵי גִלְעָד:

יום שני // ח' חשוון

הומש - שני פרשת לך-לך

(פרק י"ב) (יד) {ושני} וַיְהִי כִּבּוּא אֲבָרָם מִצְרִימָה וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרִיִּם אֶת־
הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הִוא מְאֹד:

והנה כד עאל אברם למצרים וחזו מצראי ית אתמא ארי שפידא הוא לחדא.

ויהי כבא אברם מצרימה - היה לו לומר: ויהי כבאם מצרימה. אלא לימד שהטמינה
בתיבה, ועל ידי שתבעו המכס פתחו וראו אותה.

(טו) וַיֵּרְאוּ אֶתְּהָ שְׂרֵי פֶרְעָה וַיְהִלְלוּ אֹתָהּ אֶל־פֶּרְעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית
פֶּרְעָה:

וחזו יתה רכרבי פרעה ושפחו יתה לפרעה ואדברת אתמא לבית פרעה.

אל פרעה - היללוה ביניהם לומר: הגונה זו אל המלך.

(טז) וּלְאֲבָרָם הִטִּיב בַּעֲבוּרָהּ וַיְהִי־לֹו צֹאן־וּבָקָר וַחֲמֹרִים וַעֲבָדִים וְשִׁפְחֹת
וְאֵתְנַת וְגַמְלִים:

ולאברם אוטיב בדילה וחזו ליה עאן ותורין וחמרין ועבדין ואמהן ואתנן וגמליו.

ולאברם היטיב - פרעה בעבורה.

(יז) וַיִּנָּגַע יִ־הוּהָ | אֶת־פֶּרְעָה נִגְעִים גְּדֹלִים וְאֶת־בֵּיתוֹ עַל־דְּבַר שְׂרֵי אִשָּׁת
אֲבָרָם:

ואיחי יי על פרעה מכתשין רכרבין ועל אנש ביתיה על עיסק שרי אתת אברם.

וינגע - במין ראתן לקה, שתשמיש קשה לו, בראשית רבה (בראשית רבה מ"א:ב').
על דבר שרי - על פי דיבורה, אומרת למלאך: הק, והוא מכה.

(יח) וַיִּקְרָא פֶּרְעָה לְאֲבָרָם וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי
כִּי אִשְׁתְּךָ הִוא:

ויקרא פרעה לאברם ואמר מא דא עבדת לי למה לא חוית לי ארי אתמך היא.

(יט) לָמָּה אָמַרְתָּ אַחֲתִי הִוא וְאֶקַּח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח
וְלֵךְ:

למה אמרת אחת היא ודברית יתה לי לאתו וכען הא אתמך דבר ואזיל.

קח ולך - ואל תעמוד, שהמצרים שטופי זימה, שנאמר: וזרמת סוסים זרמתם
(יחזקאל כ"ג:כ').

(כ) וַיֵּצֵאוּ עִלְיוֹ פֶּרְעָה אֲנָשִׁים וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ:

ופקיד עלוהי פרעה גוברין ואלויאו יתיה וית אתמיה וית כל דליה.

ויצו עליו - על אודותיו, לשלחו ולשמרו. וישלחו - ואלויאו, כתרגומו.

(פרק י"ג) (א) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנִּגְבָּה:

וסליק אברם ממצרים הוא ואתתיה וכל דליה ולוט עמיה לדרומא.

ויעל אברם וגומ' הנגבה - לבא לדרומה של ארץ ישראל, כמו שאמור למעלה: הלוך ונסוע הנגבה (בראשית י"ב:ט'), להר המוריה. ומכל מקום כשהוא הולך ממצרים לארץ כנען מדרום לצפון הוא מהלך, שארץ מצרים בדרומה של ארץ ישראל, כמו שהוכיח במסעות ובגבולי הארץ.

(ב) וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֶה בֶּכֶסֶף וּבְזָהָב:

ואברם תקיף לחדא בכעירא בכספא ובזהבא.

כבד מאד - טעון משאות.

(ג) וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד-בֵּית-אֵל עַד-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-הָיָה שָׁם אָהֳלָה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּית-אֵל וּבֵין הָעֵי:

ואזל למסלגיה מדרומא ועד בית אל עד אתרא דפרסיה תמן למשכניה בקדמיתא בין בית אל ובין עי.

וילך למסעיו - כשחזר היה לן באכסניות שלן בהן כשהלך לשם. למד דרך ארץ שלא ישנה אדם מאכסניא שלו. דבר אחר: בחזרתו פרע אקפותיו. מנגב - ארץ מצרים בדרומה של ארץ כנען.

פגישה שניה

אברהם אבינו חוזר ממצרים לארץ, "וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו" - הוא עובר בדיוק באותם מקומות שעבר בהם בדרך הלוך. למה זה חשוב?

כאשר אדם מגיע למקום מסוים (ודאי אם מדובר באברהם אבינו) זהו סימן שיש תיקון מסוים שעליו לעשות שם. אבל התיקון נעשה בשני שלבים: במפגש הראשון, שנעשה מתוך השגחה פרטית מלמעלה, האדם פועל תיקון כללי במקום. במפגש השני, שנעשה יותר מתוך בחירה ומודעות, האדם מגיע לתיקון הפרטים. זו המעלה של מדת הגבורה, היורדת לפרטים, על מדת החסד הכללית שקדמה לה.

דבר דומה קורה במפגש בין איש לאשה (לתשומת לבם של העומדים בתקופת השידוכים): בפגישה הראשונה נוצר יחס כללי. אם הפגישה היתה מוצלחת, יש תחושה כללית של התאמה וסימפטיה. כעת צריך להגיע לפגישה השניה, מתוך בחירה והחלטה מושכלת, ואז אפשר לרדת לפרטי-פרטים. אם גם עכשיו העסק מתקדם יפה, תבוא הפגישה השלישית ותשלים את התמונה - התאמה הרמונית בכלל ובפרט גם יחד. זהו סוד מדת התפארת הממזגת את החסד והגבורה. ושיהיה במזל טוב!

(ד) אֶל-מָקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה יְשָׁם בְּרֵאשִׁינָה וַיִּקְרָא יְשָׁם אֶבְרָם בְּשֵׁם י-הוָה:

לְאַתֵּר מִדְּבַחַת דְּעֵבֶד תִּמְן בְּקִדְמִיתָא וְצִלִי תִמְן אֶבְרָם בְּשֵׁמָא דִּי.

אשר עשה שם בראשנה - ואשר קרא שם אברם בשם יי. וגם יש לומר: ויקרא שם עכשיו בשם יי.

תהלים - פרקים מ"ד-מ"ה

תניא - אגרת הקדש כ"ו

והנה כשהמלכות דאצי' מתלבשת בקליפת נוגה כדי לברר הניצוצות שנפלו בחטא אדה"ר וגם הרפ"ח ניצוצין שנפלו בשבירת הכלים אזי גם המלכות דאצי' נקרא בשם עץ הדעת טוב ורע לגבי ז"א דאצילות שאינו יורד שם ונקרא עץ חיים והנה התלבשות המלכות בקליפת נוגה הוא סוד גלות השכינה אשר שלט האדם באדם כו' וז"ש ברע"מ ובזמנא דאילנא דמו"ר שלטא כו' אינון כו' דהיינו בזמן גלות השכינה שמשפעת לחיצונים שהם בקליפת נוגה שהערב רב יונקים משם ומתמציתן ניזונין תלמידי חכמים בגלות ואז עיקר עבודת האדם ועיקר עסק התורה והמצות הוא לברר הניצוצות כנודע מהאריז"ל לכן עיקר ענין הלימוד הוא בעיון ופלפול הלכה באיסור והיתר טומאה וטהרה לברר המותר והטהור מהאסור והטמא ע"י עיון ופלפול הלכה בחכמה בינה ודעת כנודע דאורי"י מחכמה נפקת ובחכמה דייקא אתברירו והיינו חכמה עילאה דאצילות המלובשת במלכות דאצי' סוד תורה שבע"פ (בסוד אבא יסד ברתא) המלובשת במלכות דיצירה (וסוד) [סוד] המשניות וברייתות המלובשות בקליפת נוגה שכנגד עולם היצירה ששם מתחיל בחי' הדעת [נ"א הרע] שבנוגה [נ"א והברייתות המלובשות בק"נ שכנגד עולם העשיה ששם מתחיל בחי' הרע שבנוגה] כנודע מהאריז"ל.

לוח היום-יום

ח' חשוון

'מצוה' לשון צוותא וחיבור, והעושה מצוה מתחבר עם העצמות ברוך הוא, שהוא המצווה את הציווי הוא. וזהו "שכר מצוה מצוה", דזה מה שנתחבר עם עצמות אין סוף מצווה הציווי, זהו שכרו.

ויובן במשל גשמי: איש פשוט ביותר יש לו ביטול פנימי אל החכמה ומעלת חכם, בביטול דהעדר תפיסת מקום לגמרי וכן גם בהרגש ההחכם הרי איש הפשוט אינו נכנס אצלו בגדר אנושי כלל - ואין זה דמבטלו ודוחה אותו, חס ושלום, דזהו מידה רעה - ונחשב בעיניו שאין לו קשר של יחס עמו כלל. והיה כאשר החכם יצווה לאיש הפשוט לעשות איזה דבר בשבילו, הנה בציווי זה נולד מציאותו של האיש הפשוט,

הן לעצמו - שמרגיש מציאותו אשר הוא יכול לקיים מצות החכם ולו ציווה החכם לעשות דבר, והן בעיני החכם נחשב למציאות אשר אליו ידבר ויצווה, ולבד זאת הרי ציווי זה מאחד החכם הרם ונעלה עם ההאיש הפשוט ביותר, והנמשל המובן.

ומובן גם כן אשר ביחס להנ"ל, אין הבדל כלל במה יהיה הציווי, אם דבר גדול ונעלה או קטן ופשוט.

נ"ך יומי - שפטים פרק י"א

(א) {פ} ויפתח הגלעדי ה'ה גבור חיל והוא בן-אשה זונה ויולד גלעד את-יפתח: (ב) ותלד אשת-גלעד לו בנים ויגדלו בני-האשה ויגרשו את-יפתח ויאמרו לו לא-תנחל בבית-אבינו כי בן-אשה אחרת אתה: (ג) ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב ויתלקטו אל-יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו: (ד) {פ} ויהי מימים וילחמו בני-עמון עם-ישראל:

וילחמו בני עמון - היא האמורה למעלה (י:ט').

(ה) ויהי באשר-נלחמו בני-עמון עם-ישראל וילכו וקני גלעד לקחת את-יפתח מארץ טוב: (ו) ויאמרו ליפתח לכה והייתה לנו לקצין ונלחמה בבני עמון: (ז) ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי ומדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם: (ח) ויאמרו זקני גלעד אל-יפתח לכן עתה שבנו אליך והלכת עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל יושבי גלעד: (ט) ויאמר יפתח אל-זקני גלעד אם-משיבים אתם אותי להלחם בבני עמון ונתן י-הוה אותם לפני אנכי אהיה לכם לראש: (י) ויאמרו זקני-גלעד אל-יפתח י-הוה יהיה שמע בינותינו אם-לא כדברך בן נעשה: (יא) וילך יפתח עם-זקני גלעד וישימו העם אותו עליהם לראש ולקצין וידבר יפתח את-כל-דבריו לפני י-הוה במצפה:

את כל דבריו - התנאי שביניהם. לפני י"י במצפה - למקום שנאספו כולם, שהשכינה שורה על רוב צבור.

(יב) {פ} וישלח יפתח מלאכים אל-מלך בני-עמון לאמר מה-לי ולך כי-באת אלי להלחם בארצי: (יג) ויאמר מלך בני-עמון אל-מלאכי יפתח כי-לקח ישראל את-ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד-היבק ועד-הירדן ועתה השיבה אתהן בשלום: (יד) ויוסף עוד יפתח וישלח מלאכים אל-מלך בני עמון: (טו) ויאמר לו כה אמר יפתח לא-לקח ישראל את-ארץ

מוֹאֵב וְאֶת-אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן: (טז) כִּי בַעֲלוֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר
עַד-יַם-סוּף וַיָּבֹא קָדְשָׁה:

עד ים סוף - בדרומה של ארץ אדום, וארץ אדום בדרומה של ארץ כנען.

(יז) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים | אֶל-מֶלֶךְ אֲדוֹם | לֵאמֹר אֶעֱבְרָה-נָּא בָאֲרָצְךָ
וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֲדוֹם וְגַם אֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל
בְּקָדְשׁ:

אעברה נא בארצך - מדרום לצפון, ליכנס לארץ כנען. וגם אל מלך מואב - שהיתה
ארצו בסוף ארץ אדום, במזרחה של אדום ובדרומה של ארץ ישראל. ולא אבה -
משה רמזה בתורה: כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים
בער (דברים ב': כ"ט), כשם שאדום לא נתנום לעבור, כך מואב לא נתנום לעבור.

(יח) וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסֹב אֶת-אֶרֶץ אֲדוֹם וְאֶת-אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמִּזְרַח-
שָׁמַשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּן בְּעֵבֶר אֲרֻנּוֹן וְלֹא-בָאוּ בְּגִבּוֹל מוֹאָב כִּי אֲרֻנּוֹן
גְּבוֹל מוֹאָב:

וילך במדבר - מן המערב למזרח, במיצר דרומי של אדום ומואב. ויסב את ארץ
אדום - כל דרומה. ואת ארץ מואב - כל דרומה, וכשהגיע למקצוע דרומית מזרחית,
פנה אל הצפון לסבוב את מיצר המזרחי. ויבא ממזרח שמש לארץ מואב ויחנון בעבר
ארנון - לסוף מזרחה של ארץ מואב, ושם התחילה ארץ סיחון ועוג, וכבשו עבר
הירדן במזרח ארץ כנען ועברו הירדן, ונכנסו לה לארץ כנען דרך המזרח.

(יט) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל-סִיחֹן מֶלֶךְ-הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֲשִׁבּוֹן וַיֹּאמֶר
לוֹ יִשְׂרָאֵל נַעֲבְרָה-נָּא בָאֲרָצְךָ עַד-מְקוֹמִי: (כ) וְלֹא-הָאֱמֹרִי סִיחֹן אֶת-
יִשְׂרָאֵל עָבַר בְּגִבּוֹלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחֹן אֶת-כָּל-עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בִּיהֲצָה וַיִּלָּחֶם עִם-
יִשְׂרָאֵל: (כא) וַיִּתֵּן יְ-הוָה אֶל-לִהִי-יִשְׂרָאֵל אֶת-סִיחֹן וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ בְּיַד
יִשְׂרָאֵל וַיָּבוֹם וַיִּירֶשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל-אֶרֶץ הָאֱמֹרִי וַיָּשָׁב הָאֶרֶץ הַהִיא: (כב)
וַיִּירֶשׁוּ אֶת כָּל-גְּבוֹל הָאֱמֹרִי מֵאֲרֻנּוֹן וְעַד-הַיַּבֵּק וּמִן-הַמִּדְבָּר וְעַד-הַיַּרְדֵּן:

ויירשו וגו' מארנון ועד היבק - שאתה אומר שהוא שלך (שופטים י"א: ג), הם
מסיחון לקחו. ומן המדבר ועד הירדן - מדברות היו שם לפני הירדן.

(כג) וַעֲתָה יְ-הוָה אֶל-לִהִי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת-הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
וְאֵתָה תִירֶשְׁנֻ: (כד) הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֶל-לִהִיךָ אוֹתוֹ תִירֶשׁ
וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְ-הוָה אֶל-לִהֲנוּ מִפְּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירֶשׁ: (כה) וַעֲתָה
הַטּוֹב טוֹב אֵתָה מִבָּלֶק בֶּן-צָפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב הָרֹב רַב עִם-יִשְׂרָאֵל אִם-
נִלָּחֶם נִלָּחֶם בָּם: (כו) בְּשֵׁבֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֲשִׁבּוֹן וּבְבִנְיָתָהּ וּבְעֶרְעוֹר
וּבְבִנְיָתָהּ וּבְכָל-הָעָרִים אֲשֶׁר עַל-יְדֵי אֲרֻנּוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמִדּוּעַ לֹא-
הִצַּלְתָּם בָּעֵת הַהִיא:

על ידי ארנון - אצל ארנון, שהיו ממואב, וידעו שלא היה להם לעבור עליהם, שהרי מסיחון כבשום (במדבר כ"א:כ"ד), שלקחם ממלך מואב (במדבר כ"א:כ"ו). שלש מאות שנה - משכבשו את הארץ בימי יהושע עד יפתח מכאן יש ללמוד שנות השופטים הנזכרים עד הנה, אם שני השעבוד של כל אומה נמנים בתוך ימי השופט אם לאו. שנינו בסדר עולם (סדר עולם רבה י"ב): יהושע פרנס את ישראל עשרים ושמונה שנה, ואין לו מקרא ממי ללמוד. עתניאל (שופטים ג':י"א) ארבעים שנה, ושני שעבוד של כושן רשעתים (שופטים ג':ח') בכללן. אחריו אהוד (שופטים ג':ל'), שמונים שנה, שמונה עשרה שני שעבוד של עגלון (שופטים ג':י"ד) בתוכם, הרי מאה ארבעים ושמונה שנה. דבורה (שופטים ה':ל"א) ארבעים שנה, ושני שעבוד יבין (שופטים ד':ג') בתוכם, הרי מאה שמונים ושמונה. אחריו, שבע שנים של שעבוד מדין (שופטים ו':א'), וארבעים של גדעון (שופטים ח':כ"ח), ושלש של אבימלך (שופטים ט':כ"ב), הרי מאתים שלשים ושמונה שנים. אחריו, עשרים ושלש של תולע (שופטים י':ב'), ועשרים ושתים של יאיר (שופטים י':ג'), אלא שעלתה שנה אחת לשניהם, ושמונה עשרה של בני עמון (שופטים י':ח') עד שבא יפתח, הרי שלש מאות.

(כז) וְאַנְכִי לֹא־חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עֲשֵׂה אֵתִי רַעַה לְהִלָּחֵם בִּי יִשְׁפֹּט יְיָ הָהוּא הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: (כח) וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דְּבָרֵי יִפְתָּח אֲשֶׁר שָׁלַח אֱלֹהֵי: (כט) {פ} וַתְּהִי עַל־יִפְתָּח רוּחַ יְיָ הָהוּא וַיַּעֲבֹר אֶת־הַגְּלֹעָד וְאֶת־מַנְשֵׁה וַיַּעֲבֹר אֶת־מִצְפֶּה גְלֹעָד וּמִמִּצְפֶּה גְלֹעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן:

עבר בני עמון - אל בני עמון.

(ל) וַיָּדָר יִפְתָּח נָדָר לִי־הָהוּא וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תִּתֶּן אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי: (לא) וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדֹּלְתִי בֵּיתִי לְקִרְאָתִי בְּשׁוּבִי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לִי־הָהוּא וְהַעֲלִיתִהוּ עֲלֶיהָ: (לב) {פ} וַיַּעֲבֹר יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֵם בָּם וַיִּתְּנֵם יְיָ הָהוּא בְּיָדוֹ: (לג) וַיָּכֶם מִעֲרוּעָרָ וְעַד־בְּאֶף מְנִית עֵשָׂרִים עֵיר וְעַד אֲבֵל כְּרָמִים מִכָּה גְדוֹלָה מְאֹד וַיִּכְנְעוּ בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: אבל כרמים - מישר כרמיה.

(לד) {פ} וַיָּבֹא יִפְתָּח הַמִּצְפֶּה אֶל־בֵּיתוֹ וְהִנֵּה בָתּוֹ יֹצֵאת לְקִרְאָתוֹ בְּתַפִּים וּבְמַחֲלוֹת וְרָק הָיָה יְחִידָה אֵין־לּוֹ מִמֶּנּוּ בֶן אִו־בֶּת: (לה) וַיְהִי כִּרְאוֹתוֹ אוֹתָהּ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר אַחָה בָתִּי הֲכִרְעֵ הַכְּרַעַתָּנִי וְאַתָּה הָיִית בְּעַכְרִי וְאַנְכִי פָצִיתִי פִּי אֶל־יְיָ הָהוּא וְלֹא אוּכַל לָשׁוּב:

הכרע הכרעתני - לשון נקבה, ודומה לו לבבתי אחותי כלה (שיר השירים ד':ט'). היית בעוכרי - כל דמי נעכר, קפחת את רגלי.

(לו) וַתֹּאמֶר אֵלָיו אָבִי פָּצִיתָה אֶת-פִּיךָ אֶל-יְיָ הוֹה עֲשֵׂה לִּי כַאֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּיךָ אַחֲרַי אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ יְיָ הוֹה נִקְמֹת מֵאִיְבֶיךָ מִבְּנֵי עַמּוֹן: (לו) וַתֹּאמֶר אֶל-אָבִיהָ יַעֲשֵׂה לִּי הַדָּבָר הַזֶּה הֲרִפָּה מִמֶּנִּי שְׁנַיִם חֳדָשִׁים וְאַלְכָה וְיִרְדְּתִי עַל-הָהָרִים וְאֶבְכֶּה עַל-בְּתוּלִי אֲנֹכִי [וְרַעוּתִי] (ורעיתי):

וירדתי על ההרים - לשון יללה הוא, ודוגמתו: על גגותיה וברחובותיה כולה יילל ירד בבכי (ישעיהו ט"ו:ג'), המתעצב בבכי עד שגופו משתבר. ובמדרש אגדה דורש רבי תנחומא (תנחומא בחוקותי ה'): על ההרים - לפני סנהדרין, שמא ימצאו פתח לנדרך.

(לח) וַיֹּאמֶר לָכִי וַיִּשְׁלַח אוֹתָהּ שְׁנֵי חֳדָשִׁים וַתֵּלֶךְ הִיא וְרַעוּתֶיהָ וַתִּבְךְ עַל-בְּתוּלֶיהָ עַל-הָהָרִים:

ותבך על בתוליה - מדלא כתיב על בתולותיה, משמע בתולים ממש.

(לט) וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַיִם חֳדָשִׁים וַתָּשָׁב אֶל-אָבִיהָ וַיַּעַשׂ לָהּ אֶת-נִדְרוֹ אֲשֶׁר נָדָר וְהָיָה לֹא-יִדְעָה אִישׁ וַתְּהִי-חֶק בְּיִשְׂרָאֵל:

ותהי חק - גזרו שלא יעשה אדם עוד כן, שאלו הלך אצל פנחס, או הוא בא אצלו, היה מתיר לו נדרו, עמדו בגדולתן, ומבין שניהם אבדה, ונפרע מהם, פנחס נסתלקה שכינה הימנו, שנאמר בדברי הימים לפנינו י"י עמו (דברי הימים א ט':כ'), למדנו שבסופו אינו עמו, ויפתח הוכה בשחין וניפול אברים, שנאמר: ויקבר בערי גלעד (שופטים י"ב:ז'). ויש עוד לפתור: ותהי חק בישראל - מחובר למקרא שלאחריו.

(מ) מִיָּמִים יִמְיָמָה תִּלְכְּנָה בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְתַנּוֹת לְבַת-יִפְתָּח הַגִּלְעָדִי אַרְבַּעַת יָמִים בַּשָּׁנָה:

מימים ימימה תלכנה וגו' - הדבר הזה קבעו עליהם לחוק. לתנות - לקונן.

יום שלישי // ט' חשוון

הומש - שלישי פרשת לך-לך

(פרק י"ג) (ה) {שלישי} וְגַם-לְלוֹט הַהֶלֶךְ אֶת-אַבְרָם הָיָה צֶאֱן-וַבְּקָר וְאֶהָלִים:

ואף ללוט דאזיל עם אברם הוו עאן ותורין ומשקנין.

ההלך את אברם - מי גרם לו שהיה לו זאת? הילוכו עם אברם.

(ו) וְלֹא-נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשִׁבְתָּ יַחְדָּו כִּי-הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁבֵּת יַחְדָּו:

ולא סוכרת יתהון ארעא למתב בחדא ארי הנה קנינהון סגי ולא יכילו למתב בחדא.

ולא נשא - לא היתה יכולה להספיק מרעה למקניהם. ולא נשא אותם - לשון קצר, וצריך להוסיף עליו, כמו: ולא נשא אותם מרעת הארץ, לפיכך כתב: ולא נשא, בלשון זכר.

(ז) וַיְהִי-רִיב בֵּין רַעֲי מִקְנֵה-אַבְרָם וּבֵין רַעֲי מִקְנֵה-לוֹט וַהֲכַנְעֲנִי וַהֲפָרְזִי אֲזָ יֵשֵׁב בְּאֶרֶץ:

והות מצותא בין רען בעיריה דאברם ובין רען בעיריה דלוט וכןנענא ופרזא בכן יתיב בארעא.

ויהי ריב - לפי שהיו רועיו של לוט רשעים ומרעין בהמתן בשדות אחרים, ורועי אברהם מוכיחין אותן על הגזל, והן אומרים: נתנה הארץ לאברהם, ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל. והכתוב אומר: והכנעני אז בארץ, ולא זכה בה אברהם עדיין.

(ח) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-לוֹט אֵל-נָא תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין רַעֲי וּבֵין רַעֲיָהּ כִּי-אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ:

ואמר אברם ללוט לא כען תהי מצותא בינא ובינך ובין רענתי ובין רענתך ארי גוכרין אחין אנחנו.

אנשים אחים - קרובים. ומדרש אגדה: ודומין בקלסתר פנים.

(ט) הֲלֹא כָל-הָאָרֶץ לִפְנֵיךָ הִפְרָד נָא מֵעַלִּי אִם-הִשְׁמָאֵל וַאֲיֻמָּנָה וְאִם-הַיָּמִין וְאִשְׁמָאֵלָה:

הלא כל ארעא אהפרש כען מלותי אם את לצפונא אנא לדרומא ואם את לדרומא ואצפנד.

אם השמאל ואימנה - בכל אשר תשב אני לא אתרחק ממך, ואעמוד לך למגן ולעזר. וסוף דבר הוצרך לו: וישמע אברם כי נשבה וגו' (בראשית י"ד:י"ד). ואימינה - אימין את עצמי, כמו: ואשמאילה - אשמאיל את עצמי. ואם תאמר: היה לו לינקד ואימינה, כן מצינו במקום אחר: אם איש להימין ולהשמאיל (שמואל ב י"ד:י"ט), ואין נקוד להימין.

(י) וַיֵּשֶׁא-לֹוט אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-כָּל-בְּכֹר הַיְרֵדִין כִּי כָלָה מִשְׁקָה לִפְנֵי
יִשְׁחָת יְ-הוָה אֶת-סֹדֶם וְאֶת-עַמּוּרָה כְּגִן-יְ-הוָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאַכָּה צֶעַר:
וְזָקַף לֹוט יָת עֵינוֹהִי וַחֲזָא יָת כָּל מִישַׁר יִרְדְּנָא אֲרִי בְלִיָּה בֵּית שְׁקִיָּא קָדָם חֲבָלוֹת יְיָ יָת סְדוֹם וַיֵּת עַמּוּרָה כְּגִנְתָּא דִּי
בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם מְטִי צֶעַר.

כי כלה משקה - ארץ נחלי מים. לפני שחת י"י סדום ועמורה - היה אותו מישור כגן
י"י - לאילנות, כארץ מצרים - לזרעים, עד צוער. ומדרש אגדה דורשו לגנאי: על
שהיו שטופי זימה בחר לוט בשכונתם, במסכת הוריות (בבלי הוריות י').

(יא) וַיִּבְחַר-לוֹ לֹוט אֶת כָּל-בְּכֹר הַיְרֵדִין וַיִּסַּע לֹוט מִקְדָּם וַיִּפְּרְדוּ אִישׁ מַעַל
אָחִיו:

ובחר ליה לוט ית כל מישר ירדנא ונטל לוט בקדמיתא ואתפרשו גבר מלות אחוהי.
ככר - מישור, כתרגומו. מקדם - נסע מאצל אברהם, והלך לו למערבו של אברהם,
נמצא נוסע ממזרח למערב. [למערבו של עולם אי איפשר לומר, שהרי ים] המלח
במזרח של ארץ ישראל היא. ומדרש אגדה: הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אמר:
אי איפשי לא באברהם ולא באלהותו.

(יב) אֲבָרָם יָשָׁב בְּאֶרֶץ-כְּנָעַן וְלֹוט יָשָׁב בְּעָרֵי הַכְּפָר וַיָּאֵהֶל עַד-סֹדֶם:

אברם יתיב בארעא דכנען ולוט יתיב בקרוי מישרא ופרס עד סדום.
ויאהל - נטה אהלים לרועיו ולמקנהו עד סדום.

(יג) וַאֲנָשֵׁי סֹדֶם רָעִים וְחַטָּאִים לִיְ-הוָה מְאֹד:

ואנשי סדום בישין בממונהון וחיבין בגויתיהון קדם יי לחדא.
ואנשי סדום רעים וחטאים - ואף על פי כן לא נמנע לוט מלשכן עמהם, ורבותינו
(בבלי יומא ל"ח:) למדו מכאן: שם רשעים לרקבון (משלי י"ז:). [רעים - בגופם,
וחטאים - בממונם.] ליי"י מאוד - יודעים רבונם ומתכוונים למרוד בו.

(יד) וַיְ-הוָה אָמַר אֶל-אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד-לֹוט מַעֲמֹ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה
מִן-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אַתָּה שָׁם צֹפְנָה וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וַיִּמָּה:

ויי אמר לאברם בחר דאתפרש לוט מעמיה וקוף כען עינך וחזי מן אתרא דאת תמן לצפונא ולדרומא ולמדנחא
ולמערכא.

אחרי הפרד - וכל זמן שהרשע עמו היה הדיבר פורש הימנו.

(טו) כִּי אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעַךָ עַד-עוֹלָם:

ארי ית כל ארעא דאת חזי לך אתננה ולכנך עד עלמא.

(טז) וַיִּשְׁמָתִי אֶת-זֶרְעֶךָ בְּעַפְרֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִם-יֹכֵל אִישׁ לְמִנּוֹת אֶת-עַפְרֵי
הָאָרֶץ גַּם-זֶרְעֶךָ יִמָּנָה:

ואשוי ית כנך סגיאין בעפרא דארעא כמא דלית אפשר לגבר לממני ית עפרא דארעא אף כנך לא יתמנון.
אשר אם יוכל איש - כשם שאי אפשר לעפר לימנות, כך זרעך לא ימנה, כתרגומו.

(יו) קוֹם הַתְּהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאֶרְכָּה וּלְרַחֲבָה כִּי לָךְ אֶתְנַנָּה:

קום הליך בארץ לאורכה ולפיתיה ארי לך אתננה.

(יח) וַיֹּאמֶר אֲבָרָם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בְּאַלְנֵי מִמְרָא אִשְׁרָיָא בְּחִבְרוֹן וַיִּבְן-שָׁם מִזְבֵּחַ לַיְהוָה:

ופרס אברם ואתא ויטיב במישרי ממרא דבחרון ובנא תמן מדבחא קדם יי.

ממרא - שם אדם.

ארך אפים

"קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה כי לך אתננה". רבי נחמן מברסלב מסביר שיש קשר מהותי בין ארץ ישראל למדת "ארך אפים", מתוך שלש-עשרה מדות הרחמים של ה', "אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת...". רק בארץ ישראל זוכים למדת ארך אפים בשלימות. סוד זה רמוז בפסוק שלנו: "לארצה" רמז למדת "ארך אפים". ובהמשך לזה, "ולרחבה" רומז למדה הבאה "ורב חסד (רב חסד אותיות רחב).

הדבר רמוז גם בפסוק בספר איוב "ארצה מארץ מדה ורחבה מני ים", שיש לדרוש אותו כך: "ארצה מארץ מדה" המדה הארוכה, דהיינו מדת "ארך אפים", נובעת מהארץ, ארץ ישראל.

אחרי שמתהלכים בארץ לארכה ולרחבה, לא רק טיול חיצוני אלא מתוך התקשרות פנימית למהות של הארץ, רוכשים את מדת "ארך אפים" ומדת "רב חסד". המדה הבאה היא "ואמת", ועליה נאמר "אמת מארץ תצמח" - האמת צומחת מארץ ישראל.

תהלים - פרקים מ"ט-נ"ד

תניא - אגרת הקדש כ"ו

והמשכיל יבין ענין פלא גדול מזה מאד מה נעשה בשמים ממעל ע"י עיון ובירור הלכה פסוקה מן הגמרא ופוסקים ראשונים ואחרונים מה שהיה בהעלם דבר קודם העיון הלז כי ע"י זה מעלה הלכה זו מהקליפות שהיו מעלימים ומכסים אותה שלא היתה ידועה כלל או שלא היתה מוכנת היטב בטעמה שהטעם הוא סוד הספי' חכמה עילאה שנפלו ממנה ניצוצי' בקליפות בשבה"כ והם שם בבחי' גלות שהקליפות שולטים עליהם ומעלימי' חכמת התורה מעליונים ותחתונים וז"ש בר"מ שהקושי' היא מסטרא דרע.

לוח היום-יום

ט' חשוון

בהיות אבי אדמו"ר בן ד' או ה' שנים נכנס אל זקנו הצמח צדק בשבת קודש פרשת וירא והתחיל לבכות באמרו: מפני מה נראה ה' אל אברהם אבינו ולנו אינו נראה? ויענהו הצמח צדק:

"אז א איד א צדיק, צו ניין און ניינציק יאר אלט איז מחליט אז ער דארף זיך מל זיין, איז ער ווערט אז דער אויבעשטער זאל זיך באווייזען צו אים".

תרגום: "כשיהודי צדיק, מחליט בגיל תשעים ותשע שנים שצריך למול את עצמו, ראוי הוא שה' יראה אליו".

נ"ך יומי - שפטים פרק י"ב

(א) וַיִּצְעַק אִישׁ אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר צָפוֹנָה וַיֹּאמְרוּ לִפְתָּח מְדוּעָו עָבַרְתָּו לְהִלָּחֵם בְּבְנֵי-עַמּוֹן וְלָנוּ לֹא קָרָאתָ לָלֶכֶת עִמָּךְ בֵּיתְךָ נִשְׂרָף עָלֶיךָ בָּאֵשׁ: ויעבור צפונה - ויעבור את הירדן, והלכו לצפון עבר הירדן, אל הגלעד.

(ב) וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֲלֵיהֶם אִישׁ רִיב הָיִיתִי אֲנִי וְעַמִּי וּבְנֵי-עַמּוֹן מְאֹד וְאֶזְעַק אֶתְכֶם וְלֹא-הוֹשַׁעְתֶּם אוֹתִי מִיָּדָם: (ג) וְאַרְאֶה כִּי-אֵינְךָ מוֹשִׁיעַ וְאֲשִׁימָה נַפְשִׁי בְּכַפִּי וְאֶעֱבְרָה אֶל-בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּתְּנֶם יְיָ-הוֹה בְּיָדִי וְלָמָּה עָלִיתָם אֵלַי הַיּוֹם הַזֶּה לְהִלָּחֵם בִּי: (ד) וַיִּקְבֹּץ יִפְתָּח אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי גִלְעָד וַיִּלָּחֶם אֶת-אֶפְרַיִם וַיְכּוּ אֲנָשֵׁי גִלְעָד אֶת-אֶפְרַיִם כִּי אָמְרוּ פְּלִיטִי אֶפְרַיִם אַתֶּם גִּלְעָד בְּתוֹךְ אֶפְרַיִם בְּתוֹךְ מְנַשֶּׁה:

כי אמרו פליטי אפרים אתם גלעד - פחותים שבאפרים היו מבזים את הגלעד, ואומרים להם מה אתם גלעד חשובים בתוך אפרים ובתוך מנשה, כן תרגם יונתן.

(ה) וַיִּלְכְּדוּ גִלְעָד אֶת-מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן לְאֶפְרַיִם וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ פְּלִיטִי אֶפְרַיִם אֶעֱבְרָה וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֲנָשֵׁי-גִלְעָד הָאֶפְרַתִּי אַתָּה וַיֹּאמֶר ׀ לֹא: וילכוד גלעד את מעברות וגו' - היו שומרים במקום המעברות.

(ו) וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֲמָר-נָא שְׂבָלָת וַיֹּאמֶר סְבָלָת וְלֹא יָכִין לְדַבֵּר בֵּן וַיֹּאחֲזוּ אוֹתוֹ וַיִּשְׁחָטוּהוּ אֶל-מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן וַיִּפֹּל בָּעֵת הַהִיא מֵאֶפְרַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם אָלֶף:

אמר נא שבולת - שבולת הנהר הזה אעבור. ולא יכין לדבר כן - שהיו מגמגמים בלשונם.

(ז) וַיִּשְׁפֹּט יַפְתָּח אֶת-יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי שָׁנִים וַיָּמָת יַפְתָּח הַגִּלְעָדִי וַיִּקְבֹּר בְּעָרֵי גִלְעָד: (ח) {פ} וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת-יִשְׂרָאֵל אַבְצָן מִבֵּית לָחֶם:

אבצן - זה בועז.

(ט) וַיְהִי-לֹא שְׁלֹשִׁים בָּנִים וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת שִׁלַּח הַחוּצָה וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת הָבִיא לְבָנָיו מִן-הַחוּץ וַיִּשְׁפֹּט אֶת-יִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת שָׁנִים: (י) וַיָּמָת אַבְצָן וַיִּקְבֹּר בְּבֵית לָחֶם: (יא) {פ} וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת-יִשְׂרָאֵל אִילֹון הַזְּבוּלֹנִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת-יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרֵת שָׁנִים: (יב) וַיָּמָת אִילֹון הַזְּבוּלֹנִי וַיִּקְבֹּר בְּאִילֹון בְּאֶרֶץ זְבוּלֹן: (יג) {פ} וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת-יִשְׂרָאֵל עֲבֶדְדָן בֶּן-הַלֵּל הַפְּרָעָתוֹנִי: (יד) וַיְהִי-לֹא אַרְבָּעִים בָּנִים וּשְׁלֹשִׁים בָּנִי בָנִים רַבִּים עַל-שִׁבְעִים עִירָם וַיִּשְׁפֹּט אֶת-יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה שָׁנִים: (טו) וַיָּמָת עֲבֶדְדָן בֶּן-הַלֵּל הַפְּרָעָתוֹנִי וַיִּקְבֹּר בְּפְרָעָתוֹן בְּאֶרֶץ אֶפְרַיִם בְּהַר הָעֲמֻלָּקִי:

יום רביעי // י' חשוון

הומש - רביעי פרשת לך-לך

(פרק י"ד) (א) ורביעי {פ} ויהי בימי אמרפל מלך-שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים:

והנה ביומי אמרפל מלך דבבל אריוך מלך אלסר כדרלעמר מלך דעילם ותדעל מלך דעממי.

אמרפל - הוא נמרוד, שאמר לאברהם: פול לכבשן האש. מלך גוים - מקום יש ששמו: גוים, על שם שנקבצו שם מכמה אומות והמליכו איש עליהם ושמו תדעל. בראשית רבה (בראשית רבה מ"ב:ד').

(ב) עשו מלחמה את-ברע מלך סדם ואת-ברשע מלך עמרה שנאבו מלך אדמה ושמאבר מלך צבאים ומלך בלע היא-צער:

עבדו קרבא עם ברע מלך דסדום ועם ברשע מלך דעמורה שנאב מלך דאדמה ושמאבר מלך דצבאים ומלך דבלע היא צער.

[ברע - רע לשמים ורע לבריות. ברשע - שנתעלה ברשע.] שנאב - שונא אביו שבשמים. שמאבר - שם אבר לעוף ולקפוצ, למרוד בהקב"ה. בלע - שם העיר.

(ג) כל-אלה חברו אל-עמק השדים הוא ים המלח:

כל אלן אתכנשו למישר חקליא הוא אתר ימא דמלחא.

עמק השדים - כך שמו, על שם שהיו בו שדות הרבה. הוא ים המלח - לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה ים המלח. ומדרש אגדה אומר: שנתבקעו שם בצורות שסביבותיו ונמשכו יאורים לתוכו.

(ד) שתים עשרה שנה עבדו את-כדרלעמר ושלש-עשרה שנה מרדו:

תרמא עסרי שנין פלחו ית כדרלעמר ותלת עסרי שנין מרדו.

שתים עשרה שנה עבדו - חמשה מלכים הללו את כדרלעמר.

(ה) ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר והמלכים אשר אתו ויכו את-רפאים בעשתרת קרנים ואת-הזוזים בהם ואת האימים בשוה קריתים:

ובארבע עסרי שנין אתא כדרלעמר ומלכיא דעמיה ומחו ית גבריא דבעשתרת קרנים וית תקיפא דבהמתא וית אימתני דבשוה קריתים.

ובארבע עשרה שנה - למרדן. בא כדרלעמר - הוא היה בעל המעשה ונכנס בעובי הקורה. והמלכים - אלה שלשה מלכים. זוזים - הם זמזומים.

(ו) ואת-החרי בהררם שעיר עד איל פארן אשר על-המדבר:

וית חוראי דבטורא דשעיר עד מישר פארן דסמך על מדברא.

בהררם - בהר שלהם. איל פארן - מישר. ואומר אני: שאין איל לשון מישור, אלא מישור של פארן: איל שמו. ושל ממרא: אלונים שמם (בראשית י"ג:ח), ושל ירדן:

ככר שמו (בראשית י"ג:י'), ושל שטים: אבל השטים (במדבר ל"ג:מ"ט), וכן בעל גד: בעל שמו (יהושע י"א:י"ז). וכולן מתורגמין מישראל, וכל אחד שמו עליו. על המדבר - אצל המדבר, כמו: ועליו מטה מנשה (במדבר ב':כ').

(ז) וַיָּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-עֵין מִשְׁפָּט הוּא קָרָשׁ וַיָּבֹאוּ אֶת-כָּל-שְׂדֵה הָעַמְלָקִי וְגַם אֶת-הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בְּחֻצֹתָיו תָּמַר:

ותבו ואתו למישר פלוג דינא היא רקם ומחו ית כל חקל עמלקאה ואף ית אמוראה דיתבי בעין גדי.

עין משפט - על שם העתיד, שעתידין משה ואהרן להישפט על עסקי אותו העין, והם מי מריבה. [ואונקלוס תירגם כפשוטו: סנטוס, מקום שהיו בני המדינה מתקבצין שם לכל משפט.] שדה העמלקי - עדיין לא נולד עמלק ונקרא על שם העתיד. [חצצון תמר - הוא עין גדי, מקרא מלא בדברי הימים ביהושפט (דברי הימים ב כ':ב').]

(ח) וַיֵּצֵא מֶלֶךְ-סֹדֶם וּמֶלֶךְ עַמֹּרָה וּמֶלֶךְ אֲדָמָה וּמֶלֶךְ צִבְיִים וּמֶלֶךְ בֶּלְע הוּא-צֹעַר וַיַּעֲרְכוּ אֹתָם מִלְחָמָה בְּעֶמֶק הַשְּׁוֹדִים:

ונפק מלכא דסדום ומלכא דעמורה ומלכא דאדמה ומלכא דצבויים ומלכא דבלע היא צוער וסדרו עמהון קרבא במישר חקליא.

(ט) אֵת בְּדָרְלִעָמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעֵל מֶלֶךְ גּוֹיִם וְאַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר וְאַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלְסָר אַרְבַּעַה מְלָכִים אֶת-הַחֲמִישָׁה:

עם בדרלעמר מלכא דעילם וידעל מלכא דעממי ואמרפל מלכא דבבל ואריוך מלכא דאלסר ארבעא מלכין לקביל חמישא.

[ארבעה מלכים את החמשה - ואף על פי כן נצחו המועטין, להודיעך שגבורים היו, ואף על פי כן לא נמנע אברהם מלרדוף אחריהם.]

(י) וְעֶמֶק הַשְּׁוֹדִים בְּאֶרֶת בְּאֶרֶת חֲמָר וַיָּנָסוּ מֶלֶךְ-סֹדֶם וְעַמֹּרָה וַיִּפְּלוּ-שָׁמָּה וַהֲנִשְׂאָרִים הָרָה נָסוּ:

ומישר חקליא בירן בירן מסקן חמרא וערקו מלכא דסדום ועמורה ונפלו תמן ודאשתארו לטורא ערקו.

בארת בארת חמר - בארות הרבה היו שם, שנוטלין משם אדמה לטיט של בניין. ומדרש אגדה (בראשית רבה מ"ב:ז'): שהיה הטיט בהן, ונס נעשה למלך סדום שיצא משם. לפי שהיו באומות מקצתם שלא היו מאמינים באומרים להם שנוצל אברהם באור כשדים מכבשן האש, וכיון שיצא זה מן החמר, האמינו באברהם למפרע. הרה נסו - להר נסו, הרה - כמו: להר. כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטל לה ה"י בסופה. ויש חילוק בין הרה ל'ההרה' (בראשית י"ב:ח'), שה"י שבסוף תיבה עומדת במקום למ"ד, [אבל ה"י שבראשה אינה עומדת במקום למ"ד] ונקוד פתח תחתיה. והרי הרה כמו: להר, או כמו: אל הר, ואינו מפרש לאיזה הר, אלא כאשר מצא תחילה. וכשהוא נותן ה"י בראשה לכתוב: ההרה (בראשית י"ב:ח'), המדברה (שמות ד':כ"ז), פתרונו כמו: אל ההר, או כמו: להר, ומשמע: לאותו הר הידוע ומפורש.

(יא) וַיִּקְחוּ אֶת-כָּל-רֶכֶשׁ סָדָם וַעֲמֹרָה וְאֶת-כָּל-אֲכָלָם וַיֵּלְכוּ:

וישבו ית כל קניגנא דסדום ועמורה וית כל מיכלהון ואולו.

(יב) וַיִּקְחוּ אֶת-לוֹט וְאֶת-רֶכֶשׁוֹ בֶּן-אָחִי אֲבָרָם וַיֵּלְכוּ וְהוּא יוֹשֵׁב בְּסָדָם:

וישבו ית לוט וית קניגניה בר אחיהי דאברם ואולו והוא יתיב בסדום.

והוא יושב בסדום - מי גרם לו זאת? ישיבתו בסדום.

(יג) וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיֵּגֶד לְאֲבָרָם הָעֵבְרִי וְהוּא שָׁכַן בְּאֵלְנֵי מִמְרָא הָאֲמֹרִי

אָחִי אֲשָׁכַל וְאָחִי עֶזֶר וְהֵם בְּעֵלֵי בְרִית-אֲבָרָם:

ואתא משויבא וחוי לאברם עברא והוא שרי במישרי ממרא אמורא אחיהי דאשכול ואחיהי דענר ואנן אנש קמיה דאברם.

הפליט - זה עוג, שפלט מן המלחמה, וזהו: הנשאר מיתר הרפאים (דברים ג': י"א)

- נשאר שלא הרגוהו אמרפל וחביריו כשהכו הרפאים בעשתרות קרנים, תנחומא

(תנחומא חקת כ"ה). ובראשית רבא (בראשית רבה מ"ב: ח'): זה עוג שפלט מדור

המבול, וזהו: מיתר הרפאים (דברים ג': י"א), הנפילים היו בארץ וגומ' (בראשית

ו': ד'). ומתכוין שייהרג אברהם וישא את שרה. העברי - שבא מעבר הנהר. בעלי

ברית - כרתו ברית עמו.

(יד) וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם כִּי נִשְׁכָּה אָחִיו וַיִּרַק אֶת-חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ שְׁמֹנֶה

עֶשֶׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד-דֵּן:

וישמע אברם ארי אשתהי אחיהי וזריו ית עולימוהי ילידי ביתה תלת מאה ותמנת עשר וירדף עד דן.

וירק - וזריו, ארמיר, וכן: והריקותי אחריכם חרב (ויקרא כ"ו: ל"ג) - אזדיין בחרבי

עליכם, וכן: אריק חרבי (שמות ט"ו: ט'), וכן: הרק חנית וסגור וגו' (תהלים ל"ה: ג').

חניכיו - שחינך למצות, והוא לשון התחלה כניסת האדם או כלי לאומנות שהוא

עתיד לעמוד בו. וכן: חנוך לנער (משלי כ"ב: ו'), חנוכת הבית (תהלים ל"א: א'). ובלעז

קורין לו: אנצייר. שמנה עשר וגומ' - רבותינו אמרו (נדרים ל"ב:): אליעזר לבדו,

והוא מניין גימטריא של שמו. עד דן - ושם תשש כחו, שראה שעתידין בניו להעמיד

שם עגל.

(טו) וַיַּחֲלֶק עֲלֵיהֶם | לַיְלָה הוּא וַעֲבָדָיו וַיִּכֶּם וַיִּרְדֹּפֶם עַד-חֹבָה אֲשֶׁר

מִשְׁמָאל לְדִמְשֶׁק:

ואתפלג עליהון לילא הוא ועבדוהי ומחנן וירדפון עד חובה דמצפונא לדמשק.

ויחלק עליהם - לפי פשוטו: סרס המקרא, ויחלק הוא ועבדיו עליהם לילה, כדרך

הרודפים שמתפלגין אחר הנרדפים, כשבורחין זה לכאן וזה לכאן. לילה - כלומר:

לאחר שחשכה לא נמנע מלרדפם. ומדרש אגדה: שנחלק לילה, ובחצות ראשון שלו

נעשה לו הנס, וחציו השני נשמר ובא לחצות לילה של מצרים. עד חובה - חזרנו

על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו חובה, אלא על שם עבודה זרה שעתידיה

להיות שם.

(טז) וַיָּשֶׁב אֶת כָּל-הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת-לוֹט אָחִיו וּרְכָשׁוֹ הַיָּשִׁיב וְגַם אֶת-הַנָּשִׁים וְאֶת-הָעָם:

ואתיב ית כל קנינא ואף ית לוט אחיה וקניניה אתיב ואף ית נשיא וית עמא.

(יז) וַיֵּצֵא מֶלֶךְ-סֹדֶם לִקְרֹאתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מֵהָבוֹת אֶת-בְּדָרְלֵעָמֶר וְאֶת-הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל-עֶמֶק שְׁוֵה הוּא עֶמֶק הַמֶּלֶךְ:

ונפק מלכא סדום לקדמוניה בתר דתב מלממחי ית בדרלעמר וית מלכיא דעמיה למישר מפנא הוא בית ריסא דמלכא.

עמק שוה - כתר גומו: למישר מפנא, פנוי מאילנות ומכל מכשול. עמק שוה - כך שמו. עמק המלך - בית ריסא דמלכא, בית ריס אחד שהוא שלשים קנים, שהיה מיוחד למלך לשחק שם. ואגדה: שהושוו שם כל האומות והמליכו עליהם אברהם לנשיא אלהים ולקצין.

(יח) וּמֶלֶכִי-צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּין וְהוּא כֹהֵן לֹא־ל עֲלִיּוֹן:

ומלכי צדק מלכא דירושלם אפיק לחים וחמר והוא משמיש קדם אל עלאה.

מלכי צדק - מדרש אגדה: הוא שם בן נח. לחם ויין - כך עושין ליגיעי מלחמה, והראה לו שאין בלבו עליו על שהרג בניו. ומדרש אגדה: רמז לו על המנחות ועל הנסכים שיקריבו בניו.

המחנך

"וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁכָּה אָחִיו וַיֵּרָק אֶת חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ שְׂמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד דָּן" - אברהם הוא המחנך הראשון. על אף אחת מהאנשים שהיו לפניו לא כתוב שהיו לו תלמידים-חניכים. רק אברהם עושה נפשות, כמו שקראנו בפרשת לך-לך על "הנפש אשר עשו בחרן", וכמו שנקרא בפרשה הבאה "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט".

בחסידות מוסבר שהחינוך מתחלק לשנים - חינוך והדרכה. החינוך הוא כמו נטיעת השתיל בארץ, הטיפול הראשוני באהבה ומתן השראה כללית. ההדרכה היא המשך הגידול המפורט במאמץ מתמשך. כאמור, אברהם הוא המחנך הראשון, אבל גם המדריך הראשון שהרי הוא מצוה את ביתו לשמור את דרך ה'.

מיהו החניך של אברהם? אמנם כתוב שהיו 318 חניכים, אבל חז"ל דורשים מהכתיב "חניכו" שמדובר בחניך אחד ומיוחד, כמו שמפרש רש"י: "זה אליעזר שחנכו למצוות... והוא מניין גימטריא של שמו", אליעזר בגימטריא 318. בעקבות חז"ל נמשיך בדרך הגימטריא ונגלה שגם שני המושגים, חנוך ועוד הדרכה, שווים אותה גימטריא (318)! ואם נשתמש בביטוי חנוך והדרכה נקבל בגימטריא עבד אברהם!

(יט) וַיְבָרֶכְהוּ וַיֹּאמְרוּ בְּרוּךְ אֲבָרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

וברכיה ואמר ברוך אברם לאל עלאה דקנניה שמניא וארעא.

קונה - כמו: עושה (תהלים קל"ד:ג'), על ידי עשייתן קנאן להיות שלו.

(כ) וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר-מִגֵּן צָרָךְ בִּידְךָ וַיִּתֶּן-לּוֹ מַעֲשֵׂר מְכַל:

וברך אל עלאה דמסר סנאך בידך ויהב ליה חד מן עסרא מכולא.

מגן - הסגיר, וכן: אמגנך ישראל (הושע י"א:ח'). ויתן לו - אברם. מעשר מכל - אשר לו, לפי שהיה כהן.

תהלים - פרקים נ"ה-נ"ט

תניא - אגרת הקדש כ"ו

והנה העליונים אין בהם כח לברר ולהעלות מהשבירה שבקליפת נוגה אלא התחתונים לבד לפי שהם מלובשים בגוף חומרי משכא דחויא מקליפת נוגה והם מתישים כחה בשבירת התאוות ואתכפיא ס"א ויתפרדו כל פועלי און. ולכן באים העליונים לשמוע חידושי תורה מהתחתונים מה שמחדשים ומגלים תעלומות החכמה שהיו כבושים בגולה עד עתה וכל איש ישראל יוכל לגלות תעלומות חכמה (לגלות) ולחדש שכל חדש הן בהלכות הן באגדות הן בנגלה הן בנסתר כפי בחי' שרש נשמתו ומחוייב בדבר להשלים נשמתו בהעלאת כל הניצוצות שנפלו לחלקה ולגורלה כנודע (וכל דברי תורה ובפרט דבר הלכה היא ניצוץ מהשכינה שהיא היא דבר ה' כדאיתא בגמרא דבר ה' זו הלכה סוד מלכות דאצילות המלכשת לחכמה דאצילות ומלובשים במלכות דיצירה וירדו בקליפת נוגה בשבירת הכלים). וז"ש בגמרא כל העוסק בתורה אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאלו פדאני ואת בני מבין האומות עו"ג.

לוח היום-יום

י' חשוון

דער רבי (רבנו הזקן) פלעגט זאגען אויף אצילות "אויבען". מען דערציילט אז אין כתב פלעגט ער פון התרגשות, מער ווי "אצי" ניט קענען אנשרייבען.

תרגום: הרבי (רבינו הזקן) היה אומר על אצילות "למעלה". מספרים, שבכתב, מהתרגשות, יותר מ"אצי" הוא לא היה יכול לכתוב.

נ"ך יומי - שפטים פרק י"ג

(א) {פ} וַיִּסְפוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ הוּא וַיִּתְּנֵם יְיָ הוּא בְּיַד פְּלִשְׁתִּים אַרְבָּעִים שָׁנָה: (ב) {פ} וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצִּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדְּנִי וּשְׁמוֹ מְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלְדָה: (ג) וַיֵּרָא מֶלֶאכֶד-יְיָ הוּא אֶל-הָאִשָּׁה

וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה-נָא אֶת-עֶקְרָהּ וְלֹא יִלְדֶּתָ וְהָרִית וְיִלְדֶּתָ בֶּן: (ד) וְעַתָּה הִשְׁמָרִי נָא וְאַל-תִּשְׁתִּי יֵינן וְיִשְׁכַּר וְאַל-תֹּאכְלִי כָל-טָמֵא:

יין ושכר - חמר חדת ועתיק. ואל תאכלי כל טמא - דברים האסורים לנזיר.

(ה) כִּי הִנֵּךְ הָרָה וְיִלְדֶּתָ בֶּן וּמוֹרָה לֹא-יַעֲלֶה עַל-רֹאשׁוֹ כִּי-נָזִיר אֶל־לֵהִים יִהְיֶה הַנֶּעֶר מִן-הַבֶּטֶן וְהוּא יִחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים:

ומורה - תער, על שם שמורה ומשליך את השער.

(ו) וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ לֵאמֹר אִישׁ הָאֶל־לֵהִים בָּא אֵלַי וּמְרָאָהוּ כַּמְרָאָה מִלֶּאךָ הָאֶל־לֵהִים נֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאַלְתִּיהוּ אִי-מָוָה הוּא וְאֶת-שְׁמוֹ לֹא-הִגִּיד לִי: (ז) וַיֹּאמֶר לִי הִנֵּךְ הָרָה וְיִלְדֶּתָ בֶּן וְעַתָּה אֶל-תִּשְׁתִּי יֵינן וְיִשְׁכַּר וְאַל-תֹּאכְלִי כָל-טָמֵא כִּי-נָזִיר אֶל־לֵהִים יִהְיֶה הַנֶּעֶר מִן-הַבֶּטֶן עַד-יוֹם מוֹתוֹ: (ח) {פ} וַיַּעֲתֵר מְנוּחַ אֶל-יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֶדְוֹנִי אִישׁ הָאֶל־לֵהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יְבוֹא-נָא עוֹד אֵלֵינוּ וַיֹּזְנוּ מִה-נַּעֲשֶׂה לְנֶעֶר הַיּוֹלֵד:

לנער היולד - העתיד להוולד.

(ט) וַיִּשְׁמַע הָאֶל־לֵהִים בְּקוֹל מְנוּחַ וַיָּבֹא מִלֶּאךָ הָאֶל־לֵהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמְנוּחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּה: (י) וַתִּמְהַר הָאִשָּׁה וַתִּרְץ וַתִּגֵּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נֹרָא אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר-בָּא בְיוֹם אֵלָי: (יא) וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מְנוּחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲאֵתָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי:

אחרי אשתו - אחר עצתה.

(יב) וַיֹּאמֶר מְנוּחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרִיךָ מִה-יִהְיֶה מִשְׁפַּט־הַנֶּעֶר וּמַעֲשָׂהוּ:

מה יהיה משפט הנער ומעשהו - מה חזי למעבד לעולימא ומה נעביד ליה.

(יג) וַיֹּאמֶר מִלֶּאךָ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ מְכַל אֲשֶׁר-אֶמְרָתִי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשְׁמָר: (יד) מְכַל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִגִּפְּנֵי הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וַיֵּינן וְיִשְׁכַּר אֶל־תִּשְׁתִּי וְכָל־טָמֵא אֶל־תֹּאכַל כָּל אֲשֶׁר-צִוִּיתִי תִּשְׁמָר: (טו) {ס} וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מִלֶּאךָ יְהוָה נַעֲצְרָה-נָא אוֹתְךָ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּרִי עוֹיִם:

נעצרה נא אותך - נאסוף אותך אל הבית.

(טז) וַיֹּאמֶר מִלֶּאךָ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ אִם־תַּעֲצֹרְנִי לֹא־אֲכַל בְּלַחֲמֶךָ וְאִם־תַּעֲשֶׂה עֲלָה לִי־הוּא תַעֲלֶלְנָהּ בִּי לֹא־יָדַע מְנוּחַ כִּי־מִלֶּאךָ יְהוָה הוּא: (יז) וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מִלֶּאךָ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא [דְּבָרְךָ] (דְּבָרִיךָ) וְכַבִּדְנוּךָ:

כי יבא דברך - אם יבא לנו שליחות דבר מאתך, משנדע ונכיר את שמך. וכבדנוך - ונעשה מה שתשלח לנו.

(יח) וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶאךָ יְיָ הוֹיָה לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשִׁמִּי וְהוּא-פָּלְאִי:

והוא פלאי - מכוסה, תמיד הוא משתנה ואין ידוע למה משתנה היום.

(יט) {פ} וַיִּקַּח מְנוּחַ אֶת-גְּדֵי הָעֵזִים וְאֶת-הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל-הַצֹּר לִי-הוֹיָה וּמִפְּלֹא לַעֲשׂוֹת וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רָאִים: (כ) וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלֵּהב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשְּׂמִימָה וַיַּעַל מֶלֶאךָ-יְיָ הוֹיָה בַלֵּהב הַמִּזְבֵּחַ וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רָאִים וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם אֶרְצָה: (כא) וְלֹא-יָסַף עוֹד מֶלֶאךָ יְיָ הוֹיָה לְהִרְאֶה אֶל-מְנוּחַ וְאֶל-אִשְׁתּוֹ אִזּוֹ יָדַע מְנוּחַ כִּי-מֶלֶאךָ יְיָ הוֹיָה הוּא: (כב) וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל-אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֶל־הֵימָּה רָאִינוּ: (כג) וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוֹ חֲפִץ יְיָ הוֹיָה לְהַמִּיתֵנוּ לֹא-לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הִרְאָנוּ אֶת-כָּל-אֱלֹה וּבָעִתָּה לֹא הַשְּׂמִיעֵנוּ כּוֹאֵת:

וכעת - הזאת. לא השמיענו כזאת - לא היה משמיענו בשורה זו אם ראויים אנו למות.

(כד) וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שְׂמִישׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנָּעַר וַיִּבְרָכֵהוּ יְיָ הוֹיָה: (כה) וַתַּחַל רוּחַ יְיָ הוֹיָה לַפַּעַמּוֹ בְּמַחֲנֵה-הָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אִשְׁתָּאֵל: לַפַּעַמּוֹ - לבא בקרבו לפעמים.

יום חמישי // י"א חשון // יום האם

הומש - חמישי פרשת לך-לך

(פרק י"ד) (כא) {חמישי} וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-סֹדֶם אֶל-אַבְרָם תֵּן-לִי הַנָּפֶשׁ וְהַרְבֵּשׁ קַח-לָךְ:

ואמר מלך סדום לאברהם הב לי נפשתי וקנינא סב לך.

תן לי הנפש - הגופים מן השבי אשר הצלת, החזר לי הגופים לבדם.

(כב) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-מֶלֶךְ סֹדֶם הִרְמֹתִי יְדִי אֶל-יְהוָה אֵל-עֲלִיּוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

ואמר אברהם למלך סדום ארימית ידי בצלל קדם יי אל עלאה דקניניה שמיא וארעא.

הרימותי ידי - לשון שבועה, מרים אני ידי ונודר לאל עליון. וכן: בי נשבעתי

(בראשית כ"ב:ט"ז) - נשבע אני, עכשיו אני נשבע. וכן: נתתי כסף השדה קח ממני

(בראשית כ"ג:י"ג) - נותן אני לך כסף השדה וקחנו ממני, דויינ"ש בלעז.

(כג) אִם-מְחוּטָּ וְעַד שָׂרוּךְ-נָעַל וְאִם-אֶקַּח מִכָּל-אִשֶּׁר-לָךְ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הִעֲשֵׂיתִי אֶת-אַבְרָם:

אם מחוטא ועד שרוך נעל ואם אסב מכל דלך ולא תימר אנא עתירת ית אברהם.

אם מחוט - אעכב לעצמי. ואם אקח מכל אשר לך - אם תאמר לתת לי שכר מבית

גנזיך. ולא תאמר אני - שהקב"ה הבטיחני לעשרני, שנאמר: ואברכך ואגדלה שמך

(בראשית י"ב:ב').

(כד) בְּלַעְדֵּי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים וְחֵלֶק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אִתִּי עֲנֹר אֲשֶׁכֶּל וּמִמָּוָה הֵם יִקְחוּ חֵלֶקם:

בר מדאכלו עולימיא וחולק גויבריא דאולו עמי ענר אשכול וממרא אנון וקבלון חולקהון.

הנערים - עבדי אשר הלכו אתי, ועוד ענר אשכול וגו', אף על פי שעבדיי נכנסו

למלחמה, שנאמר: וירדף עד דן (בראשית י"ד:י"ד), וענר וחביריו ישבו על הכלים

לשמור. וממנה למד דוד, שאמר: כחלק היורד למלחמה וכחלק היושב על הכלים

(שמואל א ל':כ"ד). ולכך נאמר: וישימה לחוק מהיום ההוא ומעלה (שמואל א

ל':כ"ה), ולא נאמר: והלאה, לפי שכבר ניתן החוק מימי אברהם.

(פרק ט"ו) (א) {ס} אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְּבַר-יְהוָה אֶל-אַבְרָם בְּמַחְזֵה לֵאמֹר אֶל-תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לָךְ שְׂכָרְךָ הִרְבֵּה מְאֹד:

בחר פתגמיא האלין הוה פתגמא דיי עם אברהם בנבואה למימר לא תדחל אברהם מימרי תקוף לך אנך סגי לחדא.

אחר - כל מקום שנאמר: אחר הדברים - סמוך, וכל מקום שנאמר: אחרי - מופלג,

בראשית רבא (בראשית רבה מ"ד:ה'). אחר שנעשה לו נס והיה דואג שמא נתקבל

שכר כל צדקותיו, לכך אמר לו: אל תירא אנכי מגן לך - מן העונש על כל אותן נפשות שהרגת. ומה שאתה דואג על קיבול שכרך - שכרך הרבה מאד.

(ב) וַיֹּאמֶר אֲבִרָם אֶל־רְנִי יְיָ־הוֹה מַה־תַּתֶּן־לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן־מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא דִּמְשֶׁק אֱלִיעֶזֶר:

ואמר אברם יי אלהים מא תתין לי ואנא אזיל דלא ולד ובר פרנסא הדין דבביתי הוא דמשקא אליעזר. הולך ערירי - מנחם פירשו: לשון יורש, וחיבר לו: ער ועונה (מלאכי ב':י"ב), ערירי - בלא יורש, כאשר תאמר: ובכל תבואתי תשרש (איוב ל"א:י"ב) - תעקר שרשיה, כך לשון ערירי - חסר בנים, ובלעז: דיזאנפנטי"ץ. ולי נראה: ער ועונה - מגזרת: ולבי ער (שיר השירים ה':ב'), וערירי - לשון חורבן, וכן: ערו ערו (תהלים קל"ז:ז') וכן: ערות יסוד (חבקוק ג':י"ג), וכן: ערער תתערער (ירמיהו נ"א:ח), וכן: כי ארזה עירה (צפניה ב':י"ד). בן משק ביתי - כתרגומו, כל ביתי ניזון על פיו, כמו: על פיך ישק (בראשית מ"א:מ'), אפטרופוס שלי. ואילו היה לי בן, היה בני ממונה על שלי. דמשק - לפי תרגומו: מדמשק היה. ולפי אגדה (בראשית רבה מ"ד:ט'): רדף המלכים עד דמשק. ותלמוד (בבלי יומא כ"ח:): דולה ומשקה מתורתו לאחרים.

(ג) וַיֹּאמֶר אֲבִרָם הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זֶרַע וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי:

ואמר אברם הא לי לא יתבת ולד והא בר ביתי ירית יתי.

הן לי לא נתתה זרע - ומה תועלת בכל אשר תתן לי.

(ד) וְהִנֵּה דְבַר־יְיָ־הוֹה אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי־אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ הוּא יִירָשְׁךָ:

והא פתגמא דיי עמיה למימר לא יירשתך דין אלהין בר דתוליד הוא יירשתך.

(ה) וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבְּטֶנָּה הַשְּׂמִימָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אִם־תּוּכַל לְסַפֵּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זִרְעֶךָ:

ואפיק יתיה לכרא ואמר אסתכי כען לשמיא ומני כוכביא אם תכול לממני יתהון ואמר ליה כדון יהון כגן.

ויוצא החוצה - הפשט: הוציאו מאהליו אל החוץ לראות הכוכבים. והמדרש: צא מאיצטגנינות שלך, שראית במזלות: אינך עתיד להעמיד בן. אברם אין לו בן, אברהם יהי לו בן, שרי לא תלד, שרה תלד. אני קורא לך שם אחר וישתנה המזל. דבר אחר: הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים, וזהו לשון הבטה - מלמעלה למטה.

(ו) וְהֵאמֵן בֵּי־הוֹה וַיַּחְשְׁבָהּ לוֹ צְדָקָה:

והימין במימרא דיי וחשבה ליה לזכו.

והאמין - על זאת לא שאל אות, אבל על ירושת הארץ שאל אות, ואמר: במה אדע. ויחשבה לו צדקה - הקב"ה חישובה לאברהם לזכות על האמנה שהאמין בו. דבר אחר: לא שאל אות, אלא אמר לפניו: הודיעני באיזה זכות יתקיימו בה, ואמר לו המקום: בזכות הקורבנות.

אמונה

"וְהָאֱמֶן בַּה' וַיִּחַשְׁבֶּהָ לוֹ צִדְקָה". זו הפעם הראשונה שהמושג אמונה מופיע בתורה. ועוד, אם נשנה את סדר האותיות במלה וְהָאֱמֶן נקבל אמונה. לא לחנם מכונה אברהם אבינו "ראש כל המאמינים", כמו שרומז הביטוי בשיר-השירים "ראש אמנה". מה מלמד אותנו הכתיב החסר "והאמן", במקום "והאמין"? האות י רומזת בדרך כלל לנקודת החכמה. מהו באמת היחס בין אמונה לחכמה? יש אמונה שהחכמה כלולה בתוכה, אמונה שנתפסת בחכמה שלנו, יש לנו בה אחיזה. אבל יש אמונה טהורה שנמצאת לגמרי למעלה מהחכמה, כאשר אין לנו שום השגה שכלית, ובכל זאת אנו מאמינים. זו האמונה שמתגלה כאן אצל אברהם אבינו, ראש המאמינים. איך יכול להיות שיהיה לאברהם יורש? הדבר מופלא ונעלם לגמרי, ובכל זאת אברהם מאמין, מעל טעם ודעת. לכן כתוב "והאמן" חסר, בלי ה-י של החכמה. אמונה פשוטה.

תהלים - פרקים ס'-ס"ה

תניא - אגרת הקדש כ"ו

אבל בצאת השכינה מקליפת נוגה [נ"א מהקליפות] אחר שיושלם בירור הניצוצות ויופרד הרע מהטוב ויתפרדו כל פועלי און ולא שלטא אילנא דטוב ורע בצאת הטוב ממנה אזי לא יהיה עסק התורה והמצוות לברר בירורין כ"א ליחד יחודים עליונים יותר להמשיך אורות עליונים יותר מהאצילות כמ"ש האר"י ז"ל והכל ע"י פנימיות התורה לקיים המצוות בכוונות עליונות שמכוונות לאורות עליונים כו' כי שרש המצוות הוא למעלה מעלה בא"ס ב"ה (ומ"ש רז"ל דמצוות בטיילות לע"ל היינו בתחיית המתים אבל לימות המשיח קודם תחה"מ אין בטלים) ולכן יהי' גם עיקר עסק התורה גם כן בפנימיות המצוות וטעמיהם הנסתרים. אבל הנגלות יהיו גלויים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחלה בלי שכחה וא"צ לעסוק בהם אלא לערב רב שלא יזכו למטעם מאילנא דחיי שהוא פנימיות התורה והמצווה וצריכים לעסוק [בתורה] במשנה להתיש כח הס"א הדבוק בהם (ע"י עסק התורה. בכ"י ליתא) שלא תשלוט בהם להחטיאם כדכתיב והחוטא בן מאה שנה יקולל שיהיו חוטאים מערב רב וגם למעשה יהיו צריכים לפרטי הלכות אסור וטומאה יותר מישראל שלא יארע להם פסול וטומאה ואסור כי לא יאונה כו' וגם אפשר וקרוב הדבר שידעו מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית כמו אברהם אבינו ע"ה ולכן א"צ לעסוק בהם כלל. מה שאין כן בזמן בית שני היו צריכים לעסוק גם כי לא בשביל הלכה למעשה בלבד אלא שזוהו עיקר עבודה להתיש כח הס"א ולהעלות ניצוצי הקדושה ע"י התורה והעבודה כמ"ש במ"א. ואחר הדברים והאמת יובן היטב בתוס' ביאור הר"מ

דלעיל במה שאמר אילנא דטוב ורע כו' ר"ל קליפת נוגה שהוא עולם הזה העיקר
כמ"ש בע"ח וד"ל:

לוח היום-יום

י"א חשון

בתורה אור דיבור המתחיל פתח אליהו (פרשת וירא) בסעיף המתחיל "והנה הצמצום": "שבחינת עינים היא מקור בחינת כלים", צריך להיות "שהם בחינת עינים ומקור בחינת כלים". שם דיבור המתחיל "ארדה נא" בסעיף המתחיל "והנה בזהר": "דפירוש משוטטות".

לדיבור המתחיל פתח אליהו ישנם הגהות מאבי אדמו"ר שהתחיל לכתבם בחורף רנ"ב.

נ"ך יומי - שפטים פרק י"ד

(א) {פ} וַיֵּרֶד שְׁמֶשׁוֹן תְּמַנְתָּה וַיֵּרָא אִשָּׁה בְּתַמְנָתָה מִבָּנוֹת פְּלִשְׁתִּים: (ב) וַיַּעַל וַיִּגְדַּל לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אִשָּׁה רְאִיתִי בְּתַמְנָתָה מִבָּנוֹת פְּלִשְׁתִּים וַעֲתָה קָחוּ-אוֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה: (ג) וַיֹּאמֶר לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ הֲאִין בָּבָנוֹת אַחֶיךָ וּבְכָל-עַמִּי אִשָּׁה כִּי-אַתָּה הוֹלֵךְ לְקַחַת אִשָּׁה מִפְּלִשְׁתִּים הָעֶרְלִים וַיֹּאמֶר שְׁמֶשׁוֹן אֶל-אָבִיו אוֹתָהּ קָח-לִי כִּי-הִיא יִשְׂרָה בְּעֵינַי: (ד) וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מִי-הָיָה הִיא כִּי-תֹאנָה הוּא-מִבְּקֶשׁ מִפְּלִשְׁתִּים וּבָעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים מְשָׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל:

כי תואנה הוא מבקש - עלילה להתגרות בם.

(ה) וַיֵּרֶד שְׁמֶשׁוֹן וְאָבִיו וְאִמּוֹ תְּמַנְתָּה וַיָּבֹאוּ עַד-כַּרְמֵי תְּמַנְתָּה וְהִנֵּה כְּפִיר אַרְיוֹת שֹׁאֵג לְקִרְאָתוֹ: (ו) וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְ-הוָה וַיִּשְׁפְּעֵהוּ כְּשֶׁפַע הַגִּידִי וּמְאוּמָה אֵין בָּיָדוֹ וְלֹא הִגִּיד לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה: (ז) וַיֵּרֶד וַיְדַבֵּר לְאִשָּׁה וַתִּישֶׁר בְּעֵינֵי שְׁמֶשׁוֹן:

וידבר לאשה - על האשה, דבר לקרוביה, כן תרגם יונתן.

(ח) וַיָּשָׁב מִיָּמִים לְקַחְתָּהּ וַיָּסֶר לְרֵאוֹת אֵת מַפְלַת הָאֲרִיָּה וְהִנֵּה עֶדֶת דְּבוּרִים בְּגוּיַת הָאֲרִיָּה וּדְבָשׁ:

עדת דבורים - קינא דדברייא, כניסת דבורים.

(ט) וַיִּרְדְּהוּ אֶל-כַּפְּיוֹ וַיִּלְךְ הַלּוֹךְ וְאָכַל וַיִּלְךְ אֶל-אָבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיִּתֵּן לָהֶם וַיֹּאכְלוּ וְלֹא-הִגִּיד לָהֶם כִּי מְגוּיַת הָאֲרִיָּה רָדָה הַדְּבָשׁ:

וירדהו - לשון הבדלת דיבוק של כל דבר הנדבק, וכן לענין פת הנדבקת בתנור, נקראת הבדלתו רדייה, הרודה פת מן התנור (בבלי שבת קי"ז:), הרודה את כוורתו

(בבלי בבא מציעא ס"ד.), על שם שהדבש עשוי על ידי חלות שעושה מדובק בדופני הכלי בכל צדדין מדופן אל דופן, כמדת עוגל הכלי, וכן תרגם יונתן: וירדהו, ונסחיה.

(י) וַיֵּרֶד אָבִיהוּ אֶל-הָאִשָּׁה וַיַּעַשׂ שָׁם שְׁמִשׁוֹן מִשְׁתָּה כִּי כֵן יַעֲשׂוּ הַבְּחוּרִים:
וירד אביהו אל האשה - על עסקי איתתא.

(יא) וַיְהִי כִּרְאוֹתָם אוֹתוֹ וַיִּקְחוּ שְׁלֵשִׁים מַרְעִים וַיְהִיו אוֹתוֹ:
מרעים - חברים לשושבינות.

(יב) וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁמִשׁוֹן אַחֲוֵדָה-נָּא לָכֶם חִידָה אִם-הֵגִיד תִּגְדּוּ אוֹתָהּ לִי שְׁבַעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה וּמִצְאֲתָם וְנִתְּתִי לָכֶם שְׁלֵשִׁים סְדִינִים וְשְׁלֵשִׁים חֲלָפֹת בְּנָגִים: (יג) וְאִם-לֹא תוּכְלוּ לְהִגִּיד לִי וְנִתְּתָם אֲתָם לִי שְׁלֵשִׁים סְדִינִים וְשְׁלֵשִׁים חֲלִיפֹת בְּנָגִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ חוּדָה חִידָתְךָ וְנִשְׁמָעָנָה: (יד) וַיֹּאמֶר לָהֶם מֵהָאֵכֶל יֵצֵא מֵאֵכֶל וּמַעַז יֵצֵא מִתּוֹק וְלֹא יִכְלוּ לְהִגִּיד הַחִידָה שְׁלֵשֶׁת יָמִים: (טו) וַיְהִיו בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיֹּאמְרוּ לְאִשְׁת-שְׁמִשׁוֹן פִּתִּי אֶת-אִישְׁךָ וַיִּגְדּוּ-לָנוּ אֶת-הַחִידָה כִּי-נִשְׁרַף אוֹתְךָ וְאֶת-בֵּית אָבִיךָ בָּאֵשׁ הַלִּירֶשְׁנוּ כִּרְאוֹתָם לָנוּ הֲלֹא:

ויהי ביום השביעי - לימות השבת, ולא שביעי למשתה, והוא רביעי לימי המשתה.
הלירשנו קראתם לנו הלא - תרגם יונתן: הלמסכנותנא קריתון יתנא הלכא.

(טז) וַתִּבְקֹךְ אִשְׁת שְׁמִשׁוֹן עָלָיו וַתֹּאמֶר רַק-שְׁנֵאֲתָנִי וְלֹא אֶהְבֶּתָנִי הַחִידָה חֶדֶת לְבָנִי עָמִי וְלִי לֹא הִגַּדְתָּה וַיֹּאמֶר לָהּ הִנֵּה לְאָבִי וּלְאָמִי לֹא הִגַּדְתִּי וְלָךְ אֶגִּיד: (יז) וַתִּבְקֹךְ עָלָיו שְׁבַעַת הַיָּמִים אֲשֶׁר-הָיָה לָהֶם הַמִּשְׁתָּה וַיְהִיו בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּגְדּוּ-לָהּ כִּי הִצִּיקְתָּהוּ וַתִּגְדּוּ הַחִידָה לְבָנִי עַמָּה:
שבעת הימים - הנותרים משבעת הימים, מרביעי ואילך.

(יח) וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֲנָשֵׁי הָעִיר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי בְּטָרֶם יָבֹא הַחֲרָסָה מֵה-מְתוֹק מִדְּבַשׁ וּמֵה עֹז מֵאָרִי וַיֹּאמֶר לָהֶם לוֹלֵא חֲרָשְׁתָּם בַּעֲגָלָתִי לֹא מִצְאֲתָם חִידָתִי:

בטרם יבא החרסה - לפני שקיעת החמה, שעדיין היה להם שהות עד הערב. חרשתם בעגלתי - משל הוא אילולפון בדקתון באתתי.

(יט) וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְ-הוָה וַיֵּרֶד אֲשַׁקְלוֹן וַיֵּךְ מֵהֶם שְׁלֵשִׁים אִישׁ וַיִּקַּח אֶת-חֲלִיצוֹתָם וַיִּתֵּן הַחֲלִיפֹת לְמִגִּדֵי הַחִידָה וַיַּחַר אָפוּ וַיַּעַל בֵּית אָבִיהוּ:
רוח י"י - רוח גבורה מן קדם י"י. חליצותם - מלבושים שחלץ מעליהן.

(כ) וַתְּהִי אִשְׁת שְׁמִשׁוֹן לְמַרְעָהוּ אֲשֶׁר רָעָה לוֹ:
למרעהו - לאחד משושביניו נתנה.

יום ששי // י"ב חשוון

הומש - ששי פרשת לך-לך

(פרק ט"ו) (ז) {ששי} וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲנִי יְיָ הוֹדָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָתֵת לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ:

וַאֲמַר לִיה אֲנִי וְיִדְאִיקְתָּךְ מֵאוּר דְּכַסְדָּאי לְמַתָּן לְךָ יֵת אֶרְעָא תְּדָא לְמִירְתָּהּ.

(ח) וַיֹּאמֶר אֶל־דְּנִי יְיָ הוֹדָה בְּמָה אֲדַע בִּי אִירְשָׁנָה:

וַאֲמַר וְיִי אֱלֹהִים בְּמָה אֲדַע אֲרִי אִירְתָּנָהּ.

(ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי קָחָה לִי עֲגֻלָּה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלֶּשׁ וְתֹר וְגֹזֵל:

וַאֲמַר לִיה קָרִיב קְדָמִי עֲגֻלִין תְּלָתָא וְעֵזִין תְּלָתָא וְדָכְרִין תְּלָתָא וְשִׁפְנִינָא וְכֹר יוֹנָה.

עגלה משולשת - ג' עגלים, רמז לג' פרים: פר יום הכפורים (ויקרא ט"ז:ו'-י"א), ופר העלם דבר (ויקרא ד':י"ג-כ"א), ועגלה ערופה (דברים כ"א:ג'-ו'). ועז משולשת - רמז לשעיר הנעשה בפנים (ויקרא ט"ז:ט"ו-י"ז), ושעירי מוספי כל מועד (במדבר כ"ח-כ"ט), ושעירת חטאת יחיד (ויקרא ד':כ"ז-ל"א). ואיל משלש - אשם ודאי (ויקרא ה'), ואשם תלוי (ויקרא ה':י"ז-י"ט), וכשבה של חטאת יחיד (ויקרא ד':ל"ב-ל"ה). ותור וגוזל - תורים ובני יונה (ויקרא ה':ז').

(י) וַיִּקַּח־לוֹ אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי וַיִּבְתֵּר אֹתָם בַּתֹּנֶךְ וַיִּתֵּן אִישׁ־בְּתָרוֹ לְקִרְאָת רַעְהוֹ וְאֶת־הַצֹּפֹר לֹא בָתָר:

וְקָרִיב קְדָמוּהִי יֵת כָּל אֱלִין וּפְלִיג יִתְהוֹן בְּשׁוּי וַיִּהֲב פְּלִגְיָא פִּילָג לְקַבִּיל חֲבֵרִיה וְיֵת עוֹפָא לֹא פְלִיג.

ויבתר אותם - חלק כל אחד לשני חלקים. אין המקרא יוצא מידי פשוטו: לפי שהיה עמו כורת ברית לשמור הבטחתו ולהוריש לבניו את הארץ, כדכתיב: ביום ההוא כרת י"י את אברם ברית וגומ' (בראשית ט"ו:י"ח), ודרך כורתי ברית לחלק בהמה ולעבר בין בתריה, כמה שנאמר להלן: העוברים בין בתרי העגל (ירמיהו ל"ד:י"ט). ואף כאן: תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים (בראשית ט"ו:י"ז) - שלוחו של שכינה שהיא אש. ואת הצפור - לפי שהאומות נמשלו כפרים ואילים ושעירים, שנאמר: סבבוני פרים (תהלים כ"ב:י"ג), ואומר: האיל אשר ראית בעל הקרנים מלך פרס (דניאל ח':כ'), ואומר: הצפיר השעיר מלך יוון (דניאל ח':כ"א), וישראל נמשלו לבני יונה, שנאמר: יונתי בחגוי הסלע (שיר השירים ב':י"ד). לפיכך בתר הבהמות, רמז שיהיו האומות כלין והולכין, ואת הצפור לא בתר - שיהיו ישראל קיימין לעולם.

(יא) וַיֵּרֶד הָעֵיט עַל־הַפְּגָרִים וַיֵּשֶׁב אֹתָם אֲבָרָם:

וַנַּחַת עוֹפָא עַל פְּלִגְיָא וְאַפְרַח יִתְהוֹן אֲבָרָם.

עיט - הוא עוף, ועל שם שהוא עוטה ושואף אל הנבילות, לטוס עלי אוכל (איוב ט"ז:כ"ו), כמו: ותעט אל השלל (שמואל א ט"ו:י"ט). הפגרים - הבתרים. וישב - לשון נשיבה והפרחה, כמו: ישב רוחו (תהלים קמ"ז:ח). רמז שיבא דוד בן ישי לכלותם, ואין מניחין אותו מן השמים עד שיבא משיח.

(יב) וַיְהִי הַשָּׁמַיִם לְבֹא וְתִרְדָּמָה נִפְלְהָ עַל-אַבְרָם וְהָנָה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶתָ עָלָיו:

והנה שמשא למיעל ושינתא נפלת על אברם והא אימה קבל סגי נפלת עלוהי.

והנה אימה וגומ' - רמז לצרות וחושך של גליות.

(יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תִּדַּע כִּי-גֵרֹו יִהְיֶה זֶרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעֲנֹו אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה:

ואמר לאברם מדע תדע ארי דירין יהון בנה בארע לא דילהון ויפלחון בהון ויענון יתהון ארבע מאה שנין.

גר יהיה זרעך - משנולד יצחק, ארבע מאות שנה - עד שיצאו ישראל ממצרים. כיצד? יצחק בן ששים שנה כשנולד יעקב, ויעקב כשירד למצרים אמר: ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה (בראשית מ"ז:ט'), הרי מאה ותשעים, ובמצרים היו מאתים ועשר כמנין: רדו שמה (בראשית מ"ב:ב'). ואם תאמר: במצרים היו ארבע מאות, הרי קהת מיורדי מצרים היה, צא וחשוב שנותיו של קהת ושל עמרם ושמונים שנה של משה, שהיה כשיצאו ממצרים בן שמונים, אין אתה מוצא אלא שלש מאות וחמשים, ואתה צריך להוציא מהם כל השנים שחי קהת אחר לידת עמרם, ושחי עמרם אחר לידת משה. בארץ לא להם - לא נאמר: בארץ מצרים, אלא: לא להם. ומשנולד יצחק: ויגר אברהם וגו' (בראשית כ"א:ל"ד), ויצחק: ויגר בגרר, ויעקב: לגור בארץ באנו (בראשית מ"ז:ד').

(יד) וְגַם אֶת-הַנָּוִי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ הֵן אֲנֹכִי וְאַחֲרַי-כֵּן יֵצְאוּ בְּרַכָּשׁ גָּדוֹל:

ואף ית עמא דיפלחון בהון דאין אנא ובתר בין יפקון בקנינא סגי.

וגם - לרבות ארבע מלכיות, שאף הן כלים על [שם] ששיעבדו ישראל. דן - בעשר מכות. ברכוש גדול - בממון גדול, וינצלו את מצרים (שמות י"ב:ל"ו).

(טו) וְאַתָּה תָּבֹא אֶל-אַבְתִּיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבֹּר בְּשִׁיבָה טוֹבָה:

ואת תתקניש לות אבתך בשלם תתקבר בסיבו טובא.

ואתה תבא - ולא תראה כל אלה. אל אבותיך - אביו עובד עבודה זרה, והוא מבשרו שיבא אליו? אלא לימדך שעשה תרח תשובה. בשיבה טובה - בישרו שיעשה ישמעאל תשובה בימיו, ולא יצא עשו לתרבות רעה בימיו, ולפיכך מת ה' שנים קודם זמנו, ובו ביום מרד עשו.

(טז) וְדָוִד רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא-שָׁלֵם עֹן הָאֲמֹרִי עַד-הֵנָּה:

ודרא רביעא יתובון הלא ארי לא שלים חובא דאמורא עד כען.

וּדְר רִבִּיעִי - לאחר שיגלו למצרים יהיו שם ג' דורות, והרביעי ישוב לארץ הזאת, שבארץ כנען היה מדבר עמו וכתר ברית זו. וכן היה: יעקב גלה למצרים, צא וחשוב דורותיו: יהודה, פרץ, חצרון, כלב בן חצרון מבאי הארץ היה. כי לא שלם עון האמורי - להיות משתלח מארצו עד אותו זמן, שאין הקב"ה נפרע מן האומה עד שתתמלא סאתה, שנאמר: בסאסאה בשלחה תריבנה (ישעיהו כ"ז:ח').

(יז) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וְעֹלָטָה הָיָה וְהִנֵּה תַנּוּר עֹשֶׂן וְלִפִּיד אֵשׁ אֲשֶׁר עֹבֵר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה:

והנה שמשא עלת וקבלא הנה והא תנור דתנן ובעור דאישא עדא בין פלגיא האלון.

ויהי השמש באה - כמו: ויהי הם מריקים שקיהם (בראשית מ"ב:ל"ה), ויהי הם קוברים איש (מלכים ב' י"ג:כ"א), כלומר: ויהי דבר זה. השמש באה - שקעה. ועלטה היה - חשך היום. והנה תנור ועשן וגו' - רמז לו שיפלו המלכיות בגיהנם. באה - טעמו למעלה, שבאה כבר. ואם היה טעמו באל"ף, היה מבואר כשהיא שוקעת, ואי אפשר כן, שהרי כבר כתב: ויהי השמש לבא (בראשית ט"ו:י"ב), וְעֹבֵר תַנּוּר העשן לאחר מיכן היה, נמצא שכבר שקעה. זה חילוק בכל לשון נקבה שיסודה שתי אותיות, כשהטעם למעלה לשון שעבר הוא, כגון זה, וכגון: ורחל ב"א (בראשית כ"ט:ט'), קמה אלומתי (בראשית ל"ז:ז'), הנה שבה (רות א':ט"ו). וכשהטעם למטה, לשון הווה, דבר שנעשה עכשיו והולך: באה עם הצאן (בראשית כ"ט:ו'), קמ"ה באמה (מיכה ז':ו'), בבקר היא שבה (אסתר ב':י"ד).

(יח) בַּיּוֹם הַהוּא פָּרַת יִי-הֹוָה אֶת-אַבְרָם בְּרִית לְאֹמֶר לְזִרְעוֹ נְתַתִּי אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד-הַנָּהָר הַגָּדוֹל נְהַר-פָּרַת:

ביום ההוא גזר יי עם אברהם קים למימר לבנה ויהיית ות ארעא דקא מנהרא דמצרים עד נהרא רבא נהרא פרת. לזרעך נתתי - אמירתו של גבוה, כאילו היא עשויה. הנהר הגדול - אף על פי שמאוחר בפסוק ד' נהרות היוצאין (בראשית ב':י"ד-י"ז), שנאמר: והנהר הרביעי הוא פרת (בראשית ב':י"ד), קוראהו גדול לפי שדבוק לארץ ישראל. משל הדיוט: עבד מלך - מלך, הדבק לשחזור וישתחוו לך.

(יט) אֶת-הַקִּינִי וְאֶת-הַקְנִזִּי וְאֶת הַקְדְּמוֹנִי:

ית שלמאי וית קנזאי וית קדמונאי.

את הקיני - י' אומות יש כאן, ולא ניתן להם אלא ז', והשלושה, אדום ומואב ועמון, הם קיני קניזי קדמוני, ועתידין להיות ירושה לעתיד, שנאמר: אדום ומואב משלח ידם ובני עמון משמעתם (ישעיהו י"א:י"ד).

(כ) וְאֶת-הַחִתִּי וְאֶת-הַפְּרָזִי וְאֶת-הַרְפָּאִים:

וית חתאי וית פרזאי וית הרפאי.

ואת הרפאים - ארץ עוג, שנאמר בה: ההוא יקרא ארץ רפאים (דברים ג':י"ג).

(כא) וְאֶת-הָאֱמֹרִי וְאֶת-הַכְנַעֲנִי וְאֶת-הַגְּרִזִּי וְאֶת-הַיְבוּסִי:

וַיֹּת אֱמֹרָאֵי וַיֹּת כְּנַעֲנָאֵי וַיֹּת גְּרָנִישָׁאֵי וַיֹּת יְבוּסָאֵי.

(פרק ט"ז) (א) וְשָׂרֵי אִשְׁתֵּי אֲבָרָם לֹא יִלְדָּה לּוֹ וְלֹא שִׁפְחָה מִצְרִית וְשִׁמְהָ הֵגֶר:

וְשָׂרֵי אִתְתֵּי אֲבָרָם לֹא יִלְדִּית לִיה וְלֹא אִמְתָּא מִצְרִיתָא וְשִׁמְהָ הֵגֶר.

שפחה מצרית - בת פרעה היתה, כשראה ניסים שנעשו לשרה, אמר: מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה ולא גבירה בבית אחר.

(ב) וַתֹּאמֶר שָׂרֵי אֶל-אֲבָרָם הִנֵּה-נָא עֲצָרְנִי יְ-הוָה מַלְּדָת בֶּא-נָא אֶל-שִׁפְחָתִי אוּלַי אֲבָנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם לְקוֹל שָׂרֵי:

וַאֲמַרְת שָׂרֵי לְאֲבָרָם הָא עָנָן מִנְעָנִי יְיָ מִלְּמִילַד עוֹל פֶּעֶן לְוֹת אִמְתִּי מֵאֵם אֲתִכְנִי מִנָּה וְקָבִיל אֲבָרָם לְמִימַר שָׂרֵי.

אבנה - לימד על מי שאין לו בנים שאינו בנוי אלא הרוס. ממנה - בזכות שאכניס צרתי לביתי. לקול שרי - לרוח הקודש שבה.

(ג) וַתִּקַּח שָׂרֵי אִשְׁתֵּי-אֲבָרָם אֶת-הֵגֶר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשִׁבְתֵּי אֲבָרָם בָּאָרֶץ כְּנָעַן וַתֵּתֶן אֹתָהּ לְאֲבָרָם אִישָׁהּ לּוֹ לְאִשָּׁה:

וַדְּבַרְת שָׂרֵי אִתְתֵּי אֲבָרָם יֵת הֵגֶר מִצְרִיתָא אִמְתָּהּ מִסּוּף עֶסֶר שָׁנִין לְמִתְבֵּי אֲבָרָם בְּאֶרֶץ דְּכַנְעָן וַיַּהֲבִת יֵתָהּ לְאֲבָרָם בְּעֵלָה לִיה לְאִתָּהּ.

ותקח שרי וגו' - לקחתה בדברים: אשריך שזכית לידבק בגוף הקדוש הזה. מקץ עשר שנים - מועד הקבוע לאשה ששהתה עשר שנים ולא ילדה לבעלה, חייב לישא אחרת. לשבת אברם וגו' - מגיד שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לה מן המניין, לפי שלא נאמר לו: ואעשך לגוי גדול (בראשית י"ב:ב') עד שיבא לארץ ישראל.

(ד) וַיָּבֹא אֶל-הֵגֶר וַתֵּהָר וַתֵּלֶד בֵּי הָרְתָהּ וַתִּקַּל גְּבִרְתָּהּ בְּעֵינֶיהָ:

וַעֲלָל לְוֹת הֵגֶר וַעֲדִיאת וַחֲזֹת אַרִי עֲדִיאת וְקָלַת רְבוּנְתָהּ בְּעֵינֶיהָ.

ותהר - מביאה ראשונה. ותקל - אמרה: שרה זו, אין סתרה כגלגליה, מראה עצמה צדקת ואינה צדקת, שלא זכת להריון כל השנים הללו, ואני נתעברתי מביאה ראשונה.

(ה) וַתֹּאמֶר שָׂרֵי אֶל-אֲבָרָם חֲמִסִּי עָלֶיךָ אֲנֹכִי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּחִיקְךָ וַתֵּלֶד בֵּי הָרְתָהּ וַאֲקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְ-הוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ:

וַאֲמַרְת שָׂרֵי לְאֲבָרָם דִּין לִי עָלֶךָ אֲנָא וַיַּהֲבִית אִמְתִּי לְךָ וַחֲזֹת אַרִי עֲדִיאת וְקָלַת בְּעֵינֶיהָ יָדִין יְיָ בֵּינָא וּבֵינֶיךָ.

חמסי עליך - חמס העשוי לי, עליך אני מטילה העונש. כשהתפללת: מה תתן לי ואנכי הולך עירי (בראשית ט"ו:ב'), לא נתפללת אלא עליך, אילו נתפללת על שנינו, הייתי נפקדת עמך. ועוד: דברייך אתה חומס הימני, שאתה שומע בזיוני ושותק. אנכי נתתי שפחתי וגו' ביני ובניך - כל וביניך שבמקרא חסירין, וזה מלא, קרי ביה: וּבְנִיךָ, מלמד: שהכניסה עין הרע בעיבורה של הגר והפילה. הוא שהמלאך אמר לה: הנך הרה (בראשית ט"ז:א), היא מעוברת והוא מבשר לה שתהר? אלא מלמד שהפילה הריון הראשון.

(ו) וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל־שָׂרִי הִנֵּה שִׁפְחָתְךָ בְּיָדְךָ עֲשֵׂי־לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְתַעֲנֶנָּה שָׂרִי וְתִבְרַח מִפָּנָיָהּ:

ואמר אברם לשרי היא אמתית בידך עבדי לה דתקון בעיני וענייה שרי וערקת מן קדמיהא.

ותענה שרה - היתה משעבדת בה בקושי.

(ז) וַיִּמְצְאָהּ מֶלֶאכָה יְיָ־הוָה עַל־עֵין הַמַּיִם בַּמִּדְבָּר עַל־הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר:

ואשכחה מלאכה דיי על עינא דמיא במדברא על עינא באורחא דחגרא.

(ח) וַיֹּאמֶר הָגֵר שִׁפְחַת שָׂרִי אִי־מִזָּה בָּאת וְאַנְּה תִּלְכִּי וְתֹאמַר מִפָּנַי שָׂרִי גִבְרָתִי אֲנִכִּי בְּרַחֲתִי:

ואמר הגר אמתה דשרי מנן את אתינא ולאן את אולא ואמרת מן קדם שרי רבונתי אנא ערקא.

אי מזה באת - מהיכן באת. יודע היה, אלא ליתן לה פתח ליכנס עמה בדברים, ולשון אי מזה - אי המקום שתאמרי עליו מזה אני באה.

(ט) וַיֹּאמֶר לָהּ מֶלֶאכָה יְיָ־הוָה שׁוּבִי אֶל־גִּבְרָתְךָ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יְדֶיהָ:

ואמר לה מלאכה דיי טובי לנות רבונתיך ואשתעבדי תחות ידהא.

ויאמר לה מלאך וגו' - על כל אמירה היה שולח לה מלאך אחר מלאך, לכך נאמר: מלאך, מלאך, בכל אמירה ואמירה.

(י) וַיֹּאמֶר לָהּ מֶלֶאכָה יְיָ־הוָה הִרְבָּה אֲרֻבָּה אֶת־זֶרְעֶךָ וְלֹא יִסְפָּר מִרְבּוֹ:

ואמר לה מלאכה דיי אסגאה אסגי ית בנכי ולא יתמנן מסגי.

(יא) וַיֹּאמֶר לָהּ מֶלֶאכָה יְיָ־הוָה הִנֵּךְ הָרָה וּלְדֹת בֶּן וְקִרְאָת שְׁמוֹ יִשְׁמַעְאֵל כִּי־שָׁמַע יְיָ־הוָה אֶל־עֲנִיָּךְ:

ואמר לה מלאכה דיי הא את מעדיא ותלידין בר ותקרן שמיה ישמעאל ארי קביל יי צלותיך.

הנך הרה - כשתשובי תהרי, כמו: כי הנך הרה (שופטים י"ג:ה') דאשת מנוח. וילדת בן - כמו: וילדת. ודומה לו: ישבת בלבנון מקוננת בארזים (ירמיהו כ"ב:כ"ג). וקראת שמו - ציווי הוא, כמו שאומר לזכר: וקראת את שמו יצחק (בראשית י"ז:ט"ט).

(יב) וְהוּא יִהְיֶה פָּרָא אֲרָם יָדוֹ בְּכָל יוֹד כָּל בּוֹ וְעַל־פָּנָי כָּל־אֲחָיו יִשְׁכֵּן:

והוא יהי מרוד באנשא הוא יהי צריך לכולא ואף אנשא יהון צריכין ליה ועל אפי כל אחוהי ישרי.

פרא אדם - אוהב מדברות לצוד חיות, כמו שכתוב: וישב במדבר ויהי רבה קשת (בראשית כ"א:כ'). ידו בכל - ליסטס. ויד כל בו - הכל שונאין ומתגרין בו. על פני כל אחיו ישכן - שיהא זרעו גדול.

(יג) וְתִקְרָא שֵׁם־יְיָ־הוָה הַדְּבָר אֲלֵיָּהָ אַתָּה אֵל־רֹאִי כִּי אָמְרָה הִגַּם הַלֵּם רְאִיתִי אַחֲרֵי רֹאִי:

ועליאת בשמא דיי דאתמלל עמה אמרת את הוא אלקא חזי כולא ארי אמרת אף אנא שריתי חזיא בחר דאתגלי לי.

אתה אל ראי - נקוד חטף קמץ, מפני שהוא שם דבר, אלוה הראייה שרואה בעלבון עלובים. הגם הלום - לשון תימה, וכי סבורה הייתי שאף הלום במדברות ראיתי שלוחו של מקום. אחרי רואי - אותם בביתו של אברהם, ששם הייתי רגילה לראות מלאכים. ותדע שהיתה רגילה לראות שהרי מנוח ראה המלאך פעם אחת, ואמר: מות נמות (שופטים י"ג:כ"ב), וזו ראת ארבעה זה אחר זה ולא חרדה.

(יד) עַל-כֵּן קָרָא לְבָאָר בָּאָר לַחֵי רְאִי הִנֵּה בֵּין-קָדֵשׁ וּבֵין בָּרָד:

על כן קרא לבירא בירא דמלאך קיימא איתחזי עלה הא היא בין רקם ובין חגרא.

באר לחי ראי - כתר גומו: דמלאך קיימא איתחזי עלה.

(טו) וַתֵּלֶד הָגֶר לְאַבְרָם בֶּן וִיקְרָא אַבְרָם שֵׁם-בְנוֹ אֲשֶׁר-יָלְדָה הָגֶר וַיִּשְׁמְעָאֵל:

וילדת הגר לאברהם בר וקרא אברהם שום בריה דילדת הגר ושמעאל.

ויקרא אברהם שם וגומ' - אף על פי שלא שמע אברהם דברי המלאך שאמר: וקראת שמו ישמעאל (בראשית ט"ז:א), שרתה עליו רוח הקודש וקראו ישמעאל.

(טז) וְאַבְרָם בֶּן-שְׁמֹנִים שָׁנָה וְיָשָׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת-הָגֶר אֶת-יִשְׁמְעָאֵל לְאַבְרָם:

ואברהם בר תמנן ושית שנין בר ילדת הגר ית ושמעאל לאברהם.

ואברהם בן שמונים שנה וגו' - לשבחו של ישמעאל נכתב, להודיע: שהיה בן שלש עשרה שנה כשמל, ולא עיכב.

(פרק י"ז) (א) וַיְהִי אַבְרָם בֶּן-תִּשְׁעִים שָׁנָה וַתַּשַּׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְיָ-הוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי-אֵל שַׁדַּי הַתְּהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים:

והיה אברהם בר תשעין ותשע שנין ואתגלי יי לאברהם ואמר ליה אנא אל שדי פלח קדמי והוי שלים.

אני אל שדי - אני הוא שיש דיי באלהותי לכל בריה, לפיכך התהלך לפני ואהיה לך לאלוה ולפטרונו. וכן כל מקום שהוא במקרא, פירושו: דיי שלו לפי העניין. התהלך לפני - כתר גומו: פלח קדמי, הדבק בעבודתי. והיה תמים - אף זה ציווי אחר צווי: היה שלם בכל ניסיונותיי. ולפי מדרשו: התהלך לפני - במצות מילה, ובדבר זה תהיה תמים - שכל זמן שהערלה כך אתה בעל מום לפני. דבר אחר: והיה תמים - מוסיף אני אות על שמך, ויהיו מניין אותותיו רמ"ח כמניין אבריו.

(ב) וַאֲתַנְה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וְאַרְבֶּה אוֹתְךָ בְּמֵאֹד מְאֹד:

ואתני קמי בין מימרי ובינה ואסגי יתך לחדא לחדא.

ואתנה בריתי - ברית של אהבה, וברית הארץ להורישה לך על יד מצוה זו.

(ג) וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל-פָּנָיו וַיְדַבֵּר אֵתוּ אֱלֹהִים לֵאמֹר:

ונפל אברהם על אפואו ומליל עמיה יי למימר.

ויפול על פניו - ממורא השכינה, שעד שלא מל היה בו כח לעמוד, ורוח הקודש נצבת עליו, וזו היא שנאמר בבלעם: נופל וגלוי ענים (במדבר כ"ד:ד'). בבריתא דר' אליעזר (פרקי דרבי אליעזר כ"ט).

(ד) אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ וְהָיִיתָ לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם:

אנא הא גזר קמי עמך ותהי לאב סגי עממין.

(ה) וְלֹא-יִקְרָא עוֹד אֶת-שְׁמֶךָ אֲבָרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אֲבָרָהֶם כִּי אֶב-הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךָ:

ולא יתקרי עוד ית שםך אברם ויהי שםך אברהם ארי לאב סגי עממין ויהבך.

כי אב המון - לשון נוטריקון של שמו. ורי"ש שהיה בו בתחילה, שלא היה אב אלא לארם שהוא מקומו, ועכשיו לא זזה ממקומה. שאף י' של שרי נתרעמה על השכינה עד שהוסיפה ליהושע.

(ו) וְהִפַּרְתִּי אִתְּךָ בְּמֵאֵד מְאֹד וְנִתְּתִיךָ לְגוֹיִם וּמַלְכִּים מִמֶּךָ יֵצְאוּ:

ואפיש יתך לחדא לחדא ואתנגך לכנשן ומלכין דשלטין בעממין מנך יפקון.

ונתתיך לגוים - ישראל ואדום, שהרי ישמעאל כבר היה לו, ולא היה מבשרו עליו.

קדוש קדוש קדוש

"בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת ה' אֶת אֲבָרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזָרְעֶךָ נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פָּרָת. אֶת הַקִּינִי וְאֶת הַקְּנִזִּי וְאֶת הַקְּדַמְנִי. וְאֶת הַחִתִּי וְאֶת הַפְּרָזִי וְאֶת הָרַפְּאִים. וְאֶת הָאֱמֹרִי וְאֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַגְּרָגְשִׁי וְאֶת הַיְּבוּסִי". אברהם אבינו מקבל את ארצם של עשרה עממים. שבעה מתוכם מופיעים פעמים רבות בהמשך התורה, ואת ארצם ירשנו לבסוף, החל מימי יהושע בן נון. אבל השלשה הראשונים, "קיני קנזי קדמוני", לא ניתנו בפועל לעם ישראל, אלא לעתיד לבוא (כמו שמפרש רש"י כאן).

ברובד הפנימי, שבעת העמים שניתנו לישראל מבטאים את שבע המידות, מספירת החסד עד ספירת המלכות, כפי שהן מופיעות בצד של הטומאה-הקליפה. ואילו שלשת העמים האחרים מבטאים את הרובד העליון, המקביל לממד השכלי של האדם, המוחין של הקליפה (הספירות כתר, חכמה, בינה). את המידות של הנפש הבהמית ירשנו ותיקנו. אבל תיקון המוחין, התפיסה האינטלקטואלית, הוא משהו יותר עדין ומסובך, והוא עדיין לא נשלם. רמז מובהק לחשיבות המכרעת של שלשת העמים הללו הוא בגימטריא: קיני קנזי קדמוני = ישראל.

דבר נוסף: שלשה עמים אלו מתחילים באות ק וזהו רמז לפסוק "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות". יותר מזה, נחשב את ערך האותיות הנוספות בפסוק על שמות העמים עצמם "את ה[קיני] ואת ה[קנזי] ואת ה[קדמוני]" = קדוש קדוש קדוש. ממילא, הפסוק השלם "את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני" = קדוש קדוש קדוש ישראל. נחלק את הפסוק בדרך נוספת ונגיע לאותה תוצאה: סופי התבות "את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני" = קדוש קדוש קדוש והשאר כמובן ישראל.

תהלים - פרקים ס"ו-ס"ט

תניא - אגרת הקדש כ"ז

כז מה שכתב ליושבי אה"ק תובב"א לנחמם בכפליים לתושיה על פטירת הרב הגאון המפורסם איש אלקים קדוש נ"י ע"ה פ"ה מהור"ר מנחם מענדל נ"ע. אהובי אחי ורעי אשר כנפשי כו' ה' עליהם יחיו חיים עד העולם וצאצאיהם אתם זרע אמת ברוכי ה' המה מעתה ועד עולם. אחד"ש כמשפט לאוהבי שמו באתי לדבר על לב נדכאים הנאנחים והנאנקים ולנחמם בכפליים לתושיה אשר שמעה אזני ותבן לה על מארז"ל דשבק חיים לכל חי כי צדיק באמונתו יחיה וביראת ה' לחיים וברשפי אש שלהבת אהבתו מחיים לכל בהן חיי רוחו [נ"א ונשמתו] כל ימי חלדו ויהי בהעלות ה' רוחו ונשמתו אליו יאסוף ויעלה בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות שבק חיי רוחו פעולתו אשר עבד בה לפנים בישראל

פעולת צדיק לחיים לכל חי היא נפש כל חי הקשורה בנפשו בחבלי עבותות אהבה רבה ואהבת עולם כל תמוט לנצח אשר מי האיש החפץ חיים לדבקה בה' חיים בעבודתו תדבק נפשו והיתה צרורה בצרור החיים את ה' בחיי רוח אפינו אשר אמרנו בצלו נחיה בגוים אשר שבק לנו בכל אחד ואחד כפי בחי' התקשרותו באמת ואהבתו אהבת אמת הטהורה מקרב איש ולב עמוק כי כמים הפנים וכו' ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח ורוחו עומדת בקרבינו ממש כי בראותו ילדיו מעשה ידיו בקרבו יקדישו שמו יתברך אשר יתגדל ויתקדש כאשר נלך בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נס"ו.

לוח היום-יום

י"ב חשוון

אחת מתורות הראשונות של רבינו הזקן - ונקראו אז בשם "ווערטער": שמע ישראל - א איד דערהערט - הוי"ה אלקינו - אז כוחנו וחיותינו איז דאס למעלה מן הטבע, און - הוי' אחד.

תרגום: אחת מתורות הראשונות של רבינו הזקן - ונקראו אז בשם "מילים": שמע ישראל - יהודי קולט - הוי' אלוהינו - שכוחנו וחיותנו זהו למעלה מן הטבע, ו - הוי' אחד.

נ"ך יומי - שופטים פרק ט"ו

(א) {פ} וַיְהִי מִיָּמִים בִּימֵי קַצִּיר-חֲפִים וַיִּפְקֹד שְׁמִשׁוֹן אֶת-אִשְׁתּוֹ בְּגִרֵּי עֲזִים וַיֹּאמֶר אֲבֹאָה אֶל-אִשְׁתִּי הַחֲדָרָה וְלֹא-נִתְּנָה אֵבִיָּהּ לָבוֹא: (ב) וַיֹּאמֶר אֲבִיָּהּ אָמֹר אֲמַרְתִּי כִּי-שָׁנָא שְׁנֵאתָהּ וְאֶתְּנָנָה לְמִרְעָךְ הֲלֹא אַחֻתָּהּ הִקְטַנְתָּ טוֹבָה מִמֶּנָּה תִּהְיֶינָא לָךְ תַּחֲתֶיהָ: (ג) וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁמִשׁוֹן נִקִּיתִי הַפֶּעַם מִפְּלִשְׁתִּים כִּי-עָשָׂה אֲנִי עִמָּם רָעָה:

נקיתי הפעם - בדין אעשה להם הרעה.

(ד) וַיֵּלֶךְ שְׁמִשׁוֹן וַיִּלְכֹּד שְׁלֹשׁ-מֵאוֹת שׁוֹעָלִים וַיִּקַּח לַפָּרִים וַיִּפֶּן זָנֹב אֶל-זָנֹב וַיֵּשֶׁם לַפִּיד אֶחָד בֵּין-שְׁנֵי הַזְנָבוֹת בַּתְּוֹךְ:

ויפן - את הזנבות זנב אל זנב. ויפן (שמות ל"ב:ט"ו) - משמע הוא עצמו פנה. ויפן - משמע הפנה את אחרים, וכן שימוש כל תיבה שפעל שלה בה"א; וירב העם (שמות א':כ'), וירב בבת יהודה תאניה (איכה ב':ה'), ויגל יהודה מעל אדמתו (מלכים ב כ"ה:כ"א) - גלה, ויגל מלך אשור את ישראל אשורה (מלכים ב י"ח:יא) - הגלה.

(ה) וַיִּבְעֶר-אִישׁ בַּלְפִּידִּים וַיִּשְׁלַח בְּקִמּוֹת פְּלִשְׁתִּים וַיִּבְעֶר מִגְדִּישׁ וְעַד-קָמָה וְעַד-כָּרֶם זֹת: (ו) וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים מִי עָשָׂה זֹאת וַיֹּאמְרוּ שְׁמִשׁוֹן חָתָן

הַתַּמְנִי בִּי לָקַח אֶת-אִשְׁתּוֹ וַיִּתְּנָהּ לְמַרְעֵהוּ וַיַּעֲלוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁרְפוּ אוֹתָהּ
וְאֶת-אָבִיהָ בָּאֵשׁ:

חתן התמני - חתן הפלשתי אשר בתמנה (שופטים י"ד:א').

(ז) וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׂמֹשׁוֹן אִם-תַּעֲשׂוּן כֹּזֵאת בִּי אִם-נִקְמְתִי בָכֶם וְאַחֲרָיִךְ:
אם תעשון כזאת - ושמא רגילין אתם בכך, לתת אשתו של זה לזה.

(ח) וַיֵּךְ אוֹתָם שׁוֹק עַל-יָרֵךְ מִכָּה גְדוֹלָה וַיִּרֶד וַיֵּשֶׁב בְּסַעֲיָה סֹלַע עֵיטָם:
שוק על ירך - פרשין עם רגלאין, רוכב סוס אינו נשען על ירכו כי אם על שוקו, רגל
אחד נתון בברזל התלוי במרכבת. בסעיה - בנקרת סלע עיטם, וחברו סעיפי
הסלעים (ישעיהו נ"ז:ה'), מסעף פארה (ישעיהו י':ל"ג).

(ט) {פ} וַיַּעֲלוּ פְּלִשְׁתִּים וַיַּחֲנוּ בִּיהוּדָה וַיִּנְטָשׁוּ בְּלַחִי:
וינטשו - ויתפזרו. בלחי - שם מקום.

(י) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ יְהוּדָה לָמָּה עָלִיתָם עָלֵינוּ וַיֹּאמְרוּ לְאַסּוֹר אֶת-שְׂמֹשׁוֹן:
עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לָנוּ:
למה עליתם עלינו - הלא עבדים אנחנו לכם. לאסור את שמשון - שתאסרוהו
ותסגירוהו לנו.

(יא) וַיִּרְדּוּ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ מִיהוּדָה אֶל-סַעֲיָה סֹלַע עֵיטָם וַיֹּאמְרוּ
לְשְׂמֹשׁוֹן הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי-מִשְׁלִים בָּנוּ פְּלִשְׁתִּים וְכֹה-זֹאת עָשִׂיתָ לָנוּ וַיֹּאמֶר
לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי כֵן עָשִׂיתִי לָהֶם: (יב) וַיֹּאמְרוּ לוֹ לְאַסְרֶה יֶרֶדְנוּ לְתַתְּךָ
בִּיד-פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׂמֹשׁוֹן הֲשָׁבְעוּ לִי פֶן-תִּפְגְּעוּן בִּי אַתֶּם: (יג)
וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא אִמָּר לֹא כִּי-אֶסֶר נֶאֱסָרְךָ וְנִתְּנוֹךְ בְּיָדָם וְהָמַת לֹא נִמְיָתְךָ
וַיֹּאסְרֵהוּ בְּשָׁנִים עֶבְתִּים חֲדָשִׁים וַיַּעֲלוּהוּ מִן-הַסֹּלַע:
לא כי אסור נאסרך - לא נהרוג אותך, כי אם אסור נאסרך.

(יד) הוּא-בָּא עַד-לַחִי וּפְלִשְׁתִּים הֲרִיעוּ לְקִרְאָתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְ-הוָה
וַתַּהֲיִינָה הָעֵבֶתִים אֲשֶׁר עַל-זְרוּעוֹתָיו כַּפְּשֵׁתִים אֲשֶׁר בָּעֲרוּ בָּאֵשׁ וַיִּמָּסוּ
אֶסּוּרָיו מֵעַל יָדָיו:

רוח י"י - רוח גבורה מן קדם י"י. אסוריו - קשוריו.

(טו) וַיִּמָּצֵא לַחִי-חֲמוֹר טְרִיָּה וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקְחָהּ וַיֵּךְ-בָּהּ אֶלֶף אִישׁ:
טריה - לחה, וראיתי בספר רפואות שקורא ללחה שיוצא מן המכה. 'טריה'.

(טז) וַיֹּאמֶר שְׂמֹשׁוֹן בְּלַחִי הַחֲמוֹר חֲמוֹר חֲמָרְתִּים בְּלַחִי הַחֲמוֹר הַכִּיתִי
אֶלֶף אִישׁ:

חמור חמרתים - בלחי החמור לצבור צברים רבים, בלועז דחמרא רמיתנין דגורין.

(יז) וַיְהִי כְּבָלְתּוֹ לְדָבָר וַיִּשְׁלַךְ הַלְחִי מִיָּדוֹ וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא רֶמֶת לְחִי:
 (יח) וַיֵּצֵא מְאֹד וַיִּקְרָא אֶל-יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶתָּה נָתַתָּ בְיָד-עַבְדְּךָ אֶת-
 הַתְּשׁוּעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְעַתָּה אָמוּת בְּצִמָּא וְנַפְלֹתִי בְיַד הָעַרְלִים: (יט)
 וַיִּבְקַע אֶל-לֵהִים אֶת-הַמַּכְתֵּשׁ אֲשֶׁר-בַּלְחִי וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מוֹם וַיֵּשֶׁת׃ וַתָּשָׁב
 רוּחוֹ וַיְחִי עַל-בֶּן קָרָא שָׂמָּה עֵין הַקּוּרָא אֲשֶׁר בַּלְחִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

את המכתש - גומא שהשן יושבת בה, עשויה כעין מכתשת. עין הקורא - מעין שבא
 על ידי זעקת הקורא אל י"י.

(כ) וַיִּשְׁפֹּט אֶת-יִשְׂרָאֵל בִּימֵי פְלִשְׁתִּים עֶשְׂרִים שָׁנָה:

שבת קדש // י"ג חשוון // ש"פ לך - לך

הומש - שביעי פרשת לך - לך

(פרק י"ז) (ז) (ושביעי) והקמתי את-בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדרתם לברית עולם להיות לך לא-להים ולזרעך אחריך:

ואקים ית קמי ביני ובינך ובין בנה בנה לדריהון לקים עלם למהני לך לאלה ולבנה בנה.

והקמתי את בריתי - ומהו הברית? להיות לך לאלהים.

(ח) ונתתי לך ולזרעך אחריך אתו ארץ מגריך את כל-ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לא-להים:

ואמין לך ולבנה בנה ית ארע תותבותך ית כל ארעא דכנען לאחסנת עלם ואהוי להון לאלה.

לאחזת עולם - ושם: והייתי לך לאלהים, אבל הדר בחוצה לארץ כמי שאיני אלוהו.

(ט) ויאמר א-להים אל-אברהם ואתה את-בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך לדרתם:

ואמר יי לאברהם ואת ית קמי תמר את ובנה בנה לדריהון.

ואתה - וי"ז זו מוסף על עניין ראשון. אני הנני בריתי אתך (בראשית י"ז:ד'), ואתה:

הוי זהיר לשומרו, ומה היא שמירתו? זאת בריתי וגו' (בראשית י"ז:י').

(י) זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל-זכר:

דין קמי דתשרון בין מימרי וביניכון ובין בנה בנה מזרז לבזן כל דכורא.

ביני וביניכם - אותם של עכשיו. ובין זרעך אחריך - העתידים להיולד. המול - כמו:

להמול, כמו שאתה אומר: 'עשות' במקום 'לעשות'.

(יא) ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם:

ותגזרון ית בסרא דערלתכון ויהי לאת קים בין מימרי וביניכון.

ונמלתם - כמו: 'ומלתם', והגו"ן בו יתירה ליסוד, הנופל לפרקים, כמו: נו"ן של

נושך, ונו"ן של נושא. ונמלתם - כמו: ונשאתם (בראשית מ"ה:י"ט), אבל ימול

(בראשית י"ז:ג-י"ד) לשון יתפעל, כמו: יעשה, יאכל.

(יב) ובן-שמינת ימים ימול לכם כל-זכר לדרתיכם יליד ב"ת ומקנת-כסף מכל בן-נכר אשר לא מזרעך הוא:

וכר תמניא יומין יגזר לבזן כל דכורא לדריכון יליד ביתא וזבין כספא מכל בר עממין דלא מבנה הוא.

יליד בית - שילדתו שפחה בביתו. מקנת כסף - שקנאו משנולד.

(יג) המול | ימול יליד ביתך ומקנת כסף והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם:

מגור יגור ויליד ביתך וזבין כספך ויהי קימי בבסרכון לקום עלם.

המול ימול - כאן כפל עליו, ולא אמר: לשמונה ימים, ללמדך שיש יליד בית נימול לאחד, וכמו שמפורש במסכת שבת (בבלי שבת קל"ה:).

(יד) וְעָרְלוּ זָכָר אֲשֶׁר לֹא-יָמַל אֶת-בָּשָׁר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ אֶת-בְּרִיתִי הַפֶּר:

וערל דכורא דלא יגור ית בסרא דעורלתיה וישתיצי אנשא ההוא מעמיה ית קימי אשני.

וערל זכר - כאן לימדך: המילה באותו מקום שהוא מבדיל בין זכר לנקבה. אשר לא ימול - משיגיע לכלל עונשין, ונכרתה. אבל אביו אין ענוש עליו כרת, אלא על עשה עבר. ונכרתה - הולך ערירי, ומת קודם זמנו.

(טו) {ס} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם שְׂרִי אִשְׁתְּךָ לֹא-תִקְרָא אֶת-שְׁמָהּ שְׂרִי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ:

ואמר יי לאברהם שרי אתתך לא תקרי ית שמה שרי ארי שרה שמה.

לא תקרא שמה שרי - דמשמע שרה לי, ולא לאחרים. כי שרה סתם שמה - שתהא שרה על כל.

(טז) וּבִרְכֹתֵי אֹתָהּ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָךְ בֵּן וּבִרְכֹתֶיהָ וְהָיְתָה לְגוֹיִם מְלִכֵּי עֲמֻם מִמֶּנָּה יְהִיוּ:

ואברך יתה ואף אתין מנה לך בר ואברכנה ויהי לבנשן מלכין דשליטין בעממא מנה יהון.

וברכתי אותה - ומה היא הברכה? שחזרה לנערותה, שנאמר: היתה לי עדנה (בראשית י"ח:ב). וברכתי - בהנקת שדים, כשנצרכה לכך ביום משתה יצחק. שהיו מרננים עליהם שהביאו אסופי מן השוק ואומרים: בננו הוא. והביאה כל אחת בנה עמה ומינקתה לא הביאה, והיא הניקה את כלם, הוא שנאמר: הניקה בנים שרה (בראשית כ"א:ז). בראשית רבא (בראשית רבה נ"ג:ט') רמזו במקצת.

(יז) וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל-פָּנָיו וַיִּצְחָק וַיֹּאמֶר בְּלָבֹו הֲלֹבֵן מֵאָה-שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם-שָׂרָה הִבֵּת-תְּשָׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד:

ונפל אברהם על אפוי וחדוי ואמר בלביה הלבך מאה שנין יהי ולד ואם שרה הבת תשעין שנין תלד.

ויצחק - וחדוי. ויצחק של שרה מחוך. למדת שאברהם האמין ושמת, ושרה לא האמינה וליגלגה, וזהו שהקפיד על שרה ולא הקפיד על אברהם. הלבן - יש תמיהות שהן קיימות, כמו: הגגלה נגליתי (שמואל א ב':כ"ז), הִרְאָה אֶתָּה (שמואל ב ט"ו:כ"ז), אף זו קיימת, וכך אמר בלבו: הנעשה חסד זה לאחר, מה שהקב"ה עושה לי. ואם שרה הבת תשעים - היתה כדיי לילד. ואף על פי שדורות הראשונים היו מולידים בני חמש מאות, בימי אברהם נתמעטו השנים, ובא תשות לעולם. וצא ולמד מי' דורות שמנח עד אברהם שמהירו תולדותיהם בני שלשים ובני שבעים.

(יח) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לוֹ יִשְׁמְעָאֵל יְחִיהָ לְפָנֶיךָ:

ואמר אברהם קדם יי לוי ישמעאל יתקים קדמך.

לו ישמעאל - הלואי שיחיה ישמעאל, איני כדיי למתן שכר כזה. יחיה לפניך - יחיה ביראתך, כמו: התהלך לפני (בראשית י"ז:א) - פלח קדמי.

(יט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבֹל שָׂרָה אִשְׁתְּךָ יִלְדָּת לְךָ בֵּן וְקָרָאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו:

ואמר יי בקושטא שרה אחתה תליד לך בר ותקרי ית שמיא יצחק ואקים ית קימי עמיה לקים עלם לבנוהי בתרוהי. אבל - לשון אמיתת דברים, וכן: אבל אשמים אנחנו (בראשית מ"ב:כ"א), אבל בן אין לה (מלכים ב ד' י"ד). וקראת את שמו יצחק - על שם הצחוק, ועל שם: י' ניסיונות וצ' שנה של שרה וח' שנימול וק' של אברהם. {והקימותי את בריתי - למה נאמר, והרי כבר כתיב: ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך וגו' (בראשית י"ז:ט)}. אלא לפי שאומר: והקימותי וגו' (בראשית י"ז:ז), יכול בני ישמעאל ובני קטורה בכלל הקיום? תלמוד לומר: והקימותי את בריתי אתו - ולא עם אחרים. ואת בריתי אקים את יצחק - למה נאמר? אלא למד שהיה קדוש מבטן. דבר אחר: אמר ר' אבא: מכאן למד קל וחומר בן הגבירה מבן האמה, כתיב: כי הנה ברכתי אותו והפריתי אותו והרביתי אותו - זה ישמעאל, וקל וחומר: ואת בריתי אקים את יצחק. {את בריתי - ברית המילה תהא מסורה לזרעו.

(כ) וַלְיִשְׁמָעֵאל שְׁמֻעַתִּי הִנֵּהוּ בִּרְכָתִי אִתּוֹ וְהִפְרִיתִי אֹתוֹ וְהִרְבִּיתִי אֹתוֹ בְּמֵאד מְאֹד מֵאֹד שְׁנַיִם־עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד וְנָתַתִּיו לְגֹי גָדוֹל:

ועל ישמעאל קבילות צלותהא בריכות יתיה ואפישית יתיה ואסגיתי יתיה לחדא לחדא תרי עשר רבבין יוליד ואתנגייה לעם סגי.

שנים עשר נשיאים - כעננים יכלו, כמו: נשיאים ורוח (משלי כ"ה:י"ד).

(כא) וְאֶת־בְּרִיתִי אָקִים אֶת־יִצְחָק אִשְׁרֵ תִלְד לְךָ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאַחֲרִית:

ות קימי אקים עם יצחק ותליד לך שרה לומנא הדין בשתא אוחרנתא.

(כב) וַיָּכֹל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אֲבֹרָהֶם:

ושיצי למללא עמיה ואסתלק יקרא די מעלווהי דאברהם.

מעל אברהם - לשון נקייה כלפי המקום, ולמדנו שהצדיקים מרכבתו של מקום.

(כג) וַיִּקַּח אֲבֹרָהֶם אֶת־יִשְׁמָעֵאל בֶּנוֹ וְאֵת כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל־מִקְנֵת כֶּסֶף כָּל־זָכָר בְּאֲנָשֵׁי בֵּית אֲבֹרָהֶם וַיִּמָּל אֶת־בָּשָׂר עֲרֻלָּתָם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה בְּאִשְׁרֵ דְבָר אִתּוֹ אֱלֹהִים:

ודבר אברהם ית ישמעאל בריה וית כל ילידי ביתיה וית כל זבני כספיה כל דכורא באנשי בית אברהם וגזר ית בסרא דעורלתהון בכרן יומא הדין כמא דמליל עמיה יי.

{בעצם היום - בו ביום שנצטווה, ביום ולא בלילה, לא נתיירא לא מן הגוים ולא מן הלצנים, ושלא יהיו אויביו ובני דורו אומרים: אילו ראינוהו לא הנחנוהו למול ולקיים מצותו של מקום.} וימל - לשון ויפעל.

(כד) {מפטיר} וְאַבְרָהָם בֶּן-תְּשֻׁעַ וְתִשְׁעַי שָׁנָה בְּהַמְלוֹ בֶּשֶׁר עָרְלָתוֹ:

ואברהם בר תשועין ותשע שנין כד גזר בסרא דעורלתייה.

בהמולו - בהפעלו, כמו: בהבראם (בראשית ב' ד'). בהמלו בשר - באברהם לא נאמר: את, לפי שלא היה חסר אלא חיתוך הבשר, שכבר נתמעך על ידי תשמיש. אבל ישמעאל שהיה ילד הוזקק לחתוך העורלה ולפרוע המילה, לכך נאמר בו: את. בראשית רבא (בראשית רבה מ"ז:ח').

(כה) וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ בֶּן-שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּהַמְלוֹ אֶת בֶּשֶׁר עָרְלָתוֹ:

וישמעאל בריה בר תלת עשרי שנין כד גזר ית בסרא דעורלתייה.

(כו) בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֲבָרָהֶם וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ:

בכרן יומא הדין אתגזר אברהם וישמעאל בריה.

בעצם היום הזה - שמלאו לאברהם תשעים ותשע ולישמעאל שלש עשרה, נימול אברהם. (סיום) חסלת לך לך.

(כז) וְכָל-אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ יֵלִיד בָּיִת וּמִקְנֵת-כֶּסֶף בֶּן-נָכַר נִמּוֹלוּ אִתּוֹ:

וכל אנשי ביתיה וילדי ביתא וזבני כסףא מן בני עממא אתגזרו עמיה.

תהלים - פרקים כ', ס"ט-ע"א

תניא - אגרת הקדש כ"ז

וז"ש בזה"ק דצדיקא דאתפטר אשתכח בכלהו עלמין יתיר מבחיוהי דהיינו שגם בזה העולם המעשה היום לעשותם אשתכח יתיר כי המעשה (גדול) [גדל] והולך גדולי גדולין מן אור זרוע לצדיק בשדה אשר ברכו ה' המאיר לארץ וחוצות וגם אנחנו אלה פה היום כולנו חיים בדרכיו דרך הקדש יקרא לה. זאת בעבודת ה' במילי דשמיא. ובמילי דעלמא בפירוש אתמר בזה"ק דצדיקיא מגנין על עלמא ובמיתתהון יתיר מבחיהון ואלמלא צלותא דצדיקיא בההוא עלמא לא אתקיים עלמא רגעא חדא וכל הקרוב קרוב אל משכן ה' בחייו קודם לברכה:

לוח היום-יום

י"ג חשוון

דער בעל שם טוב פלעגט לערנען מיט זיינען תלמידים א שיעור גמרא. דער אופן פון דעם לערנען איז געווען מיט גרויס חריפות און גאונות, און מ'האט געלערענט דעם רמב"ם אלפס רא"ש און אנדערע מפרשים פון די ראשונים וועלכע זיינען שייך געווען צו דער גמרא וואס מ'האט געלערענט. דער בעש"ט פלעגט אפטייטשען די ווערטער אין אידיש. אז מ'האט געלערענט ערכין און געקומען צום מארז"ל (טו ב) לשון תליתאי קטיל תליתאי, האט דער בעש"ט אויסגעטייטשט: לשון הרע הרג'ט

אלע דריי: דעם אויסטראכטער דעם דערציילער און דעם צוהערער, נאר דאס איז אין לבושים רוחנים, וואס דאס איז שווערער, ווי רציחה אין גשמיות.

תרגום: הבעל שם טוב היה לומד עם תלמידיו שיעור בגמרא. אופן הלימוד היה עם חריפות גדולה וגאונות, ולמדו את הרמב"ם, אלפס, רא"ש ומפרשים אחרים מהראשונים שהיו שייכים לגמרא הנלמדת. הבעל שם טוב היה נוהג לתרגם המילים לאידיש. אם למדו ערכין והגיעו למאמר רז"ל (דף ט"ו עמוד ב') "לשון תליתאי קטיל תליתאי" (= לשון שלושה הורגת שלושה), תירגם הבעל שם טוב: "לשון הרע הורג את כל השלושה: את הממציא, את המדבר ואת השומע. רק שזהו בלבושים רוחניים, הקשה מרציחה גשמית.

נ"ך יומי - שופטים פרק ט"ז

(א) {פ} וַיֵּלֶךְ שְׁמִשׁוֹן עִזָּתָה וַיְרֹא-שָׁם אִשָּׁה וּזְנָה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ: (ב) לַעֲזֹתִים | לֵאמֹר בָּא שְׁמִשׁוֹן הִנֵּה וַיִּסָּבּוּ וַיֹּאדְבוּ-לוֹ כָּל-הַלַּיְלָה בְּשַׁעַר הָעִיר וַיִּתְחַרְשׁוּ כָל-הַלַּיְלָה לֵאמֹר עַד-אֹר הַבֶּקֶר וַהֲרַגְנָהּ:

לעזתים לאמר - לאנשי עזה נאמר. ויתחרשו - נהגו עצמן בשתיקה.

(ג) וַיִּשְׁכַּב שְׁמִשׁוֹן עַד-חֲצֵי הַלַּיְלָה וַיָּקָם | בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה וַיֹּאחֲזוּ בַדְּלָתוֹת שַׁעַר-הָעִיר וּבִשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וַיִּסָּעֶם עִם-הַבְּרִיחַ וַיֵּשֶׁם עַל-כַּתְּפָיו וַיַּעֲלֶם אֶל-רֹאשׁ הַהָר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי חֶבְרוֹן:

ויסעם - ויעקרום ממקומם.

(ד) {פ} וַיְהִי אַחֲרֵי-כֵן וַיֹּאדְבּ אִשָּׁה בְּנַחַל שָׂרָק וּשְׁמָהּ דְּלִילָה: (ה) וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ סְרִנֵּי פִלְשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לָהּ פִּתִּי אוֹתוֹ וְרֹאִי בָמָּה כָחוֹ גְדוֹל וּבָמָּה נוֹכַח לֹא וַאֲסָרְנוּהוּ לַעֲנוֹתוֹ וַאֲנַחְנוּ נִתֵּן-לָךְ אִישׁ אֶלֶף וּמֵאָה כֶּסֶף: (ו) וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל-שְׁמִשׁוֹן הַגִּידָה-נָּא לִּי בָמָּה כָחוֹ גְדוֹל וּבָמָּה תֹאסֵר לַעֲנוֹתָךְ: (ז) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ שְׁמִשׁוֹן אִם-יֹאסְרֵנִי בְּשִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא-חֲרָבוּ וְחִלִּיתִי וְהִיִּיתִי כְּאֶחָד הָאָדָם:

יתרים - חבלים דקים.

(ח) וַיַּעֲלוּ-לָהּ סְרִנֵּי פִלְשְׁתִּים שִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא-חֲרָבוּ וַתֹּאסְרֵהוּ בָהֶם: (ט) וְהָאִרְבַּי יָשָׁב לָהּ בַּחֲדָר וַתֹּאמֶר אֵלָיו פִּלְשְׁתִּים עָלֶיךָ שְׁמִשׁוֹן וַיִּנָּתֵק אֶת-הַיְתָרִים כַּאֲשֶׁר יִנָּתֵק פְּתִיל-הַנְּעֹרֶת בְּהִרְיָחוֹ אִישׁ וְלֹא נֹדַע כָחוֹ:

ולא נודע כחו - לא הוצרך להתחזק בנתקו אותם.

(י) וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל-שְׁמִשׁוֹן הִנֵּה הִתְלַת בִּי וַתְּדַבֵּר אֵלַי כְּזָבִים עִתָּהּ הַגִּידָה-נָא לִי בְּמָה תֹאסֶר: (יא) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם-אֶסּוּר יֶאֱסְרוּנִי בַעֲבֹתִים חֲדָשִׁים אֲשֶׁר לֹא-נַעֲשֶׂה בָהֶם מְלָאכָה וְחִלִּיתִי וְהִיִּיתִי כְּאַחֵר הָאָדָם:
בעבותות - חבלים גסים.

(יב) וַתִּקַּח דְּלִילָה עֲבֹתִים חֲדָשִׁים וַתֹּאסְרֵהוּ בָהֶם וַתֹּאמֶר אֵלָיו פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שְׁמִשׁוֹן וְהָאֶרֶב יֵשֵׁב בַּחֲדָר וַיִּנְתְּקֶם מֵעַל זִרְעֹתָיו כְּחוֹט: (יג) וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל-שְׁמִשׁוֹן עַד-הִנֵּה הִתְלַת בִּי וַתְּדַבֵּר אֵלַי כְּזָבִים הַגִּידָה לִי בְּמָה תֹאסֶר וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם-תֹּאדָרְגִי אֶת-שִׁבְעַת מַחְלָפוֹת רֵאשֵׁי עַם-הַמִּסְכָּת:
מחלפות - קווצות, פלוניש בלעז. עם המסכת - עץ שהגרדי מיסך בו את השתי, ושם העץ אנשובלא. מסכת - אורטרא בלעז.

(יד) וַתִּתְקַע בֵּיתָהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שְׁמִשׁוֹן וַיִּקַּץ מִשְׁנָתוֹ וַיִּסַּע אֶת-הַיֵּתֶר הָאָדָם וְאֶת-הַמִּסְכָּת: (טו) וַתֹּאמֶר אֵלָיו אֵיךְ תֹּאמַר אֶהְבֵּתִיךָ וְלִבְךָ אֵין אֵתִי זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים הִתְלַת בִּי וְלֹא-הִגַּדְתָּ לִי בְּמָה כָּחָךְ גָּדוֹל: (טז) וַיְהִי כִּי-הִצִּיקָהּ לוֹ בְּדַבְרֶיהָ כָּל-הַיָּמִים וַתֹּאמְרֵהוּ וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ לָמוֹת:
ותאלצהו - דחקתו, ואין לו דמיון.

(יז) וַיִּגְד־לָהּ אֶת-כָּל-לְבוֹ וַיֹּאמֶר לָהּ מוֹרָה לֹא-עָלָה עַל-רֵאשֵׁי כִּי-נְזִיר אֶד-לֵהִים אֲנִי מִבְּטָן אִמִּי אִם-גָּלַחְתִּי וְסָר מִמֶּנִּי כַּחַי וְחִלִּיתִי וְהִיִּיתִי כְּכָל-הָאָדָם: (יח) וַתֵּרָא דְלִילָה כִּי-הִגִּיד לָהּ אֶת-כָּל-לְבוֹ וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים לֵאמֹר עָלוּ הַפַּעַם כִּי-הִגִּיד [לִי] (לָהּ) אֶת-כָּל-לְבוֹ וְעָלוּ אֵלֶיהָ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעֲלוּ הַכֶּסֶף בֵּידָם:
ותרא דלילה כי הגיד לה - ניכרין דברי אמת.

(יט) וַתִּשְׁנֶהוּ עַל-בְּרִכָּיהָ וַתִּקְרָא לְאִישׁ וַתִּגְלַח אֶת-שִׁבְעַת מַחְלָפוֹת רֵאשֵׁיו וַתַּחַל לְעַנּוֹתוֹ וַיִּסַּר כָּחוֹ מֵעָלָיו:
ותקרא לאיש - לשלוחן של סרנים.

(כ) וַתֹּאמֶר פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שְׁמִשׁוֹן וַיִּקַּץ מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֵצָא כְּפַעַם בְּפַעַם וְאֶנְעֵר וְהוּא לֹא יָדַע כִּי י-הוָה סָר מֵעָלָיו: (כא) וַיֶּאֱחָזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּנְקְרוּ אֶת-עֵינָיו וַיּוֹרִידוּ אוֹתוֹ עֲזָתָה וַיֹּאסְרוּהוּ בִּנְחֻשְׁתִּים וַיְהִי טוֹחַן בְּבֵית [הָאֲסוּרִים]:

ויורידו אותו עזתה - מקום תחלת קלקולו. ויהי טוחן - בריחים, מלאכה כבדה ורבותינו (בבלי סוטה י'). פירשו מה שפירשו.

(כב) וַיַּחַל שַׁעַר-רֵאשֵׁיו לְצַמַּח בְּאֶשֶׁר גָּלַח: (כג) {פ} וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים נֹאסְפוֹ לְזִבְחַ זֶבַח-גָּדוֹל לְדָגוֹן אֱלֹהֵיהֶם וְלִשְׁמִיחָה וַיֹּאמְרוּ נָתַן אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ אֶת

שָׁמֵשׁוֹן אוֹיְבֵנוּ: (כד) וַיֵּרְאוּ אֹתוֹ הָעָם וַיִּהְלְלוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי אָמְרוּ נִתַּן
אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ אֶת־אוֹיְבֵנוּ וְאֵת מַחֲרִיב אֲרִיצֵנוּ וְאִשֶּׁר הִרְבָּה אֶת־חֲלָלֵינוּ:
(כה) וַיְהִי [כְּטוֹב] (כי טוב) לָבָם וַיֹּאמְרוּ קִרְאוּ לְשָׁמֵשׁוֹן וַיִּשְׁחַק־לָנוּ
וַיִּקְרְאוּ לְשָׁמֵשׁוֹן מִבֵּית [הָאֲסוּרִים] (האסורים) וַיִּצְחַק לִפְנֵיהֶם וַיַּעֲמִידוּ
אוֹתוֹ בֵּין הָעַמּוּדִים:

בין העמודים - אשר הבית נכון עליהם (שופטים ט"ז:כ"ו).

(כו) וַיֹּאמֶר שָׁמֵשׁוֹן אֶל־הַנָּעַר הַמַּחְזִיק בְּיָדוֹ הַנִּיחָה אוֹתִי [וְהַמִּישָׁנִי]
(והימשיני) אֶת־הָעַמּוּדִים אֲשֶׁר הַבַּיִת נָכוֹן עָלֵיהֶם וְאִשְׁעֵן עָלֵיהֶם:
והמישני - פאלפאר בלעז, כמו אולי ימושני (בראשית כ"ז:י"ב).

(כז) וְהַבַּיִת מָלֵא הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְשָׁמָּה כָּל סֶרְנֵי פִלְשֶׁתִּים וְעַל־הַנָּג
בְּשִׁלְשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וְאִשָּׁה הָרָאִים בְּשַׁחֲוֹק שָׁמֵשׁוֹן: (כח) וַיִּקְרָא שָׁמֵשׁוֹן
אֶל־יְיָ־הוֹה וַיֹּאמֶר אֶ־דָּנִי יְיָ־הוֹה זָכְרָנִי נָא וְחִזְקָנִי נָא אֲךָ הַפֶּעַם הוֹה
הָאֶ־לָּהִים וְאֲנַקְמָה נָקַם־אֶחָת מִשְׁתִּי עֵינִי מִפִּלְשֶׁתִּים:

זכרני נא - זכור עשרים שנה ששפטתי את ישראל, ולא אמרתי לאחד מהם העבר
לי מקל זה ממקום למקום. נקם אחת משתי עיני - ושכר עין השנית הנח לי לעולם
הבא, וכאן פרע לי שכר אחת מהן.

(כט) וַיִּלְפַּת שָׁמֵשׁוֹן אֶת־שִׁנָּיו עַמּוּדֵי הַתֹּךְ אֲשֶׁר הַבַּיִת נָכוֹן עָלֵיהֶם וַיִּסְמְךְ
עָלֵיהֶם אַחֵר בִּימֵינוּ וְאַחֵר בְּשִׁמְאֵלוֹ:

וילפת - ויאחז, אינברצא בלעז, כמו ויחרד האיש וילפת (רות ג':ח'), נאחז בזרועות
האשה.

(ל) וַיֹּאמֶר שָׁמֵשׁוֹן תָּמוּת נַפְשִׁי עִם־פִּלְשֶׁתִּים וַיֵּט בִּכְחַ וַיִּפֹּל הַבַּיִת עַל־
הַסֶּרְנִים וְעַל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בּוֹ וַיְהִיו הַמֵּתִים אֲשֶׁר הָמִית בָּמוֹתָו רַבִּים
מֵאִשֶּׁר הָמִית בְּחַיָּיו: (לא) וַיִּרְדּוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיהוּ וַיִּשְׁאוּ אוֹתוֹ וַיַּעֲלוּ
וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֲשֶׁתָּאֵל בְּקִבְרֵ מְנוּחַ אָבִיו וְהוּא שָׁפַט אֶת־
יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים שָׁנָה:

פרשת לך-לך לקריאה בצבור

(פרק י"ב) (א) {פרשת לך לך} {פ} וַיֹּאמֶר יְיָ הוֹה אֶל-אַבְרָם לֵךְ-לְךָ מֵאֶרֶץ
וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵרָאָה: (ב) וַאֲעֲשֶׂה לְגֹוִי גָדוֹל
וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלְהָ שְׁמִי וְהָיָה בְרָכָה: (ג) וַאֲבָרְכָה מִבְּרַכְיָה וּמִקְלָלָהָ אֶאֱרָא
וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל מְשֻׁפָּחוֹת הָאָדָמָה: (ד) וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִי
יְיָ הוֹה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן-חָמֶשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן:
(ה) וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-אָחִיו וְאֶת-כָּל-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר
רָכְשׁוּ וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בַּחֲרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶצָה
כְּנָעַן: (ו) וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שָׁכֵם עַד אֵלֹון מוֹרָה וְהַכְנַעֲנִי אָז
בָּאָרֶץ: {ישראל} (ז) וַיֵּרָא יְיָ הוֹה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזֶרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת-הָאָרֶץ
הַזֹּאת וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיְיָ הוֹה הַנִּרְאָה אֵלָיו: (ח) וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם הָהָרָה מִקְדָּם
לְבֵית-אֵל וַיֵּט אֶהְלָה בֵּית-אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיְבִן-שָׁם מִזְבֵּחַ לַיְיָ הוֹה
וַיִּקְרָא בְשֵׁם יְיָ הוֹה: (ט) וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנִסְוֶה הַנִּגְבָּה: (י) {פ} וַיְהִי רָעַב
בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרֵימָה לָגוֹר שָׁם כִּי-כָבֵד הָרָעַב בָּאָרֶץ: (יא) וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבֹא מִצְרֵימָה וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה-נָא יֹדַעַתִּי כִּי
אִשָּׁה יִפְתַּח-מִרְאָה אֹתִי: (יב) וְהָיָה כִּי-יֵרְאוּ אֹתְךָ הַמִּצְרִיִּם וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ
זֹאת וְהִרְגוּ אֹתִי וְאֹתְךָ יַחֲיוּ: (יג) אֲמַר־יָנָא אַחֲתִי אֵאתָ לְמַעַן יִיטַב-לִי
בְּעַבְדֶּיךָ וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָהּ:

(יד) {ושני} וַיְהִי כִּבּוּא אַבְרָם מִצְרֵימָה וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרִיִּם אֶת-הָאִשָּׁה כִּי-יָפָה
הִוא מְאֹד: (טו) וַיֵּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פֶרְעָה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל-פֶּרְעָה וַתִּקַּח
הָאִשָּׁה בֵּית פֶּרְעָה: (טז) וְלֹא-אַבְרָם הֵיטִיב בְּעַבְדוּרָה וַיְהִי-לוֹ צָאן-וּבִקָּר
וְחֻמְרִים וְעַבְדִּים וּשְׁפָחוֹת וְאֶתְנַת וְגַמְלִים: (יז) וַיִּנָּגַע יְיָ הוֹה אֶת-פֶּרְעָה
בְּנִגְעִים גְּדֹלִים וְאֶת-בֵּיתוֹ עַל-דִּבְרֵי שָׂרִי אִשְׁתּוֹ אַבְרָם: (יח) וַיִּקְרָא פֶּרְעָה
לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא-הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הִוא: (יט)
לָמָּה אֲמַרְתָּ אַחֲתִי הִוא וְאֶקַּח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וְלֵךְ:
(כ) וַיֵּצֵאוּ עָלָיו פֶּרְעָה אֲנָשִׁים וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ:
(פרק י"ג) (א) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הִוא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ
הַנִּגְבָּה: (ב) וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה בַּכֶּסֶף וּבְזָהָב: (ג) וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו
מִנֶּגֶב וְעַד-בֵּית-אֵל עַד-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר-הָיָה שָׁם אֶהְלָה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּית-
אֵל וּבֵין הָעִי: (ד) אֶל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה וַיִּקְרָא שָׁם
אַבְרָם בְּשֵׁם יְיָ הוֹה:

(ה) {שלישי} וגם ללוט ההלך את-אברם היה צאן-ובקר ואהלים: (ו) ולא-נשא אתם הארץ לשבת יחדו כי-היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו: (ז) ויהי-ליב בין רעי מקנה-אברם ובין רעי מקנה-לוט והכנעני והפריזי אז ישב בארץ: (ח) ויאמר אברם אל-לוט אל-נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיד כי-אנשים אחים אנחנו: (ט) הלא כל-הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם-השמאל ואימנה ואם-הימין ואשמאלה: (י) וישא-לוט את-עיניו וירא את-כל-כפר הירדן כי כלה משקה לפניו שחת יהוה את-סדם ואת-עמרה כגן-יהוה בארץ מצרים באכה צער: (יא) ובחר-לו לוט את כל-כפר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו: (יב) אברם ישב בארץ-כנען ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד-סדם: (יג) ואנשי סדם רעים וחטאים לי-הוה מאד: (יד) וי-הוה אמר אל-אברם אחרי הפרד-לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן-המקום אשר-אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה: (טו) כי את-כל-הארץ אשר-אתה ראה לך אתננה ולזרעה עד-עולם: (טז) ושמתי את-זרעך כעפר הארץ אשרו אם-יובל איש למנות את-עפר הארץ גם-זרעה ימנה: (יז) קום התהלך בארץ לארבה ולרחבה כי לך אתננה: (יח) ויאהל אברם ויבא וישב באלני ממרא אשר בחברון ויבן-שם מזבח לי-הוה:

(פרק י"ד) (א) {רביעי} {פ} ויהי בימי אמרפל מלך-שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים: (ב) עשו מלחמה את-ברע מלך סדם ואת-ברשע מלך עמרה שנאבו מלך אדמה ושמאבר מלך צבאים ומלך בלע היא-צער: (ג) כל-אלה חברו אל-עמק השדים הוא ים המלח: (ד) שתים עשרה שנה עברו את-כדרלעמר ושלש-עשרה שנה מרדו: (ה) ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר והמלכים אשר אתו ויכו את-רפאים בעשתרת קרנים ואת-הזוזים בהם ואת האימים בשנה קריתים: (ו) ואת-החרי בהררם שעיר עד איל פארן אשר על-המדבר: (ז) וישבו ויבאו אל-עין משפטל הוא קדש ויכו את-כל-שדה העמלקי וגם את-האמרי הישב בחצצן תמר: (ח) ויצא מלך-סדם ומלך עמרה ומלך אדמה ומלך צבאים ומלך בלע הוא-צער ויערכו אתם מלחמה בעמק השדים: (ט) את כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים ואמרפל מלך שנער ואריוך מלך אלסר ארבעה מלכים את-החמשה: (י) ועמק השדים בארת בארת חמר וינסו מלך-סדם ועמרה ויפלו-שמה והנשואים הרה נסו: (יא) ויקחו את-כל-רכש סדם ועמרה ואת-כל-אכלם וילכו: (יב)

וַיִּקְחוּ אֶת-לוֹט וְאֶת-רַכְשׁוֹ בֶּן-אָחִי אַבְרָם וַיֵּלְכוּ וְהוּא יוֹשֵׁב בְּסֹדֶם: (יג)
 וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיֵּגֶד לְאַבְרָם הָעֶבְרִי וְהוּא שָׁכֵן בְּאַלְנֵי מִמְרָא הָאֲמֹרִי אָחִי
 אֲשָׁכַל וְאָחִי עֲנָר וְהֵם בְּעָלֵי בְרִית-אַבְרָם: (יד) וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה
 אָחִיו וַיֵּרָק אֶת-חֲנִיכָיו וְלִידֵי בֵיתוֹ שְׂמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד-
 הָיָ: (טו) וַיַּחְלֶק עֲלֵיהֶם | לַיְלָה הוּא וְעֶבְרָיו וַיִּבְּסוּ וַיִּרְדְּפֻם עַד-חוּבָה אֲשֶׁר
 מִשְׁמָאל לְדַמְשֶׁק: (טז) וַיָּשָׁב אֶת כָּל-הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת-לוֹט אָחִיו וְרַכְשׁוֹ
 הַשִּׁיב וְגַם אֶת-הַנָּשִׁים וְאֶת-הָעָם: (יז) וַיֵּצֵא מֶלֶךְ-סֹדֶם לִקְרֹאתוֹ אַחֲרֵי
 שׁוּבוֹ מֵהַכּוֹת אֶת-כְּדֻרְלַעְמֵר וְאֶת-הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל-עֶמֶק שְׁוֵה הוּא
 עֶמֶק הַמֶּלֶךְ: (יח) וּמְלָכֵי-צָדֵק מֶלֶךְ שָׁלֹם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּין וְהוּא כֹהֵן לֹא-
 לַעֲלִיּוֹן: (יט) וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ אַבְרָם לֹא-לַעֲלִיּוֹן קָנָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:
 (כ) וּבָרוּךְ אֶל-לַעֲלִיּוֹן אֲשֶׁר-מִגֵּן צָרָךְ בִּיָּדְךָ וַיִּתֵּן-לוֹ מַעֲשֵׂר מְכֹל:

(כא) {חמישי} וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-סֹדֶם אֶל-אַבְרָם תֵּן-לִי הַנֶּפֶשׁ וְהָרֶכֶשׁ קַח-לָךְ:
 (כב) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-מֶלֶךְ סֹדֶם הִרְמַתִּי יָדִי אֶל-יְהוָה אֵל-לַעֲלִיּוֹן קָנָה
 שָׁמַיִם וָאָרֶץ: (כג) אִם-מַחוּט וְעַד שְׂרוּף-נֶעַל וְאִם-אֶקַח מְכֹל-אֲשֶׁר-לָךְ
 וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הִעֲשֵׂרְתִּי אֶת-אַבְרָם: (כד) בְּלַעֲדֵי רֶק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים
 וַיַּחְלֶק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אִתִּי עֲנָר אֲשָׁכַל וּמִמְרָא הֵם יִקְחוּ חֶלְקָם: (פרק
 ט"ו) (א) {ס} אַחֲרָיו הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְּבַר-יְהוָה אֶל-אַבְרָם בְּמַחֲזֵה
 לֵאמֹר אֶל-תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לָךְ שְׂכָרְךָ הָרַבָּה מְאֹד: (ב) וַיֹּאמֶר אַבְרָם
 אֶדְנִי יְיָ-הוֹה מַה-תִּתֶּן-לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן-מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא דַּמְשֶׁק
 אֱלִיעֶזֶר: (ג) וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נָתַתָּה זָרַע וְהִנֵּה בֶן-בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי:
 (ד) וְהִנֵּה דְּבַר-יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי-אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ
 הוּא יִירָשְׁךָ: (ה) וַיֵּצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבְטָחָה הַשְׁמִימָה וּסְפֹר
 הַכּוֹכָבִים אִם-תּוּכַל לְסַפֵּר אַתֶּם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זֶרְעֶךָ: (ו) וְהָאֱמֹן כִּי-
 הוּהוּ וַיַּחֲשֹׁבָה לוֹ צָדֻקָה:

(ז) {ששי} וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְיָ-הוֹה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָתֵת לָךְ
 אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: (ח) וַיֹּאמֶר אֶדְנִי יְיָ-הוֹה בְּמָה אֲדַע כִּי אִירָשְׁנָה:
 (ט) וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַחָה לִּי עֲגֻלָּה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלֶּשׁ וְתֹר
 וְגֹזֵל: (י) וַיִּקַּח-לוֹ אֶת-כָּל-אֵלֶּה וַיְבַתֵּר אֹתָם בְּתוֹךְ וַיִּתֵּן אִישׁ-בִּתְרוֹ
 לִקְרֹאת רֵעֵהוּ וְאֶת-הַצֶּפֶר לֹא בָתָר: (יא) וַיִּרֶד הָעֵיט עַל-הַפְּגָרִים וַיָּשָׁב
 אֹתָם אַבְרָם: (יב) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לָבוֹא וְתִרְדְּמָה נָפְלָה עַל-אַבְרָם וְהִנֵּה אִמָּה
 חֲשֹׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶת עָלָיו: (יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תִּדַּע כִּי-גֵרָו יִהְיֶה זֶרְעֶךָ
 בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעֶבְדֻם וְעֲנֻ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (יד) וְגַם אֶת-הַגּוֹי

אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ הֵן אֲנֹכִי וְאַחֲרַי-בֵּן יֵצְאוּ בְּרֶכֶשׁ גָּדוֹל: (טו) וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל-
 אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרָה בְּשִׁיבָה טוֹבָה: (טז) וְדֹר רַבִּיעִי יָשׁוּבוּ הִנֵּה כִּי לֹא-
 שָׁלֵם עֹן הָאֲמֹרִי עַד-הִנֵּה: (יז) וַיְהִי הַשָּׁמַיִשׁ בָּאָה וְעֹלָטָה הָיָה וְהִנֵּה תִנּוֹר
 עֲשֵׂן וְלִפִּיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגּוֹזְרִים הָאֵלֶּה: (יח) בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת י-
 הוּא אֶת-אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזֶרַעְךָ נָתַתִּי אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם
 עַד-הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר-פָּרָת: (יט) אֶת-הַקֵּינִי וְאֶת-הַקְנִזִּי וְאֵת הַקְדִּמְנִי: (כ)
 וְאֶת-הַחֲתִי וְאֶת-הַפְּרוֹי וְאֶת-הַרְפָּאִים: (כא) וְאֶת-הָאֲמֹרִי וְאֶת-הַכְּנַעֲנִי
 וְאֶת-הַחֲרָנִשִּׁי וְאֶת-הַיְבוּסִי: (פֶּרֶק ט"ז) (א) {ס} וְשָׂרִי אִשְׁתְּ אַבְרָם לֹא יִלְדָּה
 לוֹ וְלֹא שִׁפְחָה מִצְרִית וְשָׂמָּה הָגֵר: (ב) וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל-אַבְרָם הִנֵּה-נָא
 עֲצֹרֵנִי י-הוָה מִלְּדֹת בֶּא-נָא אֶל-שִׁפְחָתִי אוּלַּי אֲבִנָּה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם
 לְקוֹל שָׂרִי: (ג) וַתִּקַּח שָׂרִי אִשְׁתְּ-אַבְרָם אֶת-הָגֵר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֵּץ
 עֶשְׂרֵשׁ שָׁנִים לְשִׁבְתְּ אַבְרָם בָּאָרֶץ כְּנָעַן וַתֵּתֶן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִשָּׁה לוֹ לְאִשָּׁה:
 (ד) וַיָּבֹא אֶל-הָגֵר וַתֵּהָר וַתֵּרָא כִּי הָרְתָהּ וַתִּקַּל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ: (ה)
 וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל-אַבְרָם חֲמָסִי עָלֶיךָ אֲנֹכִי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּחִיקָךָ וַתֵּרָא כִּי
 הָרְתָהּ וְאִקַּל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט י-הוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: (ו) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-שָׂרִי
 הִנֵּה שִׁפְחָתְךָ בְּיָדְךָ עָשִׂי-לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶה שָׂרִי וַתִּבְרַח מִפְּנֵיהָ:
 (ז) וַיִּמְצָאָהּ מִלֶּאֱדָן י-הוָה עַל-עֵין הַמַּיִם בַּמִּדְבָּר עַל-הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר: (ח)
 וַיֹּאמֶר הָגֵר שִׁפְחַת שָׂרִי אִי-מִזֶּה בָּאת וְאַנָּה תִּלְכִּי וַתֹּאמֶר מִפְּנֵי שָׂרִי
 גְּבֻרָתִי אֲנֹכִי בְּרַחַת: (ט) וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאֱדָן י-הוָה שׁוּבִי אֶל-גְּבֻרָתְךָ וְהִתְעַנִּי
 תַּחַת יְדֵיהָ: (י) וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאֱדָן י-הוָה הִרְבָּה אֲרֻבָּה אֶת-זֶרַעְךָ וְלֹא יִסְפֹּר
 מִרְבּוֹ: (יא) וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאֱדָן י-הוָה הִנֵּה הִנָּךְ הָרָה וַיִּלְדֶּת בֵּן וַקְרָאת שְׁמוֹ
 יִשְׁמַעְאֵל כִּי-שָׁמַע י-הוָה אֶל-עֲנִידָהּ: (יב) וְהוּא יִהְיֶה פָּרָא אֲדָם יָדוּ בְּכָל
 וַיְד בָּל בּוֹ וְעַל-פָּנָי כָּל-אֲחָיו יִשְׁכָּן: (יג) וַתִּקְרָא שֵׁם-י-הוָה הַדְּבָר אֵלֶיהָ
 אֲתָה אֵל רִאִי כִּי אֲמַלְחָה הַגִּם הַלֵּם רִאִיתִי אַחֲרֵי רִאִי: (יד) עַל-כֵּן קָרָא
 לְבָאָר בָּאָר לַחִי רִאִי הִנֵּה בֵּין-קָדֵשׁ וּבֵין בְּרֵד: (טו) וַתֵּלֶד הָגֵר לְאַבְרָם בֵּן
 וַיִּקְרָא אַבְרָם שֵׁם-בְּנוֹ אֲשֶׁר-יִלְדָהּ הָגֵר יִשְׁמַעְאֵל: (טז) וְאַבְרָם בֶּן-שְׁמֹנִים
 שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת-הָגֵר אֶת-יִשְׁמַעְאֵל לְאַבְרָם: (פֶּרֶק י"ז) (א) {ס}
 וַיְהִי אַבְרָם בֶּן-תִּשְׁעִים שָׁנָה וַתִּשְׁעַ שְׁנָיִם וַיֵּרָא י-הוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו אֲנִי-אֵל שְׂדֵי הַתְּהֵלֶךְ לְפָנַי וְהָיָה תָמִים: (ב) וְאַתָּה בְּרִיתִי בֵּינִי
 וּבֵינֶיךָ וְאַרְבָּה אוֹתָךְ בְּמָאֹד מָאֹד: (ג) וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל-פָּנָיו וַיְדַבֵּר אֵתוֹ אֵל-
 לְהִים לֵאמֹר: (ד) אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתְּךָ וְהָיִיתָ לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם: (ה) וְלֹא-

יִקְרָא עוֹד אֶת־שֵׁמֶךָ אֲבָרָם וְהָיָה שֵׁמֶךָ אֲבָרָהֶם כִּי אֲבִי־הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְתִּידָּהּ:
(ו) וְהִפְרִיתִי אֹתְךָ בְּמֵאֹד מְאֹד וְנִתְתִּידָּהּ לְגוֹיִם וּמְלָכִים מִמֶּךָ יֵצְאוּ:

(ז) וּשְׂבִיעִי וְהִקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם
לְבְרִית עוֹלָם לְהַיּוֹת לְךָ לֹא־לֵהִים וּלְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ: (ח) וְנִתְתִּי לְךָ וּלְזֶרְעֶךָ
אַחֲרֶיךָ אֶתוֹ אֶרֶץ מִגְרִיךָ אֶת כָּל־אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזֹת עוֹלָם וְהָיִיתִי לָהֶם לֹא־
לֵהִים: (ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אֲבָרָהָם וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֶתָּה
וּזְרַעְךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם: (י) וְאֵת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין
זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר: (יא) וְנִמְלֹתֶם אֶת בְּשֶׁר עַרְלָתְכֶם וְהָיָה
לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: (יב) וּבֶן־שָׁמֶנֶת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר
לְדֹרֹתֵיכֶם יֵלִיד בָּיִת וּמִקְנֵת־כֶּסֶף מִכָּל בֶּן־זָכָר אֲשֶׁר לֹא מְזֻרָעָה הוּא: (יג)
הַמּוֹל יִמּוֹל יֵלִיד בֵּיתָהּ וּמִקְנֵת כֶּסֶף וְהָיְתָה בְּרִיתִי בִּבְשָׂרְכֶם לְבְרִית
עוֹלָם: (יד) וְעָרְלוּ זָכָר אֲשֶׁר לֹא־יִמּוֹל אֶת־בְּשֶׁר עַרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
הַהִוא מֵעַמִּיָּה אֶת־בְּרִיתִי הַפֶּר: (טו) {ס} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אֲבָרָהָם שְׂרִי
אֲשֶׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שֵׁמָּה שְׂרִי כִּי שָׂרָה שֵׁמָּה: (טז) וּבִרְכַּתִּי אֹתָהּ וְגַם
נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֶּן וּבִרְכַּתִּיהָ וְהָיְתָה לְגוֹיִם מְלִכֵּי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ: (יז)
וַיִּפֹּל אֲבָרָהָם עַל־פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלָבוּ הֲלִבֵּן מֵאֵה־שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם־
שָׂרָה הִבֵּת־תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: (יח) וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לוֹ
יִשְׁמַעְאֵל יִחִיָּה לְפָנֶיךָ: (יט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבָל שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יֹלְדָת לְךָ
בֶּן וּקְרָאתָ אֶת־שֵׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזֶרְעוֹ
אַחֲרָיו: (כ) וַיִּשְׁמַעְאֵל שִׁמְעֵתִיךָ הִנֵּהוּ בִּרְכַּתִּי אֹתוֹ וְהִפְרִיתִי אֹתוֹ וְהִרְבִּיתִי
אֹתוֹ בְּמֵאֹד מְאֹד שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד וְנִתְתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל: (כא) וְאֶת־
בְּרִיתִי אֲקִים אֶת־יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאֲחֵרָת:
(כב) וַיְכַל לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אֲבָרָהָם: (כג) וַיִּקַּח אֲבָרָהָם אֶת־
יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ וְאֵת כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל־מִקְנֵת כֶּסֶף כָּל־זָכָר בְּאֲנָשֵׁי
בֵּית אֲבָרָהָם וַיָּמַל אֶת־בְּשֶׁר עַרְלָתָם בַּעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֹתוֹ
אֱלֹהִים: (כד) {מפטיר} וְאֲבָרָהָם בֶּן־תִּשְׁעִים וְתִשְׁעִים שָׁנָה בָּהֵמָלֹךְ בְּשֶׁר
עַרְלָתוֹ: (כה) וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ בֶּן־שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּהֵמָלֹךְ אֵת בְּשֶׁר
עַרְלָתוֹ: (כו) בַּעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה נָמּוֹל אֲבָרָהָם וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ: (כז) וְכָל־אֲנָשֵׁי
בֵּיתוֹ יֵלִיד בָּיִת וּמִקְנֵת־כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן־זָכָר נָמְלוּ אֹתוֹ:

קב"ו פסוקים. נמל"ו סימן, מכנדב"י סימן.

הפטרות פרשת לך-לך

(ישעיה מ-מא)

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה
בְּדִבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמַּעֲשֶׂה עֲבָדוֹ
וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאֵי הָאֵמֶת וְצֶדֶק:

(כו) {ס} לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וּתְדַבֵּר יִשְׂרָאֵל נִסְתָּרָה דְרָכִי
מִי-הוּא וּמֵאֵל-לִהִי מִשְׁפָּטִי יַעֲבֹר: (כח) הֲלוֹא יָדַעְתָּ אִם-
לֹא שָׁמַעְתָּ אֵל-לִהִי עוֹלָם | י-הוּא בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא
יֵיעָף וְלֹא יִיגַע אֵין חֶקֶר לְתַבּוּנָתוֹ: (כט) נָתַן לִיעָף כֹּחַ וּלְאֵין
אוֹנִים עֲצָמָה יִרְבֶּה: (ל) וַיַּעֲפוּ נְעָרִים וַיִּגְעוּ וּבַחֲוָרִים כָּשׁוּל
יִכְשְׁלוּ: (לא) וְקוֹי י-הוּא יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֶבֶר בְּנִשְׁרִים
יִרוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יִלְכוּ וְלֹא יֵיעָפוּ: ((א) {ס} הִחְרִישׁוּ אֵלֵי אֲיִים
וּלְאִמִּים יַחֲלִיפוּ כֹחַ יִגְשׁוּ אֹז יִדְּבֹרוּ יַחֲדוּ לְמִשְׁפָּט נִקְרָבָה:
(ב) מִי הָעִיר מִמּוֹרָח צֶדֶק יִקְרָאָהוּ לְרִגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם
וּמַלְכִּים יִרְדּוּ יִתֵּן כְּעַפְרָה חֲרָבֹה כְּקֶשׁ נִדָּף קִשְׁתּוֹ: (ג) יִרְדָּפֻם
יַעֲבֹר שָׁלוֹם אֶרֶץ בְּרִגְלָיו לֹא יָבוֹא: (ד) מִי-פָעַל וַעֲשָׂה
קָרָא הַדְּרוֹת מֵרֹאשׁ אֲנִי י-הוּא רֹאשׁוֹן וְאֶת-אַחֲרָנִים אֲנִי-
הוּא: (ה) רָאוּ אֲיִים וַיֵּרְאוּ קְצוֹת הָאָרֶץ יַחֲרִדוּ קָרְבוּ וַיֵּאֲתִיוּ:
(ו) אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ יַעֲזֹרוּ וְלֹאֲחָיו יֹאמַר חֲזֹק: (ז) וַיַּחֲזֹק חֲרִישׁ
אֶת-צִרְף מַחֲלִיק פִּטְיֵשׁ אֶת-הוֹלָם פָּעַם אָמַר לְדָבֶק טוֹב
הוּא וַיַּחֲזִקְהוּ בַּמִּסְמָרִים לֹא יָמוּט: (ח) {ס} וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל
עֲבָדִי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחִרְתִּיךָ זָרַע אֲבָרָהֶם אֲהַבִּי: (ט) אֲשֶׁר
הִחֲזִקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ קָרָאתִיךָ וְאָמַר לְךָ
עֲבָדִי-אַתָּה בְּחִרְתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסִתִּיךָ: (י) אֶל-תִּירָא כִּי עֲמֹד-
אֲנִי אֶל-תִּשְׁתָּע כִּי-אֲנִי אֵל-לִהִיךָ אִמְצָתִיךָ אֶת-עֲזֹרְתִיךָ אֶת-

תִּמְכֹּתֶיךָ בַּיָּמִין צִדְקֶי: (יא) הֵן יִבְשׁוּ וַיִּכְלְמוּ כָּל הַנְּחָרִים בְּךָ.
יִהְיוּ כְּאֵין וַיֵּאבְדּוּ אַנְשֵׁי רִיבְךָ: (יב) תִּבְקָשׁם וְלֹא תִמְצָאֵם
אַנְשֵׁי מִצֵּתְךָ יִהְיוּ כְּאֵין וּכְאֶפֶס אַנְשֵׁי מִלְחֲמָתְךָ: (יג) כִּי אֲנִי
יְ-הוָה אֶל־לִהְיוֹת מִחַיִּיק יְמִינְךָ הָאֵמֶר לְךָ אֶל־תִּירָא אֲנִי
עֲזֹרְתִיךָ: (יד) {ס} אֶל־תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי
עֲזֹרְתִיךָ נְאֻם־יְ-הוָה וְגֹאֲלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: (טו) הִנֵּה
שֹׁמְתִיךָ לְמוֹרֵג חֲרוּץ חָדָשׁ בַּעַל פִּיפְיוֹת תְּדוּשׁ הָרִים וְתִדְק
וְגִבְעוֹת בַּמָּזֶן תַּעֲשִׂים: (טז) תִּזְרַם וְרוּחַ תִּשְׁאָם וּסְעָרָה תִּפְיֵץ
אוֹתָם וְאַתָּה תִּגִּיל בִּי־הוָה בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל־הַנֶּאֱמָן, הָאוֹמֵר וַעֲשֵׂה, הַמְדַּבֵּר וּמַקְנִים, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק. נֶאֱמָן
אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוּר לֹא יֵשׁוּב
רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל־הַנֶּאֱמָן בְּכָל
דְּבָרָיו, רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבָת נַפְשׁ תוֹשִׁיעַ וְתַשְׁמַח
בְּמַתָּרָה בְּיָמֵינוּ, בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מַשְׁמַח צִיּוֹן בְּבִנְיָה, שֶׁמַּחֲנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַתָּרָה יָבֹא וַיִּגַּל לַבָּנוּ.
עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אַחֲרָיו אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קְדֻשָּׁתְךָ
נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ שְׁלֹא יִכָּבֵד גֵּרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ דָּוִד, עַל חַתּוּמֶיךָ
וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
לְקִדְשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת, עַל כָּל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לְךָ
וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יְתַבָּרֶךְ שִׁמְךָ בְּכָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ
מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

פרק משנה לשבוע פרשת לך-לך - חולין פרק ט'

(א) העור, והרטב, והקפה, והאלל, והעצמות, והגידין, והקרניים, והטלפים, מצטרפין לטמא טמאת אכלים, אבל לא טמאת נבלות. כיוצא בו, השוחט בהמה טמאה לנכרי ומפרכסת, מטמאה טמאת אכלין, אבל לא טמאת נבלות, עד שתמות או עד שיתיו את ראשה. רבה לטמא טמאת אכלין ממה שרבה לטמא טמאת נבלות. רבי יהודה אומר, האלל המכנס, אם יש בו כזית במקום אחר, חייב עליו.

העור והרטב. משום דתנן בפרק בהמה המקשה [דף עז] גבי שליא, ואינה מטמאה טמאת אכלים ולא טמאת נבלות, תנא העור והרטב. והאי דאפסקיה, משום דתנא בפרק בהמה המקשה מצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו, תנא אחר כך אותו ואת בנו. ואידי דאירי ביה בשחיטה שאינה ראויה תני בתריה כסוי הדם. ואידי דתנא בכסוי הדם ונוהג בחיה ועוף תנא גיד הנשה דנוהג בחיה ולא בעוף. ואידי דאירי ביה בירך שנתבשל בה גיד הנשה [בבליעת אסור], תנא כל הבשר. ובתריה הדר לענינא קמיתא דשליא, ואינה מטמאה טמאת אכלים: העור והרטב. העור של בהמה שחוטא כגון פחות מכביצה בשר ועורה מחבר בה, מצטרף, מפני שהוא שומר לבשר, והשומרים מצטרפים לטמאה קלה שהיא טמאת אכלים, דכתיב בה (ויקרא יא) על כל זרע זרוע אשר יזרע, כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה, חטה בקלפתה ושערה בקלפתה ועדשין בקלפתן. ואף על גב דבההוא קרא טהור הוא כתיב ביה, טעמא משום דלא הכשר, דסמיה ליה וכי יתן מים על זרע, דהכשר, טמא הוא: והרטב. כשהיא קרושה דרך לאכלה עם הבשר, ומצטרפת להשלים שעור כביצה. אבל אינה אכל לקבל טמאה בפני עצמה: והקפה. תבלין. והן עצמן לאו אכלים חשיבי, אבל לאצטרופי מצטרפין: והאלל. גיד השדרה והצואר. והוא רחב ולבן וקשה וקורין לו בלע"ז קפיל"ו. ודגמתו [באיוב יג] רופאי אליל כלכם, שמשנפסק אין לו רפואה להתחבר עוד, כך אתם, דבר שאין בו רפואה אתם אומרים לרפאות. אי נמי, קרי תנא אלל לבשר שפלטתו סכין, כשמשטיין את הבהמה פעמים שהסכין פולט מן הבשר אצל העור, ולא חשיב אכל, אבל מצטרף עם האכל: והקרניים והטלפים. כל שחותכן ויוצא מהם דם אצל עקרון מלמטה שהן רכים. ומיהו באנפי נפשיהו לאו אכלים נינהו: מצטרפין. משום שומר: לטמא טמאת אכלין. להשלים שעור כביצה. שאין אכלים טמאים מטמאים בפחות מכביצה: אבל לא טמאת נבלות. אם מנבלה הן, אין מטמאין, ואין מצטרפין לכזית להשלים שעור נבלה לטמא אדם ובגדים שעליו, דכתיב (ויקרא יא) הנוגע בנבלתה, ולא בעור שאין עליו כזית בשר והעור משלים לכזית, שהנוגע בו אינו טמא, לפי שאין שומר מצטרף לטמאת נבלות. וכן קפה ורטב לאו מין נבלה נינהו. ואלל וגידים לאו בשר הן, אבל אכלים בעלמא הוו בהדי בשר: כיוצא בו. [יש] שהוא מטמא טמאת אכלים, להיות מקבל טמאה מן השרץ ומטמא אכלין אחרים, ואינו מטמא מאליו טמאת נבלות לטמא אחרים: השוחט בהמה טמאה לנכרי. ישראל ששחט בהמה טמאה לצורך נכרי ועודה מפרכסת, אף על גב דלא חזיא לנכרי, דלא שריא שחיטה לבני נח עד

שְׁתָּמוּת, אָפְלוּ הָכִי הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל שָׁחַט, שְׁחִיטָה מְעֻלָּתָא הִיא, וְהוֹאִיל דְּשְׁחִיטָה שְׂרִיָּא לְגַבֵּי דְיִשְׂרָאֵל בְּבִהְמָה טְהוֹרָה, מְשׁוּיָא לִיה מַחְשַׁבְתּוֹ אוֹכְלָא בְּשְׁחִיטָה אַף בְּטִמְאָה לְנִכְרִי. אָבֵל נִכְרִי בְּשְׁחִיטָה לֹא מְשׁוּיָא לִיה מַחְשַׁבְתּוֹ אוֹכְלָא, דְּלֹא אֲשַׁכְחִן שְׁחִיטָה לְגַבִּיהָ. וְטִמְאָה לְיִשְׂרָאֵל לֹא מְשׁוּיָא לִיה אוֹכְלָא, דְּבִטְלָה מַחְשַׁבְתּוֹ: אָבֵל לֹא טִמְאָת נְבִלוֹת עַד שְׁתָּמוּת. דִּהָא וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה כְּתִיב (שם): אוֹ עַד שִׁיתִּיז אֶת רֹאשָׁהּ. דִּהוּיָא לָהּ גִּיסְטָרָא וְנִבְלָה מִחַיִּים, דְּחִשּׁוּבָה מֵתָה, וְאָפְלוּ הִיא מִפְּרָכְסָת: רַבָּה הַפְּתוּב לְטִמְאָה טִמְאָת אֲכָלִים. דִּהָא אִיכָא כָּל הַנִּי דְלִגְבֵי אֲכָלִים אוֹכְלָא נִינְהוּ וְנִבְלָה לֹא מִקְרִי אַף עַל פִּי דְשִׁיכִי בָּהּ: הָאֵלֶּל הַמְכַנֵּס. הָאִי אֵלֶּל דְּסִיפָא לְכָלִי עֲלֵמָא הוּי בְּשׁוּר שְׁפִלְטָתוֹ סָכִין אֲצֵל הָעוֹר: הַמְכַנֵּס. הַנֶּאֱסָף לְמָקוֹם אֶחָד. דִּהוֹאִיל וְאַחֲשָׁבִיה לֹא בְּטִיל וְחָשִׁיב הַבְּשׁוּר נִבְלָה, וְחָיִב עָלָיו אִם נָגַע וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אֶכָּל קֹדֶשׁ. וְאִין הִלְכָה פְּרָבִי יְהוּדָה:

(ב) אֵלּוּ שְׁעוֹרוֹתֶיהֶן כְּבָשָׂרָן, עוֹר הָאָדָם, וְעוֹר חֲזִיר שֶׁל יֵשׁוּב. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אַף עוֹר חֲזִיר הֶבֶר. וְעוֹר חֲטוּטָרֶת שֶׁל גָּמֶל הֶרְפָּה, וְעוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל הֶרֶף, וְעוֹר הַפָּרְסוֹת, וְעוֹר בֵּית הַבִּשָּׁת, וְעוֹר הַשְּׁלִיל, וְעוֹר שֶׁתַּחַת הָאֵלֶּיָּה, וְעוֹר הָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְטָאָה וְהַחֲמָט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַלְטָאָה כַּחֲלָדָה. וְכָלֵן שְׁעֵבְדָן אוֹ שְׁהִלָּךְ בָּהֶן כְּרִי עֲבוּדָה, טְהוֹרִין, חוּץ מִעוֹר הָאָדָם. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, שְׁמִנָּה שְׂרָצִים יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת.

אֵלּוּ שְׁעוֹרוֹתֶיהֶן. מִטִּמְאִין כְּבָשָׂרָן: וְעוֹר חֲזִיר שֶׁל יֵשׁוּב. מִפְּנֵי שֶׁהוּא רֶךְ וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ: אַף עוֹר חֲזִיר הֶבֶר. דְּסִבֵּר הָאִי נִמִּי רַבִּי. וְאִין הִלְכָה פְּרָבִי יְהוּדָה: חֲטוּטָרֶת שֶׁל גָּמֶל הֶרְפָּה. כָּל זָמָן שֶׁלֹּא טָעַן מִשְׁאוּי: עֵגֶל הֶרֶף. כָּל זָמָן שֶׁהוּא יוֹנֵק: וְעוֹר הַפָּרְסוֹת. כְּשִׁחוֹתְכִין הֶרְגָּלִים, וְהוּא רֶךְ: בֵּית הַבִּשָּׁת. בֵּית הָרָחֹם שֶׁל נִקְבָּה: וְעוֹר שֶׁתַּחַת הָאֵלֶּיָּה. עוֹר הַזָּנָב מִתַּחַת מְקוֹם שְׁאִין שְׁעָר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רֶךְ: הָאֲנָקָה. רִיצ"ו: וְהַלְטָאָה. לוֹיִירֶד"א: חֲמָט. לוֹמַג"ה: הַלְטָאָה כַּחֲלָדָה. עוֹרָה חֲלוּק מִבְּשָׂרָה. וְאִין הִלְכָה פְּרָבִי יְהוּדָה: וְכָלֵן שְׁעֵבְדָן. כָּל אֵלּוּ שְׁאָמְרוּ שֶׁהֵן מִטִּמְאִים כְּבָשָׂר, אִם עֲבָדָן נַעֲשׂוּ עוֹר וְכִבְטְלוּ מִתּוֹרֶת בְּשׁוּר וְטְהוֹרִין: אוֹ שְׁהִלָּךְ בָּהֶן. שְׁשִׁטְחָן כְּדִי לְהִלָּךְ בָּהֶן, שֶׁהוּא קָצַת עֲבוּדָן: חוּץ מִעוֹר הָאָדָם. דְּבֵר תּוֹרָה עוֹר הָאָדָם לְאַחַר שְׁעֵבְדוֹ טְהוֹר, וּמָה טָעַם אָמְרוּ עוֹר הָאָדָם שְׁעֵבְדוֹ טִמְא, גִּזְרָה שְׁמָא יַעֲשֶׂה אָדָם עוֹרוֹת אֲבִיו וְאִמּוֹ שְׁטִיחִין לְמִטָּה לִישָׁב וְלִשְׁכַּב עֲלֵיהֶן: יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת. וְאִין אֶחָד מֵהֶן שִׁיחָה עוֹרוֹ מִטִּמְא כְּבָשָׂרוֹ. וְדִלָּא כְּתִנָּא קָמָא דְּחָשִׁיב אֲרַבְעָה מֵהֶן שְׁעוֹרוֹתֶיהֶן כְּבָשָׂרָן. וְאִין הִלְכָה פְּרָבִי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי:

(ג) הַמִּפְשִׁיט בְּבִהְמָה וּבַחֲיָה, בְּטְהוֹרָה וּבְטִמְאָה, בְּדָקָה וּבִגְסָה, לְשִׁטִּיחַ, כְּרִי אַחֲיוּהָ. וְלַחֲמָת, עַד שִׁיפְשִׁיט אֶת הַחֲזוּת. הַמְרַגֵּל, כָּלּוּ חֲבוּר לְטִמְאָה, לְטִמְאָה וְלְטִמְאָה. עוֹר שֶׁעַל הַצֹּאֵר, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, אִינוּ חֲבוּר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, חֲבוּר, עַד שִׁיפְשִׁיט אֶת כָּלּוּ.

בְּטְהוֹרָה וּבְטִמְאָה. בֵּין שֶׁהִיא טְהוֹרָה שְׁחוּטָה וְהַמִּפְשִׁיט טִמְא, בֵּין שֶׁהִיא נִבְלָה טִמְאָה וְהַמִּפְשִׁיט טְהוֹר, אִם מִפְשִׁיטוֹ לַעֲשׂוֹת מִן הָעוֹר שְׁטִיחַ דִּהִינוּ מִצַּע לְהַצִּיעַ עַל גִּבִּי הַמִּטָּה אוֹ עַל גִּבִּי שְׁלֶחָן, כְּגוֹן שְׁקוֹרֵעַ וְחוֹתֵף הָעוֹר כָּלּוּ לְאַרְכּוֹ מִרֹאשׁ הַבְּהֵמָה וְעַד

זנבה, ומתחיל להפשיט העור, הוי חבור יד להוציא טמאה מן הנבלה אם נוגע אדם טהור בעור, ולהכניס טמאה לבשר אם טהורה היא: עד כדי אחיזה. שהן שני טפחים. וטפי מהכי לא הוי יד להכניס ולהוציא טמאה, ואם הבשר טהור ונגעה טמאה ביותר משני טפחים אלו לא נטמא הבשר, ואם הבשר נבלה ונגע טהור ביותר משני טפחים הללו לא נטמא הטהור: ולחמת. אם לא חתך העור מתחלה לארכו אלא מפשיטו כפול לצרף חמת, מתחיל מצואר והופכו כלפי זנבה: עד שיפשיט את החזה. הוי חבור. והנוגע בעור כנוגע בבשר בין לטמא בין לטמא. מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים: המרגיל. שמתחיל מרגלי הבהמה להפשיט ומפשיטו כפול לצרף חמת: כלו חבור. מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא, לפיכך כלו חבור עד החזה, והנוגע בעור המפשט כנוגע בבשר בין לטמא בין לטמא: עור שעל הצואר. מעצמו נפשט, לפיכך אינו חבור לעשות המפשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה: וחכמים אומרים וכו'. והלכה כחכמים:

(ר) עור שיש עליו כזית בשר, הנוגע בציב היוצא ממנו, ובשערה שכןגדרו, טמא. היו עליו בשני חצאי זיתים, מטמא במשא ולא במגע, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, לא במגע ולא במשא. ומודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן, שהוא טמא. ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור, מפני שהעור מבטלן.

עור שיש עליו כזית בשר. במקום אחד: הנוגע בציב היוצא ממנו. רצועה ותלתול היוצא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקצת. ובאותו ציב ליכא כזית אכל מערה הוא לכזית: ובשערה. שבעור כנגד אותו בשר: טמא. דשערה הוי שומר: מטמא במשא. שהרי נשא כזית נבלה: ולא במגע. דאי אפשר לגע ביחד, ושתי נגיעות אינן מצטרפות: לא במגע ולא במשא. כדמפרש טעמא בסיפא שהעור מבטלן: ומודה רבי עקיבא. דאף על גב דלא הוי כזית מערה במקום אחד, בכהאי גונא כגון שתחב שני חצאי זיתים בקיסם, כלומר עץ דק, והסיטן, שהוא טמא. והלכה כרבי עקיבא:

(ה) קולית המת וקולית המקדשים, הנוגע בהן, בין סתומים בין נקובים, טמא. קולית נבלה וקולית השרץ, הנוגע בהן סתומים, טהורים. נקובים כל שהוא, מטמא במגע. מנין שאף במשא, תלמוד לוומר: הנגע והנשא (ויקרא י"א: ט"ז), את שבא לכלל מגע, בא לכלל משא, לא בא לכלל מגע, לא בא לכלל משא.

קולית. כל עצם שיש בו מוח קרוי קולית. וקולית המת הנוגע בה בין סתומה בין נקובה טמא, דהא עצם פשערה במת מטמא במגע ובמשא, כדכתיב (במדבר יט) או בעצם אדם: וקולית המקדשים. שהפגול והנותר מטמאין הידים. דגזרו בהו רבנן משום חשדי כהנה ועצלי כהנה, וגזרו אף בעצמות ששמשו את הנותר: קולית נבלה. נבלה אין עצמותיה מטמאין, דכתיב בנבלתה, ולא בעצמות. וכן שרץ. הלכך סתומים טהורים אף מלטמא במשא, וכל שכן במגע, דאי אפשר לו לגע במוח שבפנים. ואף על גב דשומר מכניס ומוציא טמאה, הני מלי בדבר שאפשר לגע

בטמאה עצמה ואפלו לא נגע בה אלא בשומר, טמא, אבל היכא דאי אפשר לגע בטמאה עצמה, אין שומר מטמא: נקובים כל שהוא. אפלו כחוט השערה שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא מטמא בכך: מנין שאם במשא. אקולית דנבלה קאי, דשרץ אינו מטמא במשא:

(ו) ביצת השרץ המרקמת, טהורה. נקבה כל שהוא, טמאה. עכבר שחציו בשר וחציו אדמה, הנוגע בבשר, טמא. באדמה, טהור. רבי יהודה אומר, אף הנוגע באדמה שפנגד הבשר, טמא.

ביצת השרץ. יש בשמנה שרצים שמטילים ביצים, כגון הצב והלטאה והחמט: המרקמת. שנוצר בה אפרוח: טהורה. לפי שאי אפשר לגע באפרוח שבפנים: נקבה כל שהוא טמאה. ואף על פי שלא נגע. שהשומר מכניס ומוציא טמאה בדבר שאפשר לגע: עכבר שחציו בשר. יש מין עכבר שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נוצר מן האדמה, פאשפה המשרצת תולעים. ואם עדין לא נשלמה בריאת העכבר אלא מצדו אחד הימני או השמאלי. הנוגע בבשר, טמא. באדמה שפנגדו, טהור: רבי יהודה אומר כו'. ואין הלכה כרבי יהודה:

(ז) האבר והבשר המדלדלים בבהמה, מטמאין טמאת אכלין במקומן, וצריכין הכשר. נשחטה בהמה, הכשרו בדמיה, דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר, לא הכשרו. מתה הבהמה, הבשר צריך הכשר. האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר נבלה, דברי רבי מאיר. ורבי שמעון מטהר.

האבר והבשר המדלדלים בבהמה. נתלש ממנה אבר דהינו בשר וגידים ועצמות, או נתלש ממנה בשר לבדו, ועדין הן מערין בה במקצת. ויש הפרש בין אבר מן החי לבשר מן החי, שהאבר מטמא אדם וכלים כנבלה, והבשר שאינו אבר, טהור מכלום, כדילפינן מקרא דכתיב (ויקרא יא) וכי ימות מן הבהמה, ממקצת בהמה כגון אבר ממנה, וסיפא דקרא הנוגע בנבלתה טמא, ומדכתיב וכי ימות משמע כעין מיתה בעינן שאינה עושה חליפין, לאפוקי בשר שעושה חליפין, שאם יתלש בשר מן הבהמה, בשר אחר עולה תחתיו: מטמאין טמאת אכלין. אם חשב עליהן להאכילן לנכרי, הווי אכל לקבל טמאה ולטמא אחרים. דטמאת עצמן אין בהן עד שיתלשו כלן, אבל מקבלין טמאה מן השרץ ומטמאין בה את אחרים: וצריכים הכשר. לבא במים לאחר שנגדלדלו, ואחר כך מקבלין טמאה לעולם: נשחטה הבהמה. נטהרו מלטמא עוד משום נבלה. ואף על פי שאסורים באכילה משום ובשר בשדה טריפה, ידי נבלה טהרו, דאין שחיטה עושה נפול: הכשרו בדמיה. לקבל טמאה בלא הכשר אחר, כדין בהמה שנשחטה ויצא ממנה דם שהכשר בשורה באותו דם: מתה הבהמה הבשר. שנגדלדל: צריך הכשר. לקבל טמאה מן השרץ אם לא הכשר משנגדלדל. דטמאת נבלה אין בו, דמיתה עושה נפול ונחשב כאלו נפל אותו האבר או אותו הבשר המדלדל ואינו נעשה נבלה עמה במיתה, אלא כאלו פרש מחיים הוא, ובשר הפורש מן החי טהור: האבר מטמא משום אבר מן החי. דמיתה עושה נפול כדפרישנא, ואינו נעשה נבלה עמה, הלכך אינו מטמא משום נבלה. ואיפא בין אבר

מן החי לאבר מן הנבלה, דבשר הפורש מאבר מן החי לא מטמא, שהרי אפלו בשר הפורש מן החי לא מטמא, כל שכן בשר הפורש מאבר מן החי, ואלו בשר הפורש מאבר מן הנבלה מטמא כבשר הפורש מן הנבלה עצמה: ורבי שמעון מטהר. אי אפשר לאוקמי מלתיה דרבי שמעון אהה דסיפא, דממה נפשך, אי מיתה עושה נפול לטמא משום אבר מן החי, ואי אינה עושה נפול לטמא משום אבר מן נבלה. הלכך על כרחך רבי שמעון ארישא קאי, האבר והבשר המדלדלים בבהמה מטמאין טמאת אכלין במקומן, ורבי שמעון מטהר האבר כל זמן שמערה בבעלי חיים שאינו מטמא טמאת אכלין. וטעמא דרבי שמעון, דאמר קרא (ויקרא יא) מכל האכל אשר יאכל, אכל שאנה יכול להאכילו לנכרי בהתר קרוי אכל ומטמא טמאת אכלים, לאפוקי האבר והבשר המדלדלים שאסורים לנכרי משום אבר מן החי ומשום בשר מן החי, שאינן קרויין אכל ואין מטמאין טמאת אכלים. והלכה כרבי מאיר בשתייהן:

(ח) האבר והבשר המדלדלין באדם, טהורין. מת האדם, הבשר טהור. האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת, דברי רבי מאיר. ורבי שמעון מטהר.

המדלדלים באדם טהורים. דאדם כי ימות כתיב (במדבר יט): מת האדם הבשר טהור. דמיתה עושה נפול ובשר שפרש מן האדם החי טהור: האבר מטמא משום אבר מן החי. ודין האבר שפרש מן האדם החי שהוא מטמא, כל זמן שהוא אבר שלם מטמא במגע ובמשא ובאהל. אבל כזית בשר שפרש ממנו, או עצם כשערה שפרש ממנו, טהור. ואבר שפרש מן המת ונזר ופרש מאותו אבר כזית בשר או עצם כשערה, טמא: ורבי שמעון מטהר. באבר מן המת נמי כמו באבר מן החי. דסבר כשם שאבר מן החי בשר הפורש ממנו או עצם כשערה הפורש ממנו טהור, הכי נמי באבר מן המת. ואין הלכה כרבי שמעון:

השיעור השבועי - פרשת לך-לך

יפיה של שרה מעין גנים - 'נקודה הסיידית' לפרשת לך-לך

ירידת הצדיק לעולמות התחתונים

בראשית פרשתנו, מיד אחרי שמגיעים אברהם ואבינו ושרה אמנו לארץ ישראל, הם נאלצים לרדת למצרים בשל הרעב הכבד. ירידת אברהם למצרים ועליתו ממנה היא "מעשה אבות סימן לבנים"^א, והיא ההכנה הראשונה לכך שעם ישראל יוכל לרדת למצרים ולעלות משם - ולא להטמע חלילה בשער ה-נ של טומאת מצרים (ההכנה השנייה היא ירידת יוסף, היורד ונשאר שם עם ישראל עד יציאת מצרים)^ב. ירידה זו היא הדוגמה הראשונה והמובהקת ביותר בתורה של "ירידת הצדיק" - נושא הנידון רבות בספרי החסידות - "ירידה צורך עליה" על מנת להעלות ניצוצות שנפלו מטה מטה, עד ל"ערות הארץ"^ג.

עם הירידה למצרים מסופר - "ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" - ומפרש רש"י שלשה פירושים:

מדרש אגדה: עד עכשיו לא הכיר בה מתוך צניעות שבשניהם, ועכשיו הכיר בה על ידי מעשה.

[ושתי דעות מהו אותו מעשה: יש אומרים שכאשר עברו בנהר נתגלה שוקה של שרה, ואז ראה אברהם את יפיה, ובמדרש^ד מסופר כי כאשר עמדו על היאור ראה אברהם "בבואה של שרה" כחמה זורחת - ו"מכאן אמרו כל הנשים בפני שרה כקוף בפני אדם" - ועל ידי כך הכיר בה].

דבר אחר: מנהג העולם שעל ידי טורח הדרך אדם מתבזה, וזאת עמדה ביופיה.

ופשוטו של מקרא: הנה נא הגיעה השעה שיש לדאוג על יפיה, ידעתי זה ימים רבים כי יפת מראה את, ועכשיו אנו באים בין אנשים שחורים ומכוערים, אחיהם של כושים, ולא הורגלו באשה יפה. ודומה לו "הנה נא אדני סורו נא".

והיה פעמים יחידה - ועוד, כנודע), לרמז כי בעת שרואה אברהם בבואה זו של שרה ("בעתה", מפיק ב-ה - בעת שלה) - בהשגחה פרטית - זהו הסימן כי באה עת הגאולה ומעתה יחישנה ה', ודוק.

^א רמב"ן לך יב, ו (ובכ"ד). ראה תנחומא לך לך ט.

^ב ראה גם בראשית רבה מ, ו (וברמב"ן לבראשית יב, י).

^ג בראשית מב, ט; יב.

^ד תנחומא לך לך ה.

^ה ורמז: "בבואה של שרה" עולה "בעתה אחישנה" (העולה "זה הדבר אשר צוה הוי"'),

שלושת הפירושים ברש"י מכוונים כנגד עולמות בי"ע - ולכן הם מדורגים, באופן יוצא דופן, מה"מדרש אגדה" (סוד הדרוש שבתורה, שכנגד עולם הבריאה) עד ל"פשוטו של מקרא" (המתאר תמיד את הפשט בעולם העשיה) - וכך הם עצמם ממחישים את ירידת אברהם (שהוא "נשמה דאצילות") לעולמות התחתונים. ונפרט:

עולם הבריאה - עלמא דאתכסיא

הפירוש הראשון, המדגיש את ה"צניעות שבשניהם", הוא בסוד עולם הבריאה, שהוא (יחסית לעולמות שתחתיו) "עלמא דאתכסיא", עולם של כיסוי והצנעה. כך כתוב "[יוצר אור] ובורא חשך" - עולם הבריאה הוא עולם החשך העליון, החשך דקדושה, המצניע ומכסה את כל אשר בו.

אמנם, בעוד שבעולם האצילות קיימת צניעות עצמית (ועל כן הוא ה"עלמא דאתכסיא" האמיתי, ולא רק באופן יחסי), משום שהכל שם ב"כטול במציאות" גמור - ומה שאין לו מציאות, ודאי שאיננו יכול להתגלות ולהתבלט לעין - הרי שבעולם הבריאה קיימת כבר "אפשרויות המציאות", שם כל מה שנעלם אפשר לו להתגלות, וכך "על ידי מעשה" מתגלה שרה מהעלמה שבעולם הבריאה¹.

עולם היצירה - יפי קים במין

הפירוש השני, לפיו החידוש הוא בכך שיפיה של שרה משתמר על אף תלאות הדרך, שייך לעולם היצירה. "מנהג העולם שעל ידי טורח הדרך אדם מתבזה" הוא על דרך המובא ברש"י על תחילת הפרשה שה' הוצרך לברך את אברהם עם שהוא מצוה אותו "לך לך" משום ש"הדרך ממעטת שלשה דברים". אמנם, בעוד שאברהם עצמו נזקק לברכה אלקית מיוחדת - שתשמור עליו מפני מיעוט הדרך ותהפוך את הטבע הרגיל - אצל שרה הדבר מתחולל באופן טבעי (ועד שנראה כי בעיני אברהם כאן זהו המבחן האמיתי ליפי - "הנה נא [עכשו] ידעתי כי אשה יפת מראה את", משום שיפך איננו דוהה גם בתלאות הדרך, ואילו עד כה - במקום ישוב, בהשקט ובטח - לא היה בטחון כי את "אשה יפת מראה" באופן עצמי, ביפי אמיתי המתקיים לעד).

טבע זה שייך ליפי כפי שהוא בעולם היצירה - בעולם העשיה עוסקים ב"אישים" (פרטים בודדים) ואילו בעולם היצירה עוסקים ב"מינים" (סוגים, כללים גדולים),

¹ ומכאן גם התירוץ הפנימי והאמיתי ביותר לשאלה עמה מתמודדים רבים ממפרשי רש"י והמדרש בנוגע לפירוש כי קודם לכן לא הכיר אברהם ביפיה של שרה - כיצד עבר אברהם אבינו, אשר קיים את כל התורה כולה, על הוראת חז"ל ש"אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, ורחמנא אמר 'ואהבת לרעך כמוך'" (קידושין מא, א). המפרשים מסבירים כי קודם לכן בדק אברהם רק כי אין בשרה מום, אך לא הסתכל ביפיה, או

שקודם הביט רק בפניה ואילו כעת נתגלה שוקה (המעורר את היצר) וכיו"ב. אמנם, אליבא דאמת אין כלל קושיא, כי דין זה אמור רק במי אשר עלול להתקיים בו "שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו", מה שאין כן בנשמה דאצילות, שהדברים הללו אינם תופסים אצלה מקום כלל - ומה שנסתר לפני הנישואין, אין מציאות שיתגלה אחריהם (שלא כבעולם הבריאה, כאמור בפנים) - וכנודע מצדיקים רבים בזה. וראה עוד לקמן הערה יא.

ובעוד האִישִׁים הוּוּיִם ונפסדים (באשר "סוף אדם למות", וכך בנוגע לכל פרט במציאות), הרי שלכללים של עולם היצירה יש "קיום [נצחי] במין". היפי הפרטי, האישי, מועם בתלאות הדרך - הפרט מתבזה, ויפיו סר מעליו - אך את תכונת היפי לשעצמה, את ה"מין" של "אשה יפת מראה" (ועצם הסיווג והמיון של כל אשה הוא השתייכותה ל'מין היפה'), כמושג המופשט מלשרות על פרט מסוים, הדרך (שהיא ממקרי האִישִׁים) איננה יכולה למעט. יפי עצמי וכללי זה קיים תמיד, וכעת מתברר לאברהם כי זהו יפיה של שרה.

עולם העשיה - ירידה לבין הקליפות

הפירוש השלישי, לפיו אין חידוש בעצם ראית היפי (שהרי "ידעתי זה ימים רבים כי יפת מראה את"), אלא רק "הנה נא הגיעה השעה שיש לדאוג על יפך", שייך לעולם העשיה. בעולם העשיה יש "חרון אף" - בסוד הפסוק "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"¹, כנודע - שהרי "רובו רע" ו"הרשעים גוברים בו"², וכאשר יורדים לעולם כזה של "אנשים שחורים ומכוערים" יש מקום לחששות מעשיים מפני חמדתם ומפני תקיפותם להרוג עבודה (וכתב האבן-עזרא כי השחרות במצרים היא בגלל שינוי האויר, ויש לומר כי חמימות האויר המשחירה גורמת גם לחמימות ותוקף של תאוה וכעס באנשים השחורים והמכוערים שבמצרים).

עולם האצילות - ידיעה קבועה ונצחית

הצד השווה בשלושת פירושי של רש"י הוא ההתייחסות למלה "נא" - היתרה בפסוק - ופירושה במוכן של "עכשיו"³ (וכתרגום אונקלוס: "כען", וכפירוש ראב"ע: "ומלת

¹ ישעיה מג, ז.

² תניא פ"ו ופכ"ד.

³ ובדרך מליצה: לפי זה שרש המלה 'נאו' באנגלית הוא במלה "נא" בלשון הקדש (ואם מתבוננים ב'חן' של הביטוי "הנה נא", כאשר קוראים אותו משני הצדדים - "הנה נא הנה" - עולה הכל ג פעמים נאו).

יש לשים לב כי אונקלוס תרגם כך גם על המלה "נא" בהמשך - "אמרי נא אחתי את" - אך אין הדבר מוכרח, ושם ניתן לפרש זאת גם במשמעות הבקשה שיש במלה נא (וכתרגום יונתן שם: "בבעו"), ועל דרך הפסוק אותו מביא רש"י - "הנה נא אדני סורו נא" - בו נראה כי ה"נא" הראשון הוא במשמעות של כעת והשני במשמעות של בקשה (וברבינו בחיי פירש כי גם ה"נא" הראשון בפסוקנו הוא "לשון פיוסין").

יש לומר כי ראוי שבכל בקשה יחברו יחד שתי המשמעויות, ועל כן אנו כופלים בהלל את הבקשות "אנא הוי' הושיעה נא" ו"אנא הוי' הצליחה נא" - אנו מבקשים שהתשועה תבוא מיד. ורמז בכך: ב פעמים נא עולה אמונה, ללמד

כי על אף ש"המאמין לא יחיש" (ו"אם יתמהמה חכה לו, בא יבא לא יאחר"), בכל זאת חפץ הוא שאמונתו תתקיים מיד - "אני מאמין... ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא". ואכן, גם היכן שתרגם אונקלוס את "נא" כבקשה, כפי שהוא בפסוק "הנה נא אדני סורו נא", הוא מתרגם זאת "בבעו כען" - בקשה מידית - וכן ברוב המקומות שתרגם "נא" כבקשה (ורק בבראשית לג, י ובבמדבר יב, יג תרגם "בבעו" לבד, אלא ששם מופיעה בסמיכות ממש המלה "נא" במשמעות של "כען": "אל נא אם נא מצאתי חן", המתורגם "בבעו אם כען אשכחית רחמין", ו"אל נא רפא נא לה", המתורגם "אלהא בבעו אסי כען יתה"). ובדרך רמז: ראשי התיבות של "בבעו כען" הם כן - בסוד "ואני אבטח בך" (בבטחון בקיום הבקשה במציאות באופן מדי, בטוב הנראה והנגלה) - ושתי התיבות ביחד עולות י פעמים בך. אם כן, היחס בין ראשי התיבות לשאר המלים הוא בסוד אט דפרצוף אטב"ח (אותיות "אבטח בך") - סוד כתר מלכות בכתבי האריז"ל

נא' כמו 'עתה'"). פירוש זה מתאים לשלשת העולמות התחתונים, שהם עולמות נבראים ומחודשים. בעולמות אלו "אלקות בהתחדשות", כפי שיפיה של שרה נתפס כאן כחידוש ותגלית בעיני אברהם (או בעיני המציאות הסובבת, כפירוש השלישי).

אמנם, הרמב"ן והרד"ק לא פירשו כך את המלה "נא" בפסוק (ולשיטתם "אין צורך לכל הדברים האלה, שאין מלת 'נא' מורה על דבר שיתחדש בעת ההיא בלבד, אבל על כל דבר הווה ועומד יאמרו כן, כי הוא רומז על הענין לומר שהוא עתה ככה... מאז ועד עתה"), וממילא נתפרש להם הפסוק כי אברהם אומר כי מאז ומעולם ידע על יפיה. פירוש זה, בו היפי הוא בפשיטות - ולא בהתחדשות - שייך לעולם האצילות, בו "אלקות בפשיטות". וכן, בעוד בפירושי רש"י מדובר בחידוש של מאורע - בהשתלשלות ענינים בגדר של "עצם והתפשטות", כפי שהוא בעולמות התחתונים - הרי שלפירוש זה מדובר בגילוי ההעלם של מה שהיה ידוע עד כה, כפי שהוא בעולם האצילות שכל כולו איננו אלא גילוי ההעלם^א.

והנה, כאן מתגלה תופעה ידועה: מעבר למובן הפירוד וההפסק בין העולמות העליונים לעולם העשיה שיש בביטוי "אף עשיתיו" ("אף" הפסיק הענין") - פירוד המלמד גם על חרון האף בעולם העשיה, כנ"ל - למדו בחסידות כי ב"אף" יש גם מובן של ריבוי, והוא בא לרבות את גילוי האצילות המאיר דווקא בעולם העשיה^ב (ו"אף" רומז כי אצילות פה, כפתגם המגיד ממעזריטש "אצילות איז אויך דא"). וכך, הפירוש של עולם האצילות - כי ב"הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" הביע אברהם את הכרתו הקבועה ביפיה של שרה^ג - יכול להתאים רק לפירושו השלישי של רש"י, כי אכן אברהם ידע תמיד על יפיה של שרה, ובכך לא התחדש מאומה

— המשכה מהכתר אל המלכות דרך כב אותיות התורה, וד"ל.

^א ולכאורה יש מקום להקשות — בהערה ו נתבאר כי אצל נשמה דאצילות כאברהם אין כלל צורך בראית אשתו בטרם נישואיו, ויפיה (או אי-יפיה) של שרה איננו תופס אצלו מקום, ואילו כאן מפורש כי עולם האצילות היינו גילוי יפיה של שרה בקביעות ובפשיטות. אכן, מכאן מובן כי טעות גמורה היא לחשוב שאצל נשמה דאצילות אין כל זיקה לאשתו, וחוסר ההכרה וההתפעלות מיפיה טרם הנישואין ולאחריהם נובע מחוסר אכפתיות. ההיפך הוא הנכון! אברהם כל כך קשור לשרה, ויפיה החיצוני והפנימי הוא עובדה פשוטה ומוחלטת אצלו, עד שאין בכך מצדו כל התפעלות והתחדשות — כמו שאין האדם מתפעל מעצמו. יתר על כן, מפורש בזהר כי כל כחו של אברהם לרדת למצרים ולעלות ממנה הוא דווקא בזכות שרה אשתו ומכחה. על כן חושש אברהם לעצמו מפגיעת מצרים, אך איננו חושש כלל שמא תפגע שרה, כי הוא יודע שהיא נשארת אחוזה בשרשה העליון ואיננה נפגעת מהירידה בעולמות. בזכות

התקשרותו העצמית של אברהם לשרה, והאחיזה המוחלטת שלו ביפיה ושלמותה, הוא מסוגל — גם כאשר הוא יורד בעולמות, ונופל ממדרגתו כ"נשמה דאצילות" (שאזי הוא מתפעל מיפיה וכו', כפי שנתבאר בפירושים השייכים לעולמות ב"ע) — לעלות חזרה אל מקומו שבאצילות, ואף להעלות את הניצוצות הקדושים מן העולמות התחתונים, כדלקמן בפנים.

^ב וראה תניא אגה"ק כ.

^ג וראוי להביא את דברי הפנים יפות, כי עיקר ידיעת אברהם על יפי שרה היתה קלא מן העבר — לפני שהתחתנו (כאשר הסתכל בה, לבל יעבור על מאמר חז"ל שאסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה, וראה לעיל הערה ו) — משום שידעו אז היא אובייקטיבית, מה שאין לאחר הנישואין שוב אין לו ידיעה אמיתית וברורה, אלא רק ידיעה סובייקטיבית, שהרי "חן אשה על בעלה" (סוטה מז, א). המשכיות ידיעתו של אברהם כי אין הוא משוחד ומוטעה בראותו את יפיה של שרה באה רק מכח ה"רשימו" של הידיעה שלפני הנישואין.

(וה"נא" במשמעות של "עכשיו", על פי רש"י בפירוש זה, היינו רק חידוש מדאיג ברקע ליפי זה).

יחוד יראה-נורא

והנה, מורנו הבעל שם טוב^י מייסד על המילה "נא", המיותרת לכאורה בפסוק, את לימוד העלאת הניצוצות על ידי אברהם אבינו, כאשר הוא יורד - ירידה צורך עליה והעלאה - לתוך העולמות התחתונים. הוא כותב כי עצם העובדה שלצדיק באה מחשבה זרה - מחשבת זנות, או עבודה זרה - שאיננה שייכת לו כלל וכלל מעידה לצדיק על סכנה מתקרבת, על נפילה אל בין הקליפות המאיימות לבלעו. וכך, כאשר פתאום ידע אברהם כי אשתו יפת מראה - והתעורר בכך במחשבת יצר הרע^ט (אשר וודאי כי אין מקורה בו עצמו או בשרה אשתו הצדקת, כפי שיתכן באנשים אחרים) - חש בסכנה הנשקפת לו מן הקליפות שבמצרים: "והרגו אתי ואתך יחיו" (ובכך מקשרים דברי מורנו הבעש"ט את הפירוש הראשון והשלישי של רש"י - הכרת יפיה של שרה היא ההתראה עבור אברהם שהוא נופל אל בין הקליפות, וכי סכנתן מאיימת עליו; ראשית הנפילה לעולם הבריאה כבר מסמנת לאברהם את סופה ונחשבת עבורו כנפילה לשפל המדרגה). הדרך לקדם את פני הסכנה היא לזהות את הניצוץ הטמון במחשבה הזרה^{טז} ולהעלותה לשרשה, ובכך להמתיק את הדין.

לעבודה זו רומזת המלה "נא": ה-נ רומזת לירידת (ניצוץ) השכינה מטה מטה נ מדרגות משרשה (כשקיעה בשער ה-נ של הטומאה - אשר במצרים נדרש ה' להציל את ישראל קודם לה, כשהיו ישראל ב-מט שערי טומאה, כי לפני מתן תורה לא היו מסוגלים לעלות חזרה מעומק זה של הקליפה - אך לאחר מתן תורה גם מי ששקע בשער ה-נ יכול לעלות ממנו, וכך נראה כאן כי אברהם מסוגל להעלות גם את הניצוצות שנפלו נ מדרגות ממקור חיותם, כאשר עבורו אף הרהור דק מן הדק על יפיה של אשתו כבר נחשב כנפילת הניצוץ עד לדיוטא התחתונה ביותר), וה-א רומזת

^{טז} וכמה מדרגות בניצוץ האמור: ניתן לזהות ביפי החיצוני עצמו - ממנו מתעוררת המחשבה - את הניצוץ הקדוש, וכאן לזהות ביפיה החיצוני של שרה את השרש העליון של יפי זה (בהיפוך מירידת היפי בעולמות, שנתבאר לעיל, ניתן להעלות את היפי הנראה בעולם העשיה מעלה מעלה - עד עולם האצילות). עוד ניתן לזהות את הניצוץ הטמון בתוך החמדה אל היפי הזה - ובפרט ניתן לומר כי העובדה שדווקא אנשים שחורים ומכוערים נמשכים ליפי נשגב (ואף יפי רוחני-אלקי כשל שרה אמנו) מעידה על הניצוץ הטמון בתוכם, בתוך הקליפות ממש, היוצר בהם זיקה לקדושה.

^י בכל הבא לקמן ראה בעש"ט עה"ת - ומפרשי על הפסוק.

^{טז} וכפי דיוקן של המהר"ל בגור אריה על רש"י (בפסוקנו) כי אף שהכיר אברהם עוד קודם ביפיה של שרה, החידוש הוא ב"ידעתי" - שהיינו ידיעה שיש בה התעוררות היצר, ולא ידיעה שכלית גרידא (ויש לומר כי הוא מכון לומר כי כל ידיעה היא משרש עץ הדעת טוב ורע). כך, עיקר חטאות נעורים באים רק לאחר גיל בר המצוה - לאחר שהנער מקבל דעת - ואזי "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו" (קודם לכן היה בנער רק יצר הרע, ובגיל מצוות בא והצטרף יצר הטוב, אלא שאז דווקא - כאשר זוכה הנער ל"דעת טוב ורע" - גם היצר הרע 'קופץ מדרגה' לדעת בידעה מוחשית ומעוררת את הרע).

למקור החיות, "אלופו של עולם". המלה נא רומזת להעלאת הניצוץ שנפל נ מדרגות עד לשרשו ומקורו ב-א הראשונה, במדרגה העליונה.

דרך העלאת הניצוצות, כפי שמלמד מורנו הבעל שם טוב, היא בסוד יחוד יראה-נורא: ראשית על האדם הנתקל במציאות נמוכה לדעת כי ניצוץ השכינה טמון בה, ולהחרד חרדה גדולה על כך שניצוץ השכינה נפל למקום הטינופת (כאשר חרדה זו מלווה גם בהכנעה עמוקה, מתוך החשש שמא ואולי האדם עצמו הוא שהפיל את השכינה למקומה התחתון הזה, ובמחשבתו הזרה הוא שמכניס את ראש המלך לבית כסא מלא צואה - בעל כרחו כ"מלך אסור ברהטים" - ואף כאשר אמורים הדברים בצדיק, העוסק בהעלאת ניצוצות, הרי כל נפילת השכינה היא בסוד "שבע יפול צדיק [נפילת שבע המדות, לשבעה סוגי מחשבות ותאות זרות]", ועל כן גם הצדיק יכול להאשים עצמו בנפילה זו). ההכנעה והיראה יוצרים הבדלה בין הניצוץ הקדוש והנורא לסביבתו - "יתפרדו כל פועלי און" - ומשחררים אותו לעלות חזרה למקומו העליון. וכאשר עולה הניצוץ ומשתחרר מסביבתו נוצר יחוד (בין ה"יראה" האנושית, של העובד, לבין גילוי ה"נורא" העליון, השמימי, שהיה טמון ב"מקום הזה" והפך אותו ל"בית אלהים" ו"שער השמים") - והמתקה גמורה מתחוללת בכל המציאות שהיתה עד כה נפולה, קשה ומאיימת.

זו עבודתו של אברהם באמרו "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" - מתוך הידיעה השלילית אודות יפיה של שרה, שהיא בגדר מחשבה זרה, חודרת דעתו האיתנה של אברהם להתייחד (וכח היחוד הוא פנימיות הדעת) עם ניצוץ השכינה השבוי כאן, להעלות את השכינה להתייחד עם מקורה העליון, ולזכות להופעת היחוד העליון הממתיק את המציאות. כך מבואר כי יחוד יראה-נורא רמוז בשם אהוה במילוי המילוי - אלף למד פא הי יוד ואו אלף ואו הי יוד - השם הקדוש השייך לספירת הדעת (והוא שם הטוב, השייך למורנו הבעל שם טוב). העלאת הניצוצות עצמה מתחילה מן הכח לעלות מדעת תחתון - שיש בה גם מובן של דעת שלילית ויצרית - לדעת עליון. כך מעלה אברהם את ידיעתו מידיעה סוערת של איש את אשתו, השייכת לדעת תחתון, לידיעה הטבעית והשקטה של אח את אחותו, שבסוד דעת עליון - וזהו עומק בקשתו "אמרי נא אחתי את" - וכאשר מתעלה הדעת, ניתן להעלות את הניצוצות הקדושים ולייחד את השכינה עם שרשה ומקורה, "אלופו של עולם".

לוח הילולא דצדיקיא לשבוע פרשת לך-לך

יום ראשון ז' חשוון

רבי מאיר שפירא, מייסד הדף היומי וראש ישיבת חכמי לובלין (ה'תרצ"ד)

רבי אהרן ב"ר אשר מקרלין (ה'תרכ"ג)

יום שני, ח' חשוון

רבי נחום ב"ר צבי מהורודנא, תלמיד הבעש"ט ומגדולי החסידות (ה'תקכ"ו)

יום שלישי, ט' חשוון

רבי אשר ב"ר יחיאל (הרא"ש), מגדולי פוסקי אשכנז וספרד (ה'פ"ח)

רבי שמעון יהודה הכהן שקופ, ראש ישיבת גרודנא ובעל שערי יושר (ה'ת"ש)

רבי דוד ב"ר אהרן לניאדו, מחכמי ורבני ארם צובא ובירושלים (ה'תש"ל)

רבי יצחק ב"ר שמואל שמעלקיס, הגאון מלבוב ומחבר ספר 'בית יצחק' (ה'תרס"ו)

יום רביעי, י' חשוון

גד בן יעקב אבינו (ב'תשל"ח)

רבי שמואל ב"ר אברהם אבא מסלונים (ה'תרע"ז)

רבי דב בעריש וידנפלד, הגאון מטשעבין, ראש ישיבת כוכב יעקב (ה'תשכ"ו)

יום חמישי, י"א חשוון

רחל אמנו ע"ה (ב'ר"ז)

בנימין בן יעקב אבינו

רבי מנחם נחום טברסקי מושרנאביל, בעל המאור עיניים (ה'תקנ"ח)

רבי אברהם ב"ר שמואל וינברג, בעל ה'יסוד העבודה' מסלונים (ה'תרמ"ד)

רבי נתן צבי ב"ר אליהו פינקל, ראש ישיבת מיר בירושלים (ה'תשע"ב)

יום ששי י"ב חשוון

רבי נחום ב"ר יצחק משאדיק, מצדיקי ומקובלי ירושלים (ה'תרכ"ו)

רבי זאב וולף קיציס ממז'יבוז', מתלמידי הבעל שם טוב (ה'תקמ"ט)

רבי בן ציון ב"ר אליהו חזן, מ מייסדי וראשי ישיבת פורת יוסף (ה'תשי"ב)

רבי יהודה צדקה, ראש ישיבת פורת יוסף (ה'תשנ"ב)

רבי זאב וולף ב"ר שמואל מטשערני-אוסטראה, מגדולי תלמידי המגיד ממזריטש

(ה'תקפ"ג)

שבת קדש, י"ג חשוון, שבת לך-לך

רבי ברוך מקוסוב, מתלמידי המגיד ממזריטש ובעל יסוד האמונה ועמוד העבודה

(ה'תקמ"ב)

הסיפור החסידי // רבי מנחם נחום מטשרנאביל - י"א חשוון

לסמוך על מושכל ראשון

רבי מנחם נחום מטשרנאביל נולד בשנת ת"ץ לאביו רבי צבי, ועל פי מסורת המקובלת בחב"ד, היה רבי נחום נכדו של רבי אדם בעל-שם. נודע על שם ספרו 'מאור עינים', אחד מספרי היסוד של תנועת החסידות, ומייסד שושלת חסידות טשערנאביל. היה זקן תלמיד המגיד ממעזריטש ועוד הסתופף בצל הבעל שם טוב. רבי נחום נהג כ'מגיד' והסתובב בין העיירות לעורר את העם בדרשות מוסר וחסידות. אחר פטירת המגיד ממעזריטש, התקבצו סביבו חסידים ואנשי מעשה והוא נהג באדמו"רות. חצרו התקבעה, לאחר נדודים, בטשערנאביל שבוהלין (היום אוקראינה). רבים מצדיקי דורו היו נוסעים אליו כחסידים. רבי נחום נפטר בי"א מרחשון תקנ"ח ומנוחתו כבוד בטשערנאביל.

רבי מנחם נחום זצוק"ל זי"ע מטשרנאביל הי' עני גדול, ובכל עת היה דחוק בפרנסתו. פעם בא חסיד, והביא לו דורון שלש מאות רובל בשטרות — שהם מאה רובל כסף. בני ביתו של כ"ק הרה"צ, והמקורב — הוא הגבאי ראשון המשמש בקודש — נהנו במאד, כי סוף סוף יצאו מן החובות העצומים בעד לחם, בשר, דגים ועוד מצרכי בית המוכרחים ביותר.

אחרי אשר יצא החסיד שהביא השלושה מאות רובל, נכנסו כמה עשירות חסידים, והפסיקו לתפילת מנחה וערבית. אחר תפילת ערבית סגר רבי מנחם נחום את חדרו על משך זמן והי' עסוק בינו לבין עצמו. אחר כך פתח דלת חדרו וצווה להכניס את אחד החסידים אשר כבר היה אצלו, ואחריו קיבל חסידים עד שעה מאוחרת בלילה.

בלילה בא הגבאי הראשון, המכלכל בית כ"ק הרה"צ, לבקש מאת כ"ק הרה"צ שייתן לו על כלכלת ההוצאה הדרושה. וביודעו מהסך שלש מאות רובל היה בטוח כי יוכל לשלם חלק החובות, וכבר הייתה אצלו רשימה מפורטה כמה ייתן לכל בעל חוב.

כ"ק הרה"צ פתח את תיבת השולחן אשר בה היה מניח כספי המעמדות שהביאו, וירא המקורב כי מונחים שם כמה מטבעות כסף והרבה מטבעות נחושת, ואת השטרות לא ראה, ויתמה על זה.

כ"ק הרה"צ אמר לו לקחת כל מטבעות הכסף והנחושת, וגם נמצאו ביניהם שלשה דגרי זהב — רענדלעך — וימנם הגבאי. ויעל מספר כל המטבעות עם דגרי הזהב

קרוב למאה רובל בשטרות. וישאר המקורב עומד על מקומו באין אומר ודברים כי לשאול על אודות הסך שלש מאות רובל לא רצה, ולא ידע מה לעשות, והדבר אשר לא יוכל לשלם גם חלק החובות נגע ללבו.

כ"ק הרה"צ ראה כי פני המקורב עגומים במאד ויאמר לו, מדוע פניך כה עצובים? הלא תודה לא-ל הנותן לחם לכל בשר, שלח בחסדו הטוב חסד חנם והרבה מבני ישראל יחיו ממקומות שונים, עמלו וטרחו ויביאו לנו סכום כזה! המקורב, אם שהיה איש הראוי להיות מקורבו של כ"ק הרה"צ, אבל בכל זה לא יוכל להתאפק, כי דבר החובות והדוחק הגדול אשר שרר בבית כ"ק הרה"צ נגע ללבו במאד מאד, וכמו מעצמם נתקו דברים, היוצאים מלב כואב: ואיה איפוא השלש מאות רובלים שהביא חסיד פלוני, אשר בצירוף סכום זה היה אפשר לשלם חלק מהחובות המגיעים? אמת הדבר — אומר כ"ק הרה"צ — הובא לי שלש מאות רובלים, וברגע הראשון שמסרם ברשותי היה לי לפלא מדוע מגיע לי סכום גדול כזה, ואחרי כן נהניתי כי מצאתי חן בעיני ה' יתברך לתת לי ולבני ביתי מזונותי בהרחבה גדולה ובדרך כבוד גדול כזה, אבל וכאשר התבוננתי בזה כי השי"ת נתן לי השפעה גשמית הייתי בצער גדול פן הוא חלף איזה שפע רוחני.

בין החסידים אשר היו אצלי היה אחד אשר גילה לפני מצוקת לבבו, איך כי זה כשנה אשר לא שילם שכר לימוד הבנים, והמלמד הוא עני מדוכא, אבל ירא שמים גדול, ומחזיק את בניו בתקוה כי ישלם לו, ומגיע מאיתו שכירת הרחיים ובית המלון בעד שמונה חדשים, ואם לא ישלם יגרשהו אדון האחווה, ועל כולם עשה שידוך עבור בתו הבכירה וצריך להכניסה לחופה ואין לו במה.

כאשר שמעתי את כל אלה, עלה בדעתי כי אפשר הדבר אשר זיכני השי"ת להיות גבאי צדקה, כי אותו סכום הגדול אשר הובא לי הוא בשביל שאזכה במצות גדולות כאלו: תלמוד תורה, הצלת משפחה והכנסת כלה, ואשאל את החסיד כמה עולה חובותיו וצרכי הכנסת כלה, וארא כי הסכום מכוון הוא.

כשעלה בדעתי לתת את הסך שלש מאות לחסיד הנזכר, עלה ברעיוני האם צריכים לתת סכום גדול כזה לאיש אחד, הלא בסכום כזה אפשר להחיות לכל הפחות שש משפחות שיהיה להם פרנסה. באתי במבוכה ולא ידעתי מה לעשות כי שתי הדעות, זו האומרת לתת לחסיד הנזכר, וזו האומרת לחלקם לכמה משפחות, שתיהן צודקות וישרות, ולא היה לי הכרע בדבר, ואסגור את חדרי להתבונן איך להכריע.

בהתבונני הכרתי כי שתי הדעות הנזכרות באים משני השופטים: האומר אשר סכום זה צריכים לחלקו לכמה משפחות אינו היצר-הטוב, כי אם היה דעתו של היצ"ט היה צריך לחוות דעתו תיכף כאשר הובא לי הסכום לאמר:

נחום הובא לך שלש מאות רוביל, קח את הכסף וחלקהו לששה חלקים. חמשה חלקים תחלק לנצרכים, וחלק אחד תקח לך; הוא לא אמר לי כן, אלא כאשר זכני השי"ת לשמוע קול היצר-טוב לעשות כראוי, בא הוא [היצר-הרע] באומנות חכמתו לרמות אותי. ואקיים עצת היצר הטוב, ואקרא לחסיד ואתן לו את השלש מאות רוביל.

(אגרות קודש הריי"ץ ח"ד, עמ' קל"ה)

כמו צדיקים רבים אחרים, סומך רבי נחום על מחשבתו הראשונה והנועזת יותר מעל המחשבה השניה, השקולה והנבונה יותר לכאורה. מהיכן מגיע הכח הזה? בספר הייחס של שושלת רוז'ין, שרבי נחום הוא מאבותיה, מופיעות גם הנהגות ואמרות מתורתו השופכות אור על הנקודה הזו:

לפי העולה מתורותיו, טהרת המחשבה הייתה מרכזית מאוד אצל רבי נחום. הוא נהג לומר בשם הבעל שם טוב (אצלו היה פעמיים, בעוד שאת עיקר תורתו קיבל מהמגיד ממעזריטש): אשרי אדם, לא יחשוב ה' - לו עוון. אשרי האדם שרגע קצר של חוסר מחשבה על ה' נחשב לו כבר לחטא. אך עם זאת, לא מדובר כאן בדבקות של כיווץ ושל חרדה. במקום אחר בספר מדגיש רבי נחום: תטהר רעיונותיך ומחשבותיך מלחשוב מחשבות רבות, כי אם מחשבה אחת: לעבוד הבורא בשמחה. כי מחשבה אותיות בשמחה.

זהו סודו של רבי נחום. צדיק שעיקר עבודתו במחשבה, ושמח במחשבתו, ממילא מחשבתו הראשונה באה מצד הקדושה. אך החשבונות הרבים שהוא עלול להסתבך בהם, הם בבחינת הנאמר במח הבינה: "מינה דינין מתעריין". דינין הם ביקורת, על הזולת וגם על עצמך: מה פתאום לתת ליהודי הזה את כל הכסף? השכל נוטה לעורר דינים, שאצל אנשים כערכנו הם הכרחיים כדי לעצור את שטף המחשבות הלא מתוקן. עבודת הצדיק היא לדחותם, ולהטות את הכף אל צד החסד.

אחדות התורה

מה מאחד אותנו? הדבק שמחבר אותנו צריך להיות התורה. זהו החבור האמתי. ממלץ מאוד - לפני כשנה התחלנו ללמוד כל יום פרק תנ"ך. אם כלם לומדים את פרק התנ"ך הזה, כמה שזה כאלו חיצוני - זה בהחלט מחבר. חוץ מהחת"ת של הרבי הקודם, הרבי הוסיף גם רמב"ם, וזהו החבור בין החסידים, הלמוד היומי הזה. בשבילנו אנחנו הוספנו כמה דברים לא קשים. לא מסבך: פרק תנ"ך (אנחנו היום בספר איוב, ספר הפסיכולוגיה הכי חשוב בתנ"ך), ופרק משנה (שבוע הבא מסימים חגיגה, סוף סדר מועד, ומתחילים סדר נשים). לדעתי, מאוד מאוד רצוי שכל מי שיושב כאן ילמד גם את החת"ת, וגם את הדברים האלה. זה באמת מחבר, הדברים האלה מחברים אותנו ביחד.

[מתוך שיעור כ"ד אדר תשפ"ג]

